

Matiu

Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Matiu Təmətei

Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Matiu

?Pəh təmətei nauəuə u? Matiu təmətei nauəuə u. In iətəmi tueləf kəti rəha İesu. Nərgin kəti min u Lifai. Matiu in iətəm İsrəl iətəm tatos məni rəha takis rəha kəpmən rəha Rom. Mətəu İesu təmauin lan məmə in otuva rəhan kəti iətəmimi.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən o nətəm İsrəl, mətəu təmətei e nəghatian Kris iətəm təhmen e Bislama rəha nətəmimi min rəfin ikin əha. (Afin-to “Nəghatian Kris” e tiksınəri.)

? Natigian təhro lanu nian təmətei? Nauəuə u tatilpin Oltestimin mine Niutestimin mətəu-inu in tətəghati tepət e nəghatian rəha iəni min rəha Uhgın aupən iətəm kəmətei e Oltestimin. Kəməutəhtahnin iətəmi kəti iətəm otuva mosmiəgəh ilah. Kətauin e iətəmi u məmə Kristo, uə Məsaiə. E nian rəha İesu, nətəm İsrəl kəmautatig ahgəl kəpmən rəha Rom.

? Təmətei nauəuə u o nak? Matiu təmətei nauəuə u məmə otəni pətigəm vivi məmə İesu in Kristo (Məsaiə), iətəmi iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otəpanahli=pa məmə otuva mosmiəgəh İsrəl. Matiu təməghati e nəghatian tepət rəha Uhgın e Oltestimin iətəm iəni min kəmotəghati lan e İesu, kəni mətəgətun məmə nəghatian min u kohiet=pa e nəmiəgəhian rəha İesu. Kəni Matiu tolkeikei məmə

nətəmimi okotəhrun məmә Iesu in Kig iətəm in ilis
e kig mīn rəfin.

Tipi Iesu Kristo tərāh mīn
(Luk 3:23-38)

¹ Ilah mīn u nərgi tipi Iesu Kristo tərāh mīn
nəuvein. Kig Tefit in tipin tərāh asoli kəti. Kəni
tipin tərāh asoli mīn kəti u tətaupən in Epraham.

² Epraham in tatə rəha Aisək,
kəni Aisək in tatə rəha Jekəp,
kəni Jekəp in tatə rəha Juta mine pian mīn,

³ kəni Juta in tatə rəha Peres mine Serə,
rəhalau mamə u Temar,

kəni Peres in tatə rəha Hesron,
kəni Hesron in tatə rəha Ram,

⁴ kəni Ram in tatə rəha Aminatap,
kəni Aminatap in tatə rəha Nason,

kəni Nason in tatə rəha Salmon,

⁵ kəni Salmon in tatə rəha Poas u rəhan mamə
Rehap,

kəni Poas in tatə rəha Opet u rəhan u mamə
Rut,

kəni Opet in tatə rəha Jese,

⁶ kəni Jese in tatə rəha Kig Tefit.

Kəni Kig Tefit in tatə rəha Solomən u rəhan mamə
in pətan rəha Uraiə aupən,

⁷ kəni Solomən in tatə rəha Rehopom,

kəni Rehopom in tatə rəha Apia

kəni Apia in tatə rəha Asa,

⁸ kəni Asa in tatə rəha Jehosəfat,

kəni Jehosəfat in tatə rəha Jehorəm,

kəni Jehorəm in kəha tərəh rəha Usaiə,

⁹ kəni Usaiə in tatə rəha Jotəm,

kəni Jotəm in tatə rəha Ahas,

kəni Ahas in tatə rəha Hesikaiaə,

¹⁰ kəni Hesikaiaə in tatə Mənase,

kəni Mənase in tatə rəha Amon,

kəni Amon in tatə rəha Josaiə,

¹¹ kəni Josaiə in tatə rəha Jekonaiə mine pian min, kəni uərisig lan, tikimir min rəha nəuaniləuis min rəha Isrel kəmotəmki ilah məhuvən Papilon məmə ilah okəhuva slef min rəhalah.

¹² Kəni inu nərgi kəha min iətəm təmətuəuin e nian nəuaniləuis min rəha Isrel kəməhuvən Papilon.

Jekonaiə in tatə rəha Sealtiel,

kəni Sealtiel in kəha rəha Serupapel,

¹³ kəni Serupapel in tatə rəha Apiut,

kəni Apiut in tatə rəha Eliakim,

kəni Eliakim in tatə rəha Asor,

¹⁴ kəni Asor in tatə rəha Satok,

kəni Satok in tatə rəha Akim,

kəni Akim in tatə rəha Eliut,

¹⁵ kəni Eliut, in tatə rəha Eleasar,

kəni Eleasar in tatə rəha Matən,

kəni Matən in tatə rəha Jekəp,

¹⁶ kəni Jekəp in tatə rəha Josip u iərman rəha Meri.

Kəni Meri təmələs Iesu, kəni kətauin lan məmə Krīsto iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

¹⁷ Təmətuəuin e Epraham mətəuarus=pən Kig Tefit, kəha tərəh min əmə u nəuvein kəmətei rəkis

nərgilah, ilah fotin. Kəni təmətuəuin mīn e Kig Tefit mətəuarus=pən nəuaniləuis mīn rəha Isrel kəməhuvən Papilon, kəha tərah mīn ilah rəfin fotin. Kəni təmətuəuin mīn e nəuaniləuis mīn rəha Isrel kəməhuvən Papilon mətəuarus=pən Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, kəha tərah mīn ilah rəfin fotin.

*Nairiən rəha Iesu Kristo
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Inu nanusiən təuvir rəha nairiən rəha Iesu Kristo.

Məmə rəha Iesu, nərgin u Meri, kinəni rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otitəu=pən suah kəti, nərgin u Josip. Mətəu e nian kəsieuva əhanəhiən muatig pəti kətiəh, kəni Josip təsuvən əhanəhiən meruh, mətəu Narmin Rəha Uhgīn tinol məmə Meri, iəpəou tinatig rəkis lan. ¹⁹ Kəni rəhan iauəhli Josip in iətəmi əhruahru, kəni tətəlig lan məmə otəpəh Meri, mətəu in təsolkeikeiən məmə otol Meri taulis, kəni nikin təhti məmə otəsəni pətigəmiən kəm nətəmimi.

²⁰ Mətəu nian nikin təmatəhti məmə in otol nətəligiən əha, kəni agelo kəti rəha Iərməniɡ tuva ohni e nəməhlairiən məni=pən kəm in məmə, “Josip, mipi Tefit tərah. Onəsəginian məmə onəkit Meri məmə in rəham pətan, mətəu-inu suakəku əha tətətig lan, in təmsipən əmə e Narmin Rəha Uhgīn. ²¹ Kəni in otələs nətīn kəti iərman, kəni onəkəuin e nərgin məmə Iesu* mətəu-inu in otosmiəgəh rəhan mīn nətəmimi e nolian tərah mīn rəhalah.” ²² Natimnati mīn rəfin əha kəməhuva

---

1:18 Luk 1:27,35 * **1:21** Nərgin u Iesu, nipətin tətəni məmə, “Iərməniɡ tatosmiəgəh” **1:21** Luk 1:31; 2:21

motol əmə nı̄pəhrı̄anı̄ən e nəghatı̄ən rəha İərmənīg iətəm rəhan kəti iəni təmənī aupən ikın məmə,²³ “Pətan mıtə kəti iətəm iərman təsuvən əhanəhīən ohni, otəpəh məuīg, kəni məpanələs nətın kəti iərman, kəni okaūın e nərgın məmə İmanıuel,” inu nı̄pətın tənī məmə, “Uhgın tətatīg kitah min.”

²⁴ Kəni nian Josı̄p təmair, kəni təmıtəu=pən əmə nəghatı̄ən rəha agelo rəha İərmənīg. Kəni təmuvən mit Meri muva e rəhan lahuənu məmə rəhan pətan,²⁵ mətəu in təməsuvən əhanəhīən meh matuvən mətəuarus=pən Meri tələs nətın iərman. Kəni Josı̄p təmaūın e nərgın məmə İesu.

2

Nətəmi asoli kəmotəsal e İesu

¹ İesu təmair əpəha nıtənī Jutīə e taun Petlehem e nian Kig Herot Asoli in təmətarmənīg lan. Kəni uərisīg lan, nətəmi asoli mın nəuvein kəmotəsīpari isəu məhuva Jerusiləm. Koteinatı̄g vivi e nənīən nı̄pətī məhau min. Kəni məhuva motətapuəh məmə,² “?Suakəku u in iə, iətəm təmair məmə in kig rəha nətəm İsel? İəmotəh rəhan məhau təməri əpəha pari, kəni iəkəhuva məmə iəkotəfən nisı̄aīən kəm in.”

³ Nian Kig Herot Asoli təmətəu nəghatı̄ən əha, ilah nətəm Jerusiləm nı̄kilah rəfin təmərah.* ⁴ Kəni

---

1:23 Aes 7:14   **1:25** Luk 2:21   **2:2** Nam 24:17   * **2:3**
Herot nı̄kin təmaūıt məgin mətəu təmətəu məmə kig kəti mın tinair. Kəhrun nənīən məmə “niki Jerusiləm rəfin təmaūıt,” nı̄pətın u məmə nətəmi asoli mın rəha Herot kəmotəgin. Uə mətə nətəmi mın rəfin nəuvein kəmotəhrun məmə nəmə kig kəti mın təri, kəni okəkeiki kol nəluagı̄nīən kəti kəm nətəm Rom, mətəu-inu Rom in təmətarmənīg e İsel e nian əha.

tuhapum̄in pris asoli m̄in m̄ine n̄aḡətun m̄in r̄əha Lou r̄əha n̄əfakian r̄əha n̄ətəm Isrel, k̄əni m̄ətapuəh o lah m̄əm̄ə, “? Kristo īətəm Uhḡin t̄əm̄əni r̄əkis m̄əm̄ə otahli=pa, in otair īə?” ⁵ K̄əni k̄əmot̄əni=p̄ən k̄əm in m̄əm̄ə, “In otair əp̄əha taun Petlehem e n̄it̄əni r̄əha Jutīə. M̄ət̄əu-inu īəni k̄əti r̄əha Uhḡin aup̄ən, t̄əm̄ətei tol lanu lan m̄əm̄ə, ⁶ ‘Ik Petlehem əp̄əha e n̄it̄əni Juta,† ko k̄əs̄ənīən m̄əm̄ə ik nati əp̄nəp̄in e n̄ət̄əmi asoli m̄in əp̄əha ikin Juta, m̄ət̄əu-inu īət̄əmi asoli k̄əti otsip̄ən lam, k̄əni in otateh vivi r̄əhak m̄in n̄ətəm Isrel t̄əhmen=p̄ən e īət̄əmi t̄ət̄əsal vivi o r̄əhan m̄in sipsip m̄in.’ ”

⁷ K̄əni Kig Herot Asoli t̄əmaūin e n̄ət̄əmi m̄in u koteinatig vivi e n̄ənīən n̄ip̄əti m̄əhau m̄in k̄əhuva tuhapum̄in oneūən ilah, m̄ətapuəh o lah m̄əm̄ə m̄əhau əha t̄əm̄əri əhruahru e nian nak, k̄əni k̄əmot̄əni=p̄ən nian r̄əha m̄əhau k̄əm in. ⁸ K̄əni in t̄əm̄əni=p̄ən k̄əm lah m̄əm̄ə, “Əhuv̄ən Petlehem mot̄əsal vivi e suak̄əku. Nian on̄əkoteruh, k̄əni n̄əkotos n̄əghat̄īən lan m̄əhuva m̄əm̄ə īəu m̄in īəkuv̄ən m̄əf̄ən m̄in n̄is̄iaīən k̄əm in.”

⁹⁻¹⁰ Nian k̄əmot̄ət̄əu n̄əghat̄īən əha, k̄əmōhiet m̄əhuv̄ən, k̄əni mot̄əh m̄əhau əp̄ələ īət̄əm k̄əmot̄əh əp̄əha pari, k̄əni n̄ikilah t̄əmagīən t̄əmagīən ohni. K̄əni m̄əhau u t̄əmaup̄ən e lah muv̄ən m̄əhtul əhruahru əha suak̄əku əp̄ələ t̄ətap̄ili ikin. ¹¹ K̄əni k̄əməhuv̄ən əha im̄ə, mot̄əh suak̄əku ilau r̄əhan

† **2:6** Aup̄ən ikin, n̄ət̄əmimi r̄əha Isrel k̄əmot̄ətīg e profens t̄əp̄ət, k̄əni n̄it̄əni Juta in t̄əhmen e profens k̄əti r̄əha Isrel. M̄ət̄əu k̄əməhuva slef m̄in r̄əha Asiria m̄in̄əhuv̄ən ikin əha, k̄əni ūərisig lan, k̄əməhuva slef m̄in r̄əha Papilon m̄əhuv̄ən m̄əut̄ətīg ikin. Nian n̄ətəm Isrel k̄əmōht̄ətīg=pa Isrel, m̄ət̄əu k̄əməhuv̄ən ikin k̄ətīəh əmə, iūəkir o Jerusil̄əm. K̄ətaūin ikin əha m̄əm̄ə Jutīə. **2:6** Maeka 5:2; Jon 7:42

mamə Meri. Kəni kəmotasiəulīn maütəfən nīsiaiən kəm suakəku əha. Kəni kəmotiəlgi nautə e rəhalah kətim mīn iətəm nəhmtīlah tiəkis, motəfən kəm in. Kəmotəfən aiən u kol toraip-oraip, mīne nati kəti mīn iətəm nəmiəvīn təuvīr nian kuvan e nīgəm, nərgīn u frankīnsens, mīne fomat iətəm nəmiəvīn təuvīr, nərgīn u mīr.

¹² Kəni Uhgīn təmāniəhu ilah e nəməhlairiən māmə okəsohtəlig-pəniən o Kig Herot Asoli. Kəni inəha ilah kəmotəuvlək e Kig Herot məhuvən=pən e suaru pīsīn maütəhuvən imalah ikīn.

Josip mīne Meri kəmuos Iesu mīhlagīm mīhluvən Ijip

¹³ Nian nətəm koteinatig vivi mīn u kəmohtiet rəkis mīnautəhuvən, kəni agelo kəti rəha Uhgīn təmuva mīet pətīgəm o Josip e nəməhlairiən mətəni=pən kəm in māmə, “Əhtul uəhai, mələs suakəku ilau rəhan māmə, onəklagīm mīhluvən əpəha Ijip. Kəni onəklatig əha ikīn mīlətəuarus=pən iəu əmə iəkəni=pinə mīn kəm ik māmə onəklitəlig=pa mīn, mətəu-inu otəsuvəhiən, Kig Herot Asoli otəsəl e suakəku u māmə otohəmu.”

¹⁴ Kəni əmeiko e nian əmə əha lapīn, Josip təməhtul mələs suakəku ilau rəhan māmə mīhlagīm mīhluvən əpəha Ijip. ¹⁵ Kəni kəməhlatig e nītəni əha mīlətəuarus Kig Herot Asoli tīmīs. Nati u tīnuva māmə otol nīpəhriənīən e nəghatīən iətəm Iərməniɡ təmāni rəkis aupən e nəghatīən rəha iəni kəti tətəni lanu lan māmə, “Iəmauīn e nətik iərman māmə otiet rəkis Ijip.”

Soldiā min rəha Kig Herot Asoli kəmotohamu nəpəou min nəman

¹⁶ Kəni e nian Kig Herot Asoli təməhrun məmə nətəm koteinatig vivi e məhau min kəməsotoliən nəuian motauvlək e suaru pişin motagim, kəni nişin təmāhmə pik agin. Kəni in təmāhli=pən rəhan min soldiā min məmə okəhuvən Petlehem mine ikin min rəfin titəlau lan, məmə okotəsal e nəpəou min nəman rəhalah nu təsapirəkisiən nu keiu, kəni okotohamu rəfin ilah. In təmitəpin nu keiu lanəha mətəu-inu nişin təməhti məmə nian əhruahru əha iətəm nətəm koteinatig kəmotəh məhau lan.

¹⁷ Natimnati min u təmol nəghatiən u tuva mol nişin rəniən lan iətəm iəni Jerimaia təməni rəkis aupən ikin məmə, ¹⁸ “Nətəm Ramə kəmotətəu pətan kəti tətəsək mətəsək mətəu-inu tətətəu tərah agin. Pətan əha in Reijel, in tətəsək o nenətin min. Kəni məsolkeikeiən məmə iətəmi kəti otuva məghati məfəri min rəhan nətəligiən mətəu-inu nenətin min kinohmis rəfin.” ‡

Josip mine Meri mine suakəku kəmhliet Ijip mişlitəligpən Nasərit

¹⁹ Uərişig e nian Kig Herot Asoli təmişis, mətəu Josip mine Meri mine suakəku kəhlatig əhanəh əpəha Ijip, kəni agelo kəti rəha Uhgim təmuva o Josip e nəməhlairiən kəti mətəni=pən kəm in məmə, ²⁰ “Josip. Əhtul mələs suakəku mine rəhan mamə kəni mişlitəlig=pən e nişin Isrel, mətəu-inu nətəmi min u kəmotolkeikei məmə okotohamu suakəku, ilah kinohmis rəkis.” ²¹ Kəni Josip

---

2:18 Jer 31:15 ‡ **2:18** E fes u, nərgin u Reijel, tətəhtul o mamə min rəfin rəha Isrel.

təməhtul mələs suakəku əha mine rəhan mamə, kəni mihlītəlig=pən mīn e nītəni əha Isrel.

²² Mətəu nian Josip təmətəu məmə Akeleas təmos nīmei rəhan tatə Kig Herot Asoli mətarmənig e Jutiə, kəni in təməgīn e nītəlig-pənīən Jutiə. Kəni Uhgīn təməghati kəm Josip e nəməhlairiən kəti mīn məmə in otəsuvəniən Jutiə, kəni təmiet muvən ikin pīsīn e nītəni asoli Kaləli. ²³ Kəni kəmhluvən məhlatig e nītəni əha Kaləli e taun u Nasərit. Nati u tīnuva məmə otol nəghatiən rəha iəni mīn rəha Uhgīn aupən otuva mol nīpəhrīəniən. İlah kəmotəni=pən məmə, “Okotəni məmə in iətəm Nasərit.”

3

Jon Bəptais təmanus pətīgəm nəghatiən rəha Uhgīn

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9,15-17; Jon 1:19-28)

¹ Nu mīn nəuvein tīnuva mīnuvən rəkis, kəni Jon Bəptais təmiet pətīgəm, kəni mətəni pətīgəm nəghatiən rəha Uhgīn əpəha Jutiə ikin təpiə-məpiə ikin, ² mətəni məmə, “Otəuhlin itəmah e rəhatəmah nolīən tərah mīn, kəni məhuvən o Uhgīn, mətəu-inu, nian iətəm Uhgīn otarmənig e nətəmimi rəfin tīnuva iuəkīr.” ³ Jon Bəptais u, iətəm Aiseə, iəni rəha Uhgīn aupən, təmətəghati lan məmə, “Suah kəti tətəuīn əpəha təpiə-məpiə ikin mətəni məmə,

‘Itamah, otol əpenə-penə e suaru rəha İərməniğ, kəni motol rəhan suaru təhruahru.’ ”*

⁴ Jon tatuvən e napən iətəm kəmol e nimeimei nati miəgəh kəti kətəni məmə kaməl, kəni rəhan kətəuti kəmol e nilosi kau, kəni niğın nauəniən, tatun pitu mine nəhu sukəpak.† ⁵ Kəni nətəmimi tepət kəmotəpən Jerusiləm, mine ikin min e nitəni Jutiə, mine ikin min iuəkir o nəhu əha Jotən, kəməhuva məmə okoteruh Jon. ⁶ Kəni kəmotəni pətigəm rəhalah noliən tərəh min, kəni in təmol bəptais e lah e nəhu əha Jotən.

⁷ Mətəu nian Jon təmafu məmə Farəsi min mine Satusi min tepət kəməhuva məmə otol bəptais e lah, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “! İtamah nəkotəhmen e təgəluə min! Rəhatəmah noliən tekəu-ekəu. Nikitəmah təsəhtiən məmə, nəmə nautol əmə bəptais u, kəni onəkotagim rəkis e nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın iətəm otuva. ! Kəpə! ⁸ Otol natimnati iətəm kautəgətun məmə nəmotəlali e nətəliğin rəhatəmah, motəpəh

---

* **3:3** Nipətin rəha nəghatən u məmə, “Nian iətəmi asoli kəti tuva, itəmah nəkotələhu əhruahru suaru mine motol vivi. Mine itəmah motol əpenə-penə natimnati rəfin. Kəni təhmen əmə, itəmah nəkotəkeiki motələhu əhruahru nətəliğin rəhatəmah kəni motol əpenə-penə nikitəmah məmə nian İərməniğ otuva, mətəu itəmah ninotol əpenə-penə rəkis o nətəuiən in mine nuərisiğin lan.” **3:3** Aes 40:3 † **3:4** Jon tatuvən e napən iətəm təhmen e rəha iəni Elaijə təmatuvən lan aupən. (2King 1:8, Sek 13:4). Nətəm İsrel, nikilah təmatahti məmə Elaijə otitəliğ=pa min e nəhue niftəni nian kəti min məmə otol əpenə-penə nətəmimi o nuvaiən rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uərisiğ, İesu təməni əpu vivi məmə Jon in iəni kəti təhmen e Elaijə iətəm niki nətəmimi tətəhti məmə otuva min. (Mat 11:14; 17:10-13)

3:4 2King 1:8   **3:7** Mat 12:34; 23:33

pəhrɪən noliən tərɑh mɪn, kəni məhuvən o Uhgɪn.

⁹ “Kəni sotəni aruiən kəm təmɑh e nəfəriən məmə itəmɑh nəkotəhrɑhru əmə mətəu-inu itəmɑh nəuaniləuis mɪn rəhɑ Eprɑhɑm. !Kəpə! Inu nati əpnɑpɪn əmə. Iətəni kəm təmɑh məmə nati əpnɑpɪn kəpiəl mɪn əmə, mətəu Uhgɪn təhrun nəuhliniən ilɑh kəhuvɑ nəuaniləuis mɪn rəhɑ Eprɑhɑm.‡

¹⁰ Mətəu-inu rəueiu mine, Uhgɪn tinəhtul maru rəkis məmə otəuahli nigɪ iətəm təsəuəiən e nəuan iətəm təuvɪr. Kəni in otəuahli=pən nigɪ əpəhɑ e nəukətɪn mərəki=pən lan e nigəm.

¹¹ “Rəueiu, iatol bəptais e təmɑh e nəhu mətəu-inu, itəmɑh nəmotəuhlin rəhatəmɑh nətəligiən e noliən tərɑh mɪn rəhatəmɑh. Mətəu iətəmimi kəti otuɑ iətəm rəhɑn nəsanəniən mine nepətɪən tapirəkis iəu. Kəni iəu ləhtəni agɪn, iəsəhmen-pəniən məmə iəkɔs rəhɑn put təhmen e iol əhruin. Kəni suɑh kəhɑ, in otol bəptais e təmɑh e Narmɪn Rəhɑ Uhgɪn mine nigəm. ¹² In tətəhtul maru o nakiliən noliən rəhɑ nətəmimi məmə otəuəri nətəmimi, təhmen=pən e iətəmi tətəsəm mətəuəri rəkis nəuɑ wit təuvɪr mine nilosi wit tərɑh. Tatos nəuɑ wit təuvɪr matuvən lahuənu. Mətəu tətəraki=pən e nilosi wit tərɑh e nigəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə.”§

‡ **3:9** Nətəm Isrel, nɪkilɑh təhti məmə in nati asoli məmə ilɑh nəuaniləuis pəhrɪən rəhɑ Isrel, mətəu nati asoli e nəhmtɪ Uhgɪn məmə nətəmimi okotəkeikei motəuhlin motəlali e rəhalɑh nətəligiən kəni motol nəuiɑn. **3:9** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11** Jon 1:26-27,33; Uək 1:5 § **3:12** Nɪpəti nəghatiən u məmə Uhgɪn otəuəri nətəmimi. Nətəmimi u kəutəhatətə e Iesu okəhuvən e negəu e neai, mətəu nətəmimi u kəsotəhatətəiən, otəraki=pən e nigəm asoli, inəhɑ “hell.”

Jon tæmol bæptais e Iesu
(*Mak 1:9-11; Luk 3:21-22*)

¹³ Kæni Iesu tæmiet e nitæni Kalæli muva e næhu Jotæn mæmæ Jon otol bæptais lan. ¹⁴ Mætæu Jon tætæniæhu æskasik in mæni=pæn mæmæ, “Tæhruahru æmæ mæmæ ik onækol bæptais lak. ? Tæhro nætuva mæmæ iækol bæptais lam?” ¹⁵ Mætæu Iesu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Kæpæ. Pæh otol lan u ræueiu. E nolian æha, kilau okuol nati kæti iætæm Uhgîn tolkeikei.” Kæni Jon tæmegæhan lan.

¹⁶ Kæni Jon tæmol bæptais e Iesu, kæni ræueiu agîn Iesu tæmæri e næhu, kæni æmeiko negæu e neai tæmæuag, kæni tæmeruh Narmîn Ræha Uhgîn tæmeiuaiu=pa tæhmen e mak, kæni mæharæg-pæri lan. ¹⁷ Kæni næuia Uhgîn tæmsipæri e neai mætæni mæmæ, “Inu nætik keikei iætæm iækolkeikei pik, kæni nikik tagiæn pik ohni.”

4

Setæn tæmfæn-æfæn kæm Iesu
(*Mak 1:12-13; Luk 4:1-13*)

¹ Kæni Narmîn Ræha Uhgîn tæmæghati=pæn e niki Iesu mæmæ in otuvæn æpæha ikin tæpia-mæpia ikin mæmæ Setæn otæfæn-æfæn kæm in. Kæni Iesu tæmuvæn ikin. ² Kæni Iesu tæmæpæh nauæniæn o nian fote, e nærauia mine lapîn, kæni uærisig lan næumis tæmus pik. ³ Kæni Setæn tæmuva minatæfæn-æfæn kæm Iesu mæni=pæn kæm in mæmæ, “Næmæ ik Næti Uhgîn, æni=pæn kæm kæpiel min pæh kotæuhlin ilah mæhuva motol pîret lan.”

3:16 Jon 1:32   **3:17** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35

4:1 Hip 2:18; 4:15   **4:2** Eks 34:28

4 Mətəu Iesu təmuhalpın nəghatiən rəha Setən məmə, “Kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın məmə, ‘Nətəmimi ko kəsotəmiəgəhiən e nauəniən əmə, mətəu okotətig e nəghatiən mın rəfin iətəm tatsipən o Uhgın.’ ”

5 Kəni Setən təmit Iesu mian əpəha Jerusiləm, e nəhue nimə əpəha ilis agın e Nimə Rəha Uhgın, 6 kəni məni=pən kəm Iesu məmə, “Nəmə ik Nəti Uhgın, iuvig pətigəm, mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Uhgın otəni=pən kəm rəhan nagelo mın məmə okotəsəl vivi lam, kəni motələs ik əpə ilis e nəhlmlah məmə nəsoriniən nəhlkəm nəuuetin e kəpiel.’ ”

7 Kəni Iesu təmuhalpın nəghatiən rəha Setən məmə, “Nauəuə Rəha Uhgın tətəni mın məmə, ‘Ko nəşəfən-əfəniən kəm rəhatəmäh İərməniğ Uhgın matol məmə in tətətig itəmäh min, uə kəpə.’ ”

8 Kəni Setən təmit mın Iesu mian əpəha ilis e nitəuət asoli, kəni məgətun in e nitənimtəni mın rəfin, mine nepətiən rəhalah, mine natimnati təuvir agın mın rəfin iətəm kəutatig lan, 9 kəni təməni=pən kəm Iesu məmə, “Natimnati mın rəfin mın əha, iəkəfinə kəm ik məmə onətərməniğ e lah, nəmə nəkasiəulən=pa kəni məfəki=pa kəm iəu.”

10 Kəni Iesu təmuhalpın rəhan nəghatiən məmə, “!Amərəkis muvən isəu, Setən! Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Onəkotəfəki əmə kəm rəhatəmäh İərməniğ Uhgın, kəni in əmə, onautol əmə rəhan nətəliğin.’ ”

11 Kəni Setən təmagım məpəh Iesu, kəni nagelo mın kəməhuva motasiru lan.

4:4 Dut 8:3; Kol 1:16-17

4:6 Sam 91:11-12

4:7 Dut 6:16

4:10 Dut 6:13

Iesu tæmætuæuin mætæni pætigæm næghatiæn ræha Uhgîn e nitæni Kalæli

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Kæni e nian æha, kæmaskælim Jon Bæptais klæfæn e kalæpus. Kæni nian Iesu tæmætæu næghatiæn lan, kæni in tæmiet muvæn e taun Nasærit e nitæni Kalæli. ¹³ Kæni ko uærisig, tæmæpæh natigian Nasærit, kæni miet muvæn æpæha læuahtæni e taun kæti, nærgin u Kapeniæm, iuækir o næhu Lek Kalæli, kæni mætætig ikin æha e nitæni asoli ræha næuanilæuis min ræha Sepulun mine Naptali aupæn. ¹⁴ Tæmuvæn ikin æha mæmæ næghatiæn ræha iæni Aiseæ otuva mol nîpæhrieniæn lan iætæm tæmæni aupæn mæmæ, ¹⁵ “Niftæni ræha næuanilæuis ræha Sepulun, mine niftæni ræha næuanilæuis ræha Naptali tætæmæhli e suaru tatuvæn e næhu Lek Kalæli, næven=pæn e næhu Jotæn. Inu nitæni asoli Kalæli, ima Nanihluæ min. ¹⁶ Nætæmi ikin kæmotætig e napinæpuiæn, mætæu kæmoteruh næhagæhagiæn asoli kæti. Kæni tinatian, kæni næhagæhagiæn asoli tæmasiægæpîn ilah nætæm kæmotætig e napinæpuiæn ræha nimisiæn u tæhtærain ilah nian ræfin.”

¹⁷ Kæni mætuæuin e nian æha, Iesu tæmætæni pætigæm næghatiæn ræha Uhgîn mætæni mæmæ, “Otæuhlin itæmah e ræhatæmah nolien tærah min, kæni mohtælig=pæn o Uhgîn, mætæu-inu Narmæniagiæn Ræha Uhgîn tinatuva iuækir.”

Iesu tæmæuin e nætæmimi kuvæt mæmæ okotohtæupæn in

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Iesu tāmataliuæk e nīkali nāhu Lek Kalāli, kēni meruh suah mil keiu ilau pian, Antīru mīne Saimon, u nārgin kēti mīn u Pitā. Ilau kātuatu e net e nāhu Lek Kalāli mātəu-inu ilau iātəmimi mil rāha niuviān nāmu mīn. 19 Kēni tāmāni=pən kəm lau māmə, “Iəuva, muītəu=pa iəu, miəuva rāhak iātəmimi mil, kēni iəu iəkol itəlau nākīəuva iātəmimi mil rāha niuviān nātəmimi māmə okəhuva rāhak mīn nātəmimi.” 20 Kēni rəueiu agin, ilau kəmuəpəh rəhalau net, kēni muītəu=pən.

21 Kēni Iesu tāmaliuæk muvən nəuan nəuvetīn mīn, kēni meruh suah mil keiu mīn ilau pian, nārgīlau u Jemis mīne Jon, nətī Səpəti mil. Kātuəharəg e nīpəgnəua bot ilahal rəhalau tatə mətəuəhli vivi rəhalau mīn net. Kēni Iesu tāmāuin e lau māmə okīəuva miəuərisig lan. 22 Kēni rəueiu agin, ilau kəmuəhtul muəpəh bot mīne tatə rəhalau, kēni miātəu=pən Iesu.

*Iesu tāməgətun nātəmimi kēni matol vivi
nātəmimi
e nīmisiān
(Luk 6:17-19)*

23 Kēni Iesu tāmaliuæk ikīn mīn rəfin e nītəni Kalāli, mətəgətun nātəmimi əpəha e nīmə mīn rāha nuhapuminiān, kēni mətəni pətīgəm nanusiān təuvir rāha Uhgīn kəm nātəmimi, kēni matol vivi nātəmimi nātəm kautohmis e nīmisiān rəfin, mīne nātəmimi nātəm nīpətīlah tərāh o nīmisiān rəfin. 24 Kēni nanusiān e Iesu tāmītəlau rəfin e profens ikīn Sīriə, kēni nātəmimi kəmos nātəmimi rəfin nātəm kautohmis məhuva o Iesu, rəhalah nīmisiān tol mīn lanu: nəuvein kautohmis, nəuvein

nipətilah tətahmə, nəuvein narmin tərəh tətatiḡ e lah, nəuvein kautos nimisiən rəha mənig məutauit, kəni nəuvein nipətilah nəuветin təmimis. Mətəu Iesu təmol vivi ilah. ²⁵ Kəni nīmənin nətəmimi kəmoḡiet e ikin min rəfin. Moḡiet e nitəni Kaləli, mine ikin Tekapolis, mine Jerusiləm əpəha Jutiə, mine ikin pišin min nəuvein əpəha Jutiə, mine ikin min nəven=pən e nəhu Jotən kəni ilah rəfin kəməhuarisig e Iesu.

5

Əpəha ilis e nitəuət, Iesu təməḡətun rəhan nətəmimi nətəm kautəhuarisig lan

¹ Nian Iesu təmeruh nīmənin nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən in, kəni in təmuven əpəha ilis e nitəuət, kəni mətəharəḡ, kəni rəhan nətəmimi nətəm kautəhuarisig lan, ilah kəməhuva. ² Kəni minətuəuin mətəḡətun ilah.

Nətəmimi nətəm kəutatig e nəuviriən pəhriən

Iesu təməni məmə,

³ “Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nautosi-ahu itəmah, məutəni e nikitəmah məmə nəutəhtul=pən əmə e Uḡin. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmimi rəha Uḡin, kəni in tətərmənig e təmah.

⁴ Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nəutasək kəni nikitəmah tətahmə.* In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uḡin otosiahu nikitəmah.

4:24 Mak 6:55   **4:25** Mak 3:7-8   **5:3** Aes 57:15   * **5:4** Iesu təsəniən əhruahru u ikinu məmə iətəmi kəti təməhro nikin təhmə. Nəmə təhro nikin tətahmə o noliən tərəh rəhan, uə kəmə təhro nikin tətahmə mətəu-inu iətəmi kəti təmimis, uə nəmə təhro in nati kəti min.   **5:4** Aes 61:2-3; Nəh 7:17

- ⁵ Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nəsotəfəri aruiən itəmah. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, o nian kəti Uhgın otəfinə nəhue niftəni kəm təmah u rəhan mın.
- ⁶ Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nəkotalkeikei pik e nikitəmah rəfin aɡın məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uhgın otol itəmah nəkotəhruahru.
- ⁷ Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nəkotasəkəhruin nətəmimi. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uhgın otasəkəhruin itəmah.
- ⁸ Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nikitəmah təhruahru məuvir. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, onəkoteruh Uhgın.
- ⁹ Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian itəmah nətəmimi rəha nələhuiən nəməlinuiən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, okauin e təmah məmə nenəti Uhgın.
- ¹⁰ Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nautol natimnati iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nətəmimi kautol tərəh kəm təmah ohni. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, kəni in tətarməniɡ e təmah.
- ¹¹ “Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nətəmimi kautol natimnati mın tərəh kəm təmah mətəu-inu itəmah nətəmimi rəhak, inəha kəutəni rah itəmah, kəni məutərəkin itəmah, kəni məuteiuə e təmah məutəni nəghatiən tərəh mın məutərəkin itəmah lan. ¹² Nipəhriənien, nətəmimi kəmautol nolien

əhmen min əmə kəm iəni min aupən ikin iətəm ilah kautol kəm təmah. Kəni otagiən pik, mətəu-inu nətəouiən asoli rəhatəmah tətətig əpah e negəu e neai.

Sol mine nəhagəhagiən

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Itəmah nəkotəhmen e sol o nətəmimi rəfin e nəhue niftəni.† Mətəu nəmə rəhan nətəhiən tinikə, otəhro muva mətəhiən min? !Təsəuvir minian o nati kəti min! Okəraki lan, kəni nətəmimi okotəliuək lan.‡

¹⁴ “Itəmah nəhagəhagiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni. Taun iətəm kəmol əpəha ilis e nitəuət, ko təsəhluaigian. ¹⁵ Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otasiəpən e lait, kəni masuəpəpim lan e bəkit. Kəpə, nian tasiəpən e lait, kəni in otəkeikei maharu-pəri ilis, ikin lait tətəharəg ikin məmə lait otasiəgəpim rəfin nipiəgnəua nimə o nətəmimi rəfin. ¹⁶ Kəni e nolian əhmen min əmə, otol rəhatəmah lait e nəmiəgəhiən rəhatəmah tasiə məmə nətəmimi okoteruh uək təuvir min iətəm itəmah nautol, kəni ilah okotəfəri nərgi tatə Uhgim iətəm tətətig e negəu e neai.”

Lou rəha Mosis

5:12 2Kron 36:16; Uək 7:52 † **5:13** Sol tatol nauəniən tətəhiən vivi, kəni məsərahian. Təuvir məmə nolian rəhatah otətəsiuru e nətəmimi məmə ilah kəhuva nətəmimi nətəm kotəhruahru. Mətəu tərəh okəmə nolian rəhatah tatiuvi=pən nətəmimi e nolian tərəh. ‡ **5:13** Kitah kotəhmen e nipiəti nien nian kəkəh kəni kauərin nati lan, nətəmimi kotun motətəu təuvir. Mətəu nəmə nolian rəhatah tatiuvi=pən nətəmimi e nolian tərəh, kəni kitah kotəhmen əmə nipiət e nien ko kəsoliən nati kəti min lan. Təuvir əmə məmə kəraki lan.

5:14 Jon 8:12; 9:5 **5:15** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16** Efəs 5:8-9; 1Pitə 2:12

17 Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Məta nikitəmah təhti məmə iəmuva məmə iəkərəkīn Lou iətəm Uhgīn təməfən kəm Mosis mīne iəni mīn aupən. ! Kəpə! Iəməsuvaian məmə iəkərəkīn ilah, mətəu iəmuva məmə iəkōl nīpəti nəghatiən pəhriən mīn əha okəhuva motol nīpəhriənian. 18 Pəhriən, iətəni kəm təmah məmə nian niftəni mīne neai kətuatig, kəni Lou, in mīn otətatig. Kəni ko nati kəti otəsikəian lan, nati əpnəpīn in letə əkəku agīn, kəni Lou otəhtul matol uək mətəuarus=pa nəghatiən mīn rəfin rəha Lou kəhuva motol nīpəhriənian lan. 19 Kəni, o nati əha inəha, iətəmi kəti iətəm təpəh Lou mətəgətun nətəmimi mīn məmə ilah mīn okotəpəh, nati əpnəpīn in Lou kəti ləhtəni agīn, kəni okotauin e iətəmi əha məmə in ləhtəni agīn e Narməniğiən Rəha Uhgīn. Mətəu iətəmi kəti iətəm tatol Lou mīn əha, mətəgətun nətəmimi lan, kəni okotauin e iətəmi əha məmə in ilis agīn e Narməniğiən Rəha Uhgīn. 20 Iətəni lanəha kəm təmah mətəu-inu, rəhatəmah nolian otəkeikei məhruahru vivi agīn e nəhmti Uhgīn, tapirəkis nolian mīn rəha Farəsi mīn mīne nəgətun mīn rəha Lou nətəm nīkilah əmə təhti məmə kotəhruahru vivi. Nəmə rəham nolian təsəhruahru vivian lanəha lan, kəni ko nəsuvenian matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn.”

*Nənian rəha Iesu
o nolian niəməha
(Luk 12:57-59)*

21 Kəni Iesu təməni mīn məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatiən iətəm nəgətun mīn

kəmotəni kəm kəha mɪn rəhatəmah aupən. Ilah kəmotəni məmə, ‘Sotohamuiən itəmi,’ kəni ‘Iətəmimi iətəm təmo hamu iətəmi, otəkeikei məhtul e nəhmti kot mos nalpiniən.’ ²² Mətəu iəu iətəni kəm təmah məmə, § nəmə iətəmi kəti niəməha tatol əmə o nati kəti pian təmol, kəni təhruahru məmə iətəmi əha iətəm niəməha təmol, otəhtul e nəhmti kot. Kəni nəmə iətəmi kəti tətəni rah pian, kəni təhruahru məmə in otəhtul e nəhmti kaunsil asoli. Kəni nəmə iətəmi kəti təuiakən e iətəmi kəti, * kəni təhruahru məmə iətəmi təməni nəghatiən əha otuvən e nigəm asoli.

²³ “Kəni o nati əha inəha, nəmə nian natuvən e oltə e Nimə Rəha Uhgɪn məmə onəkəfən nati kəm Uhgɪn, mətəu ikɪn əha, nɪkim tɪnəhti pian iətəm tatol niəməha kəm ik o nati kəti nəmol lan təsəhmenien, ²⁴ əpəh pɪpɪm rəham nati əha, kəni muvən meruh pian muələhu əhruahru nətəligiən rəhatəlau, muəpəh nolien tikimɪr, miəuva matuol kətiəh, kəni uərisig nəpanitəlig muvən məfən nati kəti rəham kəm Uhgɪn e oltə əpəha e Nimə Rəha Uhgɪn.

²⁵ “Kəni nəmə nəmol nati kəti təsəhmenien e iətəmimi kəti, kəni iətəmi u tolkeikei məmə otələs ik nəkian e kot, təuvɪr məmə nəkuvən uəhai əmə, nian nəsian əhanəhien e kot, kəni muələhu əhruahru pɪpɪm nɪpəgnəmtɪn rəhatəlau. Nəmə nəkəpəh, iətəmimi u otləfən ik e nəhlmi iətəm

---

5:21 Eks 20:13; Dut 5:17   § **5:22** Iesu təməsənien məmə Lou tərəh. Mətəu in tətəni pətigəm lou iətəm təuvɪr pɪk, kəni matek nɪki nətəmimi. * **5:22** Nəghatiən u “təuiakən e iətəmi kəti,” tətəghati e nəghatiən mɪn təhmen e “Ik iərmis,” uə “Ik ialməli,” uə “Rəhm-kapə tikə,” uə “Ik nəti iərmis.”   **5:22** 1Jon 3:15   **5:23** Mak 11:25; 1Jon 4:20-21; Hos 6:6; Aes 1:10-17; 1Saml 15:22

tətakil nəghatiən, kəni iətəm tətakil nəghatiən otləfən ik e nəhlmī polis, kəni polis otləfən ik e kaləpus. ²⁶ Nipəhriəniən iətəni kəm təmah məmə, nəmə tol lanəha, ko nəsiətən e kaləpus mətəuarus nəkəkeikei mətəou e məni rəfin agin o nalpiniən rəham.”

Iətəmi iətəm tətakləh e pətan

²⁷ Kəni Iesu tətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatiən u məmə, ‘Itəmah nətəm nəmotol rəkis marit, nəsotakləhiən e nipətan pisin min.’ ²⁸ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə nian suah kəti iətəm tinol rəkis marit tateruh pətan pisin kəti matolkeikei məmə otakləh lan, kəni in tinol rəkis təfagə tərāh e nikin, təhmen əmə məmə in tinakləh pəhriən lan. ²⁹ Nəmə nəhmtəm tol ik natol təfagə, kəni təuvir məmə nəkələs rəkis məraki lan. Təməuvir məmə nipətim nəuветin tikə, tapirəkis agin nəmə nipətim rəfin okəraki=pən e nigəm asoli u naunun tikə. ³⁰ Kəni nəmə nəhlməm tol ik natol təfagə, kəni təuvir məmə nəkətahtuv rəkis məraki lan. Təməuvir məmə nipətim nəuветin tikə, tapirəkis agin məmə nipətim rəfin okəraki=pən lan e nigəm asoli u naunun tikə.”†

5:27 Eks 20:14; Dut 5:18   **5:29** Mat 18:9; Mak 9:47   † **5:30**
 Inu nəghatiən əuhlin iətəm tətəgətuən məmə Iesu tolkeikei məmə kitah okotəkeikei motol uək əskasik o nəpəhiən rəhatah nolian tərāh min. Təhmen əmə məmə kəutətahtuv rəkis nolian tərāh min. Mətəu Iesu təsolkeikeiən məmə okotərəkīn nipətitah, mətəu tolkeikei məmə kəutaliuək e nolian əhruahru, kəni molkeikei məmə nikitah kəutəhruahru.   **5:30** Mat 18:8; Mak 9:43

*Iətəmimi iətəm tətəpəh
rəhan pətan*

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Kəni Iesu təməni mīn məmə, “Itəmāh nəmotətəu rəkis nəghatīən u məmə, ‘Iətəmimi iətəm otəpəh rəhan pətan, in otəkeikei məfən nauəuə kəti kəm in iətəm tətəgətun məmə in tīnəpəh.’ ³² Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmāh məmə, nəmə iərman kəti iətəm təmōl marit tatol tifos mətəpəh rəhan pətan, mətəu pətan u təsapiliən ilau suah pīsīn kəti, kəni rəhan iərman tatol təfagə tərāh. Kəni nəmə pətan əha tatitəu=pən suah pīsīn, kəni pətan əha tatol təfagə, mətəu nəmkarəpənīən rəha iərman rəhan aupən. Kəni suah u iətəm tatit pətan əha, in mīn tatol təfagə.”

Nonauvil mīn

³³ Kəni Iesu təməni mīn məmə, “Nəmotətəu rəkis nəghatīən kəti mīn iətəm nəgətun mīn kəmōtəni kəm rəhatah kəha mīn aupən məmə, ‘Nəsotatgəhliən nonauvil mīn rəhatəmāh iətəm nəmōtos, mətəu nəkotəkeikei motol nati nak nəmōtos nonauvil lan kəm Uhgīn məmə nəkotol.’

³⁴ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmāh məmə, sotos əməiən nonauvil e nati kəti məmə otol rəhatəmāh nəghatīən təkāsīk. Sotosiən nonauvil e negəu e neai mətəu inu ikin əha Uhgīn tətarmənīg lan, kəni nolīən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgīn.

³⁵ Kəni sotosiən nonauvil e nəhue niftəni mətəu-inu ikin əha Uhgīn tətarmənīg lan, kəni nolīən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgīn. Kəni sotosiən nonauvil e Jerusiləm mətəu-inu ikin əha in

taun rəha Uhgín, u in Kig asoli ikín, kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvıl e Uhgín. ³⁶ Kəni sotosiən nonauvıl e rəhn-kapə təmah, mətəu-inu rəhatəmah nəsanəniən tikə lan. Nəkotəruru nəuhliniən nəuanutəmah kətiəh əmə tuva məruən uə mapın. Uhgín əmə tətarməniğ e natimnati e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvıl e Uhgín. ³⁷ Mətəu nian rəfin onəkotəni əmə niyəhriəniən, nati kəti min tikə. Kəni nəmə rəhatəmah nətəliğiən e nati kəti in ‘əuah,’ kəni nəkotəni əmə məmə, ‘əuah.’ Kəni nəmə rəhatəmah nətəliğiən e nati kəti in ‘kəpə,’ kəni nəkotəni əmə məmə, ‘kəpə.’ Nəghatiən min iətəm kotapirəkis ‘əuah’ uə ‘kəpə,’ kautsipən e Setən.”

Nalpinian

(Luk 6:29-30)

³⁸ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəmotətəu rəkis nəghatiən kəti məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tərəkín nəhmtəm kəti, kəni nətəmimi okotərəkín min nəhmtin kəti. Kəni nəmə iətəmi kəti tərəkín nəhlumv kəti, kəni nətəmimi okotərəkín min nəhlumn kəti.’ ³⁹ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, nəsalpinian nərahiən iətəm iətəmimi kəti təmol kəm ik. Nəmə iətəmi kəti tahi ik mem nıkapım maru, kəni nəkəkeikei malelin=pən min nıkapım məuıl pəh tem min. ⁴⁰ Kəni nəmə iətəmi kəti tələs ik nəkian e kot, kəni mətəkeikei ohnik məmə nəkəfən rəham sot əkəku kəm in məmə otol vivi rəhatəlau nərahiən, kəni nəkəkeikei məfən min rəham sot asoli. ⁴¹ Kəni nəmə soldia kəti rəha nətəm Rom tətəkeikei ohnik məmə nəkələs rəhan kətim muvən kilomitə kətiəh, mətəu ik

nəkəkeikei mələs mīn muvən kilomitə kəti mīn tol keiu. ⁴² Nəmə iətəmi kəti tətəasiə ohnik, kəni ik nəkəkeikei məfən kəm in. Kəni nəmə iətəmi kəti tolkeikei məmə in otos rəham nati kəti muvən konu mos mitəlig mīn muva, kəni nəsəniən məmə nəkəpəh. Nəkəkeikei məfən.”

*Noliən rəha nolkeikeiən tikimīr mīn
(Luk 6:27-28,32-36)*

⁴³ Kəni Iesu təmāni mīn məmə, “Nəmotətəu rəkis məmə, ‘Onəkotolkeikei nətəmi mīn u iuəkīr o təmah, kəni mətəmāki e tikimīr mīn rəhatəmāh.’ ⁴⁴ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə onəkotolkeikei rəhatəmāh tikimīr mīn, kəni motəfaki o nətəmimi mīn u nətəm kautol nərəhiən kəm təmah, ⁴⁵ kəni noliən əha otəgətun məmə itəmāh nenəti Uhgīn rəhatəmāh iətəm tətətig ilis e negəu e neai. Kəni otol lanəha mətəu-inu rəhatəmāh Uhgīn tatol mitigar tətasiəgəpīn nətəmimi nətəm kotəuvīr mīne nətəmimi nətəm kotərah, kəni in mətahli=pa nuhuən kəm nətəmimi mīn u nətəm rəhalah nəmiəgəhiən təhruahru, mīne nətəmimi mīn u nətəm rəhalah nəmiəgəhiən təsəhruahruian.

⁴⁶ “? Nəmə nəkotolkeikei əmə nətəmimi mīn u nətəm kotolkeikei itəmāh, kəni nikitəmāh təhti məmə Uhgīn otətəou itəmāh o noliən kəti iətəm təuvīr? !Kəpə! !Nətəmimi mīn u nətəm kautos məni rəha takis, iətəm kətəni məmə nətəmimi ilah kotərah, ilah mīn kotolkeikei ilah mīn!

⁴⁷ “?Kəni nəmə nəkotos əmə itəmāh mīn nəuvein məutəghati kəm lah mīn, mətəu təhro? ?Nikitəmāh təhti məmə nautol nati kəti iətəm təuvīr tapirəkis nətəmimi əpnəpīn? Kəpə. Nətəmimi mīn nətəm

kəsotəhrunian Uhgın, ilah mın kautol lanəha.
 48 Tol lanəha, itəmah nenəti Uhgın nəkotəkeikei
 motol nolian iətəm in təuvır məhruahru nian rəfin,
 təhmen=pən əmə məmə rəhatəmah Tatə Uhgın in
 tatol.”

6

Nolian mın iətəm təuvır kəm Uhgın

1 Kəni Iesu təməni mın məmə, “Sotolian məmə
 nəkotol nolian təuvır mın məmə nətəmimi
 okoteruh itəmah ohni. Nəmə nəkotol məmə
 nətəmimi okoteh, kəni Uhgın əpəha e negəu e
 neai otəsətəouiən itəmah ohni.

Nolian iətəm təuvır o nəfəniən kəm nanrah mın

2 “Tol lanəha, nəmə nəkotəfən nati kəti kəm
 nanrah mın məmə nəkotasiru e lah, nəsotahliən
 təui lan məmə nətəmimi okotəhrun. Inu təhmen e
 nolian rəha nəfaki eiuə mın. Nian ilah kotasiru
 e nanrah mın, rəhalah noluək mın kəutəni
 pətigəm e nimə rəha nuhapuminiən mine ihluə
 e suaru asoli. Kautol lanəha məmə nətəmimi
 okotisiai ilah. Nipəhriəniən iətəni kəm təmah
 məmə, ilah kinos rəkis nətəouiən rəhalah,
 inəha nisiaiən rəha nətəmimi. 3 Mətəu itəmah,
 nəmə nəkotəfən nati kəti kəm nanrah mın məmə
 nəkotasiru e lah, nəkotəkeikei motol məmə
 nətəmimi okəsoteruhian, nati əpnəpın rəhatəmah
 mın nətəmimi. 4 Otol lanəha məmə nətəmimi
 okotəruru rəhatəmah nolian təuvır mın, kəni
 rəhatəmah Tatə iətəm tateruh rəhatəmah nolian
 təuvır mın nati əpnəpın nətəmimi kəsoteruhian, in
 otətəou itəmah o nolian mın əha.”

Nolian rəha nəfakiən
(Luk 11:2-4)

⁵ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nian nəkotəghati kəm Uhgın e nəfakiən, kəni sotoliən e nolian rəha nəfaki eiuə mın. Nətəmimi mın əha, ilah kotolkeikei məmə okotəhtul əpəha e nimə rəha nuhapuminiən, mine ihluə e suaru asoli, kəni motəfaki məmə nətəmimi okotafu motətəu ilah. Nipəhriəniən iətəni kəm təmah məmə ilah kinotos rəkis nətəouiən rəhalah, inəha nisiaiən rəha nətəmimi. ⁶ Mətəu nian nəkotəghati kəm Uhgın e nəfakiən, nəkəhuvən əpəha e nipəgnəua nimə rəhatəmah, kəni motəhtipəsığ, kəni motəfaki kəm Uhgın iətəm tətətig ikın əha iətəm nətəmimi kəsoteruhien itəmah. Kəni rəhatəmah Tatə iətəm tateh rəhatəmah nolian oneuən mın, in otətəou itəmah o rəhatəmah nolian təuvir mın.

⁷ “Kəni nian nəkotəghati kəm Uhgın e nəfakiən, sotoriaruniən nəghatiən mın tepət pik u nipətin tikə, təhmen e nətəm kotəruru Uhgın. Nihilah təhti məmə rəhalah uhgın mın okotətəu ilah o nəghatiən mın tepət iətəm kəutəfaki məutəni. ⁸ Sotoliən məmə ilah mine, mətəu-inu uərisığ nəkotətəpuəh ohni, mətəu rəhatəmah Tatə Uhgın tinəhrun rəkis nati nak iətəm nəkətolkeikei.

⁹ “Kəni tol mın lanəha, nian nəkotəghati kəm Uhgın e nəfakiən, kəni nəkotəfaki lanu lan:

‘Tatə rəhatəmah iətəm nətətig e negəu e neai, pəh nətəmimi kotisiai ik.

¹⁰ Pəh narməniğien rəham tuva, kəni pəh nati iətəm ik nəkolkeikei in otuva mol nipəhriəniən lan

u ikinu e nāhue niftāni, tāhmen=pān əmə mə
inko ilis e negəu e neai.

11 Əfa-to nauəniən kəm tīmah tāhmen o nian
rəueiu.

12 Kəni alu məsalpiniən, nolian tərāh mīn
rəhatimah, tāhmen=pān əmə məmə itimah
iəsotalpiniən motalu lan kəni məsotaskəlīm
əskasikiən e nikitimah nolian tərāh mīn
rəha nətəmimi nətəm kautol nərəhiən kəm
tīmah.

13 Kəni segəhaniən e tīmah iəkəhuvən ima
nəfeifeiən, məta oiəkotəkeikei motol nolian
tərāh. Mətəu os rəkis itəmah e nəhlmi Setən.'

14 “Nəmə itəmah nəkotalu e nolian tərāh
mīn rəha nətəmimi iətəm kautol e təmah
məsotaskəlīm iəkisiən e nikitəmah məsotalpiniən,
kəni rəhatəmah Tatə Uhgīn e negəu e neai, in
otalu məsalpiniən rəhatəmah nolian tərāh mīn.

15 Mətəu nəmə itəmah nəsotaluiən, motaskəlīm
iəkis e nikitəmah nolian tərāh mīn rəha nətəmimi
iətəm kautol e təmah, motalpīn, kəni ko rəhatəmah
Tatə Uhgīn ətəsaluiən kəni malpīn nolian tərāh mīn
rəhatəmah.”

Nolian rəha natuakəmiən

16 Kəni Iesu təmətəni mīn məmə, “Nian
nəkotətuakəm motəpəh nauəniən motəfaki kəm
Uhgīn, sotolian nəhmtitəmah təpəou tāhmen=pān
e nəfaki eiue mīn. Ilah kautol nəhmtilah tol
pisiin, məmə nətəmimi okoteruh ilah məmə
nəumis tīnus ilah, kəni nətəmimi okotisiai ilah.
Nipəhriəniən iətəni kəm təmah məmə ilah kīnotos
rəkis nətəouiən rəhalah, inəha nisiaiən rəha

nätämimi. ¹⁷ Mätäu nian näkotätuakäm motəpəh nauəniən məutəfaki kəm Uhgın, onəkoteikuas e nəhmtitəmah, kəni motol məmə okeruh məmə näkotəuvir. ¹⁸ Nautol lanəha məmə nätämimi okəsoteruhiən məmə nəutətuakäm məutəpəh nauəniən məutəfaki kəm Uhgın. Kəni rəhatəmah Tatə iətəm tateruh rəhatəmah noliən oneuən min, in otətəou itəmah o rəhatəmah noliən təuvir min.”

*Nati təuvir əpəha
e negəu e neai*

(Luk 11:34-36)

¹⁹ Kəni Iesu təmətəni min məmə, “Təsəuviriən məmə näkotoriarun rəhatəmah natimnati təuvir min e nəhue niftəni u məmə rəhatəmah nautə otepət, mətəu-inu e nəhue niftəni u, uvni min kotəhrun noarehreiən, kəni namrəiən təhrun nərəkinien natimnati min əha, kəni nakləh min kotəhrun nəhapuiən nimə məhuvən imə motakləh e rəhatəmah natimnati. ²⁰ Mətäu təuvir məmə näkotoriarun rəhatəmah natimnati təuvir min əpəha e negəu e neai. İkin əha uvni min kəsotoarehreiən, kəni namrəiən ko təsərəkinien natimnati min əha, kəni nakləh min ko kəsotakləhiən lan. ²¹ Nəukəti nətəligiən u məmə onəsotaluiən lan məmə, ikin pəhruvən rəhatəmah natimnati təuvir min kəutəməhli ikin, mətəu nian rəfin nikitəmah otəkeikei mətəhti natimnati min əha ikin əha.

²² “Nəhmtəm in təhmen e lait iətəm tətəfinə nəhagəhagiən kəm nipətim. Nəmə nəhmtəm mil kuəuvir, təhmen əmə məmə nipətim tərıauəh e nəhagəhagiən. ²³ Mətäu nəmə nəhmtəm mil kuərah, təhmen əmə məmə nipətim in tərıauəh e

napinəpuian. !Kəni nəmə nəhagəhagian e nīpətim in napinəpuian əmə, təhmen əmə məmə ik nətətig e napinəpuian asoli aɡin!*

²⁴ “Iətəmi təkə iətəm təhrun nuvaiən in slef rəha iətəmi asoli keiu. Nəmə in tətəlkut məmə otol lanəha, kəni otolkeikei kəti mol nəuiən, kəni məməki e kəti məsoliən nəuiən. Ko nəsoliən slef rəha Uħin mine məni e nian kətiah əmə.”

*Təsəuviriən məmə
nəkotətəlig pik*

(Luk 12:22-31)

²⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Kəni o natimnati min əha, iəu iətəni kəm təmah məmə, təsəuviriən məmə nəkotətəlig pik e rəhatəmah nəmiəgəhiən məmə onəkotun nak, kəni motəmnim nak. Kəni təsəuviriən məmə nəkotətəlig pik e nīpətətmah məmə onəkotos iə rəhatəmah napən. ?Nəukəti nəmiəgəhiən rəhatəmah tətəmiəgəh əmə e nauəniən, uə kəpə? Kəpə. ?Kəni nati nak in nati asoli o nīpətətmah? ?Napən, uə kəpə? Kəpə.

²⁶ Oteruh-to məniɡ min iətəm kəutiuvig məutan. Ilah kəsotasumiən, kəni məsotəuləkien, kəni ilah kəsotələhu vivien nauəniən e nīpəgnəua nimə, mətəu Tatə rəhatəmah e negəu e neai, in tətəfən nauəniən kəm lah. ?Kəni e nəhmtin, nikitəmah təhti məmə in tolkeikei pik itəmah tapirəkis məniɡ min? !Əuəh! ²⁷ ?Nikitəmah təhti məmə rəhatəmah nətəlig pikien təhrun nolien rəhatəmah nəmiəgəhiən təfəməh? !Kəpə! Nolien rəha nətəlig

---

* **6:23** Nīpətin kəti rəha “nəhmtəm mil kuəuvir” təni məmə, ik iətəmi kəti iətəm nīkim tagien o nasiruiən e nətəmiimi e rəham məni. Kəni nīpətin kəti min rəha “nəhmtəm mil kuərah” təni məmə, ik iavərəs kəti. **6:25** Fil 4:6; 1Tim 6:6-8; 1Pitə 5:7 **6:26** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7

pikiän täsəfinəiän auə kətiəh min e rəhatəmah nəmiəgəhiän.

²⁸ “? Kəni təhro nikitəmah tətəhti pik napən onəkəhuvən lan? Nikitəmah təhti-to nəugi nigī min iətəm kauteviə əpnapin əmə. Ilah kəsotol pikiän uək o nəhliän rəhalah napən. ²⁹ Mətəu iəkəni kəm təmah məmə aupən Kig Solomən, in iətəmini rəhan nautə tepət, kəni rəhan napən iətəm tatuvən lan, ilah kotəuvir motapirəkis. Mətəu nəugi nigī əpnapin min kotəuvir tapirəkis agin rəhan napən. ³⁰ Uhgīn təmol nimanuvehli əpnapin əmə təuvir pik e nəugi nigī min əha. Mətəu nimanuvehli əha in rəha nian kətiəh əmə, kəni olauig kuvan e nigəm. ? Kəni nəmə Uhgīn tatol vivi nimanuvehli əha, kəni nikitəmah təhti məmə Uhgīn otəfinə napən iətəm nəkotəkeikei məhuvən lan? !Əuəh! In otol lanəha. !Ei, rəhatəmah nəhatətəiän in təkəku agin!

³¹ “Tol lanəha, təsəuviriän məmə itəmah nəkotətəlig pik məmə, ‘? İəkotun nak?’ uə ‘? İəkotəmnim nak?’ uə ‘? İəkotos iə napən məhuvən lan?’ ³² Sotətəlig pikiän. Nətəmini nətəm kotəruru Uhgīn, ilah kautətəlig pik e natimnati iətəm tol lanəha. Mətəu itəmah nenəti Uhgīn min, kəni rəhatəmah Tatə əpəha e negəu e neai, in təhrun məmə nəkotəkeikei motos natimnati min əha. ³³ Mətəu pəh onəkotol Narmənigiän Rəha Uhgīn, mine nəmiəgəhiän əhruahru iətəm Uhgīn tolkeikei, ilau okuəhtul aupən e nəmiəgəhiän rəhatəmah. Nian nəkotol lanəha, kəni Uhgīn otəfinə min natimnati min əha kəm təmah o natigiän. ³⁴ Tol lanəha, təsəuviriän məmə nəkotətəlig pik e

natimnati iætəm onəkotəkeikei motos olauig, mətəu-inu natimnati mīn rəha olauig, ilah rəha olauig. Nərahian rəha nian kətiəh, in tīnəhmen rəkis rəha nian kətiəh.

7

*Sotakilian nolian rəha iætəmi kəti mīn
(Luk 6:37-38,41-42)*

¹ Nəmə nəutakil rah nətəmimi, kəni Uhgīn otələhu nəghatīən rəha nalpīniən rəhatəmah. ² Tol lanəha mətəu-inu, nəghatīən əskasik iætəm nəutəni məmə iætəmi kəti in iætəmi tərāh, kəni Uhgīn otitəu=pən əmə o nənīən rəhatəmah nolian tərāh mīn. Nəmə nəkotakil iætəmimi e nolian iætəm təhruahru, kəni Uhgīn otakil itəmah e nolian iætəm təhruahru. Mətəu nəmə nəkotakil rah nətəmimi e nolian əskasik, kəni Uhgīn otakil itəmah e nolian əhmen mīn əmə. ³ ?Təhro nəutəni nīpīspīsī nīgi iætəm tətātīg e nəhmtī piatəmah mīn, mətəu itəmah nəsoteruhīən nīgi asoli iætəm tətātīg e nəhmtitəmah? ⁴ ?Kəni təhro nəutəni məmə, ‘Ei piak, pəh iəkōs rəkis nīpīspīsī nīgi e nəhmtəm,’ mətəu nəsoteruhīən nīgi asoli e nəhmtitəmah? ⁵ ! Itəmah nəfaki eiūə mīn! Otaupən, motos rəkis nīgi asoli e nəhmtitəmah, kəni nəkotəhrun neruh vivīən noh rəkisīən nīpīspīsī nīgi iætəm tətātīg e nəhmtī piatəmah mīn.

⁶ “Sotəfənīən natimnati rəha Uhgīn kəm kuri mīn, kəni sotəraki-pənīən natimnati təuvīr mīn

kəm pikəh mɪn. * Okəmə nəkotol lanəha, kəni pikəh mɪn okotaliuək lan kəni motəlali motus itəmah.”

*Noliən əhruahru
o nətəpuəhiən e nati kəti
o Uhgʷin*

(Luk 11:9-13; 6:31)

⁷ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Iəkəni kəm təmah məmə, otətapuəh=pən kəm Uhgʷin o natimnati, kəni in otəfinə kəm təmah. Kəni otəsəl lan kəni onəkoteruh. Kəni otəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o təmah. ⁸ Iəkəni lanu mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh, ilah okotos. Kəni nətəmimi mɪn u nətəm kəutəsəl, ilah okoteruh. Kəni nətəmimi mɪn u kəutəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o lah.

⁹ “? Itəmah pəh, nian nətɪn tətəpuəh o pɪret, mətəu in tətəfən kəpiel? ! Kəpə! ¹⁰ ? Uə, nian in tətəpuəh e nəmu, mətəu in tətəfən sineik? ! Kəpə! ¹¹ Nati əpnəpɪn itəmah nətəmimi nəkotərəh, mətəu nəutəfən natimnati təuvɪr mɪn kəm nenətətəmah mɪn. ! Mətəu Tatə Uhgʷin e negəu e neai, noliən rəhan in təuvɪr pik məpɪrəkis əgɪn noliən rəhatəmah, kəni nɪpəhrɪənɪən, in otəfən natimnati təuvɪr mɪn kəm nətəmimi mɪn u ilah kəutətapuəh ohni!

¹² “Kəni tol lanəha, otol təuvɪr kəm nətəmimi rəfin e noliən mɪn rəfin iətəm nəkotolkeikei məmə nətəmimi okotol kəm təmah. Inu nɪpətɪ Lou iətəm

---

* **7:6** Nəghatɪən Kris əhruahru tətəni məmə, “sotərəki-pənɪən rəhatəmah pərl kəm pikəh mɪn.” Pərl u, in kəpiel kəti iətəm nəhmtɪn tiəkis. Təmsɪpən e niki kəuvɪn kəti. Kəmə təhro, “kuri” mine “pikəh” kətuəpsen=pən nətəm kotərəh. **7:7** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8** Jon 15:7; Jem 4:3; 1Jon 3:22 **7:11** Jem 1:17

Uhgin tāmefən kəm Mosiſ, mine nәukәti nәghatiән iәtәm tāmefән kәм iәni min aupән.”

Suaru keiu
(Luk 13:24)

¹³ Iesu tāmәni min mәмә, “Itәmah onәkotәkeikei mәhuvән=pән e ket iәtәm tәkәku, mәtәu-inu ket iәtәm iaһgin mine suaru iәtәm timәtig әmә tatuvән o nәрәkinian, kәni nәtәmimi tәpәt kautәhuvән=pән e ket әha. ¹⁴ Mәtәu ket iәtәm tәkәku, mine suaru iәtәm tiәkis tatuvән o nәmiәghian, kәni nәtәmimi nәuan nәuvein әmә okoteruh kәni motohtәu=pән.”

Nigi ilau nәuan
(Luk 6:43-44)

¹⁵ Kәni Iesu tāmәni mәмә, “Autәtәu vivi itәmah o iәni eiua min. Ilah kәutәhuva mәutәghati mәtig e nolian әpәou tәhmen e sipsip, mәtәu әpәha imә e nәkilah, ilah kotәhmen e kuri arpın. ¹⁶ Kәni e nәmiәghian rәhalah, nәkoteruh nәuan, kәni nәkotәhrun nak tәtatig e nәkilah. Nәtәmimi ko kәsәhuvәnian motәhli nәua krep e nәlәuis arfu, uә nәua fik e tәlilua. ¹⁷ Tol min lanu, nigi iәtәm tәuvir tәtәuә e nәuan iәtәm tәuvir, mәtәu nigi iәtәm tәrah tәtәuә e nәuan iәtәm tәrah. ¹⁸ Kәni nigi iәtәm tәuvir ko tәsәuәian e nәuan iәtәm tәrah, kәni nigi iәtәm tәrah, ko tәsәuәian e nәuan iәtәm tәuvir. ¹⁹ Nigi min rәfin iәtәm kәsәtәuәian e nәualah iәtәm tәuvir, okәtei rәkis ilah, kәрaki=pән e lah e nigәm. ²⁰ Tol lanәha, e nәmiәghian rәha iәni eiua min әha,

---

7:12 Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10   **7:15** Mat 24:24; Uәk 20:29; 2Pitә 2:1   **7:16** Kәl 5:19-22; Jem 3:12   **7:19** Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6

onəkoteruh nəua lah, kəni nəkotəhrun nak tətatiḡ e nīkilah.

²¹ “Səniəmə nətəmimi rəfin nətəm kəutauin lak məutəni məmə, ‘Iərməniḡ, Iərməniḡ,’ nətəm ilah kotəhrun nuvəniən motatiḡ aḡəl Narməniḡiən Rəha Uḡin, mətəu ilah mīn əmə u, nətəm kautol nəuia rəhak Tatə iətəm tətatiḡ e negəu e neai. ²² E nian Uḡin otakil nətəmimi rəfin, nətəmimi tēpət okotəni=pən kəm in məmə, ‘!Iərməniḡ, Iərməniḡ! ? Təhro? ? Nəkəhrun uə kəpə məmə, itimah iəmutəni pətiḡəm nəḡhatiən rəham iətəm nəməfa kəm timah, kəni motəḡi pətiḡəm narmin tərah mīn e nərgəm, kəni mautol natimnati apispis mīn e nərgəm?’ ²³ Kəni oiəkəni=pən əhruahru kəm lah məmə, ‘Aupən iəkəruru, kəni rəueiu mīn iəkəruru itəmah. Itəmah səniəmə rəhak mīn nətəmimi. ! Əhuvən isəu ohniəu, itəmah nətəm nautol nolien tərah!’ ”

*Iətəmimi keiu kəmuol nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)*

²⁴ Kəni Iesu təmol naunun e rəhan nəḡhatiən məmə, “Nəmə itəmah u nətəm nəmotətəu nəḡhatiən mīn u rəhak mautol, kəni onəkotəhmen e iətəmimi iətəm teinatiḡ, təmuvləkin rəhan nimə təskasik, mel pos mīn kəuteiuaiu məhuvən isəu məḡərain tiəkis.† ²⁵ Kəni nuhuən təməfuv, kəni naruəh taiu, kəni nimətagi asoli talifu moh nimə. Mətəu nimə təsəmeiən mətəu-inu təmuvləkin rəhan nimə

7:20 Mat 12:33   **7:21** Luk 6:46; Jem 1:25   **7:23** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2Tim 2:19   † **7:24** Nəḡhatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “in təmuvləkin=pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.” E nian əha ilah kəmutol rəhalah nimə mīn e kəpiel, mine nəukəti nimə okəkeikei kol təskasik e kəpiel. Nəmə kəsotolien lanəha, nimə təsəskasikian kəni təhrun nəmeiən.

təskasik. ²⁶ Nəmə itəmah u nətəm nəmotətəu nəghatiən mīn u rəhak kəni məsotoliən, kəni onəkotəhmen e iətəmimi iətəm təsətəlig vivian e nolian natimnati, kəni in ialməli, təməseliən rəhan pos mīn kəhuvən əpəha isəu, maharu rəkis əmə əpə ilis, kəni rəhan nimə təsəskasikien.‡ ²⁷ Kəni nuhuan təməfuv, kəni naruəh taiu, kəni nimətəgi asoli talifu moh nimə. Kəni nimə təməmei. E nian təməmei, kəni mərah aɡin.”

Nəghatiən rəha Iesu, nəsanənian tətətig lan

²⁸ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən rəhan, kəni nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni, ²⁹ mətəu-inu nian tətəgətun, səniəmə təhmen e rəhalah nəgətun mīn rəha Lou, mətəu rəhan nəghatiən təfigəm, nepətiən əha ikin.

8

*Iesu təmol vivi iətəmi kəti təmos nimisiən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Nian Iesu təmeiuaiu=pa e nitəuət, nətəmimi tepət kəmohtəu=pən. ² Kəni suah kəti nimisiən u leprosi * təmol təmuva ohni, masiəulin=pən o Iesu, kəni məni məmə, “Iərməniɡ, nəmə nəkolkeikei, kəni nəkəhrun nol vivian iəu kəni mafəl rəkis namikmikien lak.”

‡ **7:26** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “in təmuvləkin=pən nəukəti rəhan nimə e nipəkil əmə.” **7:29**

Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2** E Nauəuə Rəha Uɡin, nəghatiən u “leprosi” tətəghati e nimisiən pišin pišin mīn rəha nilositəmi. Nimisiən mīn u tətərkən nilositəmi, kəni Lou rəha Mosis tətəni məmə iətəmi kəti iətəm təmos nimisiən lanəha, in tamikmik e nəhmti Uɡin. Afin Lev 13-14.

³ Kēni Iesu tēmuahru e nēhlmin mēlēhu=pēn lan, mēni mēmē, “Ōuēh. Iēkolkeikei. !Ōuvir-tē!” Kēni rēueiu agin min, nimisiēn u leprosi tēmikē lan. ⁴ Kēni Iesu tēmēni=pēn kēm in mēmē, “Sēni pētīgēmian natimnati min u kēm nētēmimi, mētēu uvēn ēmē meruh pris kēti pēh in teruh mēmē nīpētīm tinēuvir lankonu lan, kēni ēfēn kēm in nati u iētēm Lou rēha Mosis tēmēni o iētēmi kēti iētēm rēhan leprosi tinikē, kēni nētēmimi okotēhrun mēmē nīpēhriēniēn ninēuvir, kēni rēham namīkmikiēn tinikē.”

*Nēhatatēian rēha iētēmi asoli kēti rēha soldiē min
(Luk 7:1-10)*

⁵ Kēni Iesu tēmuvēn miet pētīgēm ēpēha e taun Kapeniēm, kēni iētēmi asoli kēti rēha soldiē min rēha nētēm Rom tēmuva meruh Iesu, kēni mētāsək=pēn ohni mētēni mēmē, ⁶ “Iērmēnīg, rēhak ioluək tatīmīs, kēni mētāpili ēpēha e nimē rēhak, nīpētīn rēfin tēmīmīs, kēni tētētēu tērah pik.” ⁷ Kēni Iesu tēmēni=pēn kēm in mēmē, “Ōiēkuvnē mol in tēuvir min.”

⁸ Kēni iētēmi asoli rēha soldiē min tēmēni=pēn kēm in mēmē, “Iērmēnīg, iēu iētēmi kēti iētēm iēsēhruahruian, kēni iēsēhmenian mēmē ik onēkuva e rēhak nīpēgnēua nimē. Ōni ēmē nēghatīn kēti, kēni iēkēhrun mēmē in otētēu tēuvir min. ⁹ Iēkēhrun mēmē ik natos narmēnigiēn mēmē nimisiēn otēkeikei mol nēuiam. Iēkēhrun mētēu-inu iēu min, rēhak nētēmi asoli min kēutarmēnīg lak, kēni iatol nēuialah. Kēni soldiē min nēuvein ēha ikin nētēm iēu iētarmēnīg e lah. Nēmē iēkēni kēm kēti mēmē, ‘Uvēn,’ kēni tuvēn. Kēni nēmē

iäkəni kəm kəti məmə, ‘Va,’ kəni tuva. Kəni nəmə iäkəni kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nati u,’ kəni tol nati əha.”

¹⁰ Nian Iesu təmətəu nəghatiən əha, kəni narmin təmiuvig pik ohni, mətəu-inu nati əpnəpən səniəmə in iətəm Isrel, mətəu rəhan nəhatətəiən təskasik e Uhgın. Kəni təməni=pən kəm nətəmimi nətəm kautəhuərisig lan məmə, “Nipəhriəniən iətəni kəm təmah məmə, iətəmi u səniəmə iətəm Isrel, mətəu in rəhan nəhatətəiən e Uhgın in təskasik. Kəni nati əpnəpən nəuaniləuis min rəha Isrel, mətəu iəsehien ilah kəti iətəm rəhan nəhatətəiən təskasik təhmen=pən lan. ¹¹ Iətəni kəm təmah məmə

nətəmimi tepət okotsipən e nikalın min rəfin rəha nəhue niftəni, məhuva motauən kətiəh e tepil ilah Epraham, mine Aisək, mine Jekəp əpəha e narməniğiən əpəha e negəu e neai. ¹² Mətəu itəmah nəuaniləuis rəha Isrel tepət nətəm Uhgın təmaupən mitəpən itəmah məmə in otarməniğ e təmah, in otəraki=pən e təmah ihluə e napinəpuian, kəni ikin əha, nətəmimi okotasək kəni motətəu tərəh, kəni mautigət-ərain nəhluvlah min.”

¹³ Kəni Iesu təməni=pən kəm iətəmi asoli rəha soldia min məmə, “Atuvən. Rəham ioluək otəuvir tol əmə məmə inu mine nəməhatətə məmə Uhgın otollanko.” Kəni e nian əhruahru əha, nipəti ioluək rəha iətəmi asoli rəha soldia min təmuva məuvir min.

*Iesu təmol nimisiən tepət kotəuvir min
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Kəni təmuvən e nimə rəha Pitə, kəni muvən imə meruh uhu Pitə tətətəpu ətəpu mətəpili. ¹⁵ Kəni

təmuahru e nəhlmin mek nəhlmi pətauəhli u, kəni nətəpu ətəpuian tikə rəkis lan magim, kəni təhtul. Kəni minatol nauəniən nig Iesu.

¹⁶ Tinapinəpu mītigar tinatiuvig, nətəmimi kəmos nətəmimi tepət nətəm narmin tərəh tətətig e lah məhuva o Iesu, kəni Iesu təməhgi pətigəm narmin tərəh min e nəghatiən əmə rəhan, kəni mol vivi nətəmimi rəfin nətəm kautohmis. ¹⁷ Natimnati min əha təmol lanəha məmə otol nəghatiən rəha iəni Aiseə tuva mol nīpəhrīəniən lan, iətəm təməni aupən ikin məmə, “In təmos rəkis nīmisiən min rəhatah, kəni mol nīpətītah min u kəutahmə, kotəuvir.”

Iətəmimi keiu kəmuəkeikei məmə okiauarisig e Iesu
(Luk 9:57-62)

¹⁸ Kəni nian Iesu təməsal=pən meruh nīmənin nətəmimi kəutəhuərisig məhuva mohtəlau lan, kəni təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə okəhuvən e nīkali lek e nitəni=pən. ¹⁹ Kəni iəgətun kəti rəha Lou təmuva məni=pən kəm in məmə, “Iəgətun. Onəkuvən=pən iə ikin, iəkītəu=pən ik.”

²⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Kuri rarpin min, rəhalah nīpəg tatig məmə okotapili ikin. Kəni mənig min, nimaalah tatig məmə okotapili ikin. Mətəu iəu Nəti Iətəmimi, † nīmə rəhak tikə o napiliən.”

8:17 Aes 53:4 † **8:20** Nian Iesu təməni nərgin u “Nəti Iətəmimi,” tətəghati aru lan. Nərgin u təmiet e Nauəuə rəha Daniel mine nauəuə pisin pisin min e Oltestimin. Kəni nīpətin təni məmə iətəmi kəti iətəm təmsipən e Uhgīn kəni matos nepətiən rəha Uhgīn. **8:20** 2Kor 8:9

²¹ Kəni iətəmimi kəti mɪn rəha Iesu təmuva məni=pən kəm in məmə, “Iərməniġ. Oiəkıtəu=pən ik mətəu, pəh iəkuvən pɪpɪm mɪtənim rəhak tata.”

²² Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Itəu=pa iəu. Nətəmimi nətəm kəsotoliən nəuia Uhgɪn, təhmen əmə məmə ilah kɪnohmɪs rəkɪs e nɪkɪlah. Pəh ilah okəhuvən mohtənim rəhalah nətəmimi nətəm kəmohtmɪs.”

*Iesu təmənɪəhu nɪmətagi asoli
e nəhu Lek Kaləli
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ Kəni Iesu təmuvən e bot, kəni rəhan mɪn nətəmimi kəhuvən ilah mɪn. ²⁴ Kəni təsuvəhiən, nɪmətagi asoli kəti təhtul kəni mɪnol peau-peau asoli mɪn e lek, kəni nəhu tətəri=pən e bot, iuəkɪr əmə bot tətənmɪm, mətəu Iesu tətəpɪli. ²⁵ Kəni kəməhuvən motəhġi-pəri Iesu motəni=pən məmə, “! Iərməniġ! ! Osmiəġəh itah! ! Otəsuvəhiən kə-tənmɪm!”

²⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutəġɪn pɪk? Rəhatəmah nəhatətəiən təkəku əġɪn.” Kəni təməhtul məniəhu nɪmətagi mɪne peau-peau asoli mɪn. Kəni nɪmətagi təmeiuaiu, kəni mol nəməlinuiən asoli. ²⁷ Kəni nətəmimi rəha Iesu narmɪlah təmiuvġ pɪk məutəni məmə, “! Ei! ? Iətəmimi nak u? Nati əpnəpɪn nɪmətagi mɪne nəhu, mətəu ilau kəmuol nəuiən.”

*Iesu təməhġi pətġəmə narmɪn
tərəh e iətəmimi keiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Kəni nian Iesu təmuva mɪet=pa e nɪtəni=pən e lek, ikɪn Katara, kəni iətəmimi keiu narmɪn tərəh

min kəutatig e lau kəmiaiet pətigəm=pa məmə okueruh Iesu. Ilau kəmiasipən e nipəg kəpiel min, ikin katitənim nətəmimi ikin. Ilau kuəsanən matuoh nətəmimi, kəni nətəmimi kəutəgin e nuvən-pəniən ikin. ²⁹ Kəni əmeiko narmin tərəh min u kəutatig e lau kəmotagət əfəməh motəni məmə, “!Ik Nəti Uhgini! ?Nəmuva məmə nəkəhro itimah? ?Nəmuva məmə nəkol uəhai əmə nalpiniən kəm timah iətəm təsol əhanəhiən nian əhruahru rəhan?”

³⁰ Iuəkiri əmə o lah, pikəh min tepət əha ikin kəutauən, ³¹ kəni narmin tərəh min kotasək=pən o Iesu motəni məmə, “Nəmə nəkəhgi pətigəm itimah, ahli=pən itimah iəkəhuvən e pikəh min əha.”

³² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən.” Kəni narmin tərəh min kəməhiet e lau, motaiu məhuvən e pikəh min. Kəni pikəh min ilah rəfin kəmotaiu məuteiuaiu e nipatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motamnim. ³³ Kəni nətəmimi nətəm kətaugin pikəh min, kəmotagim məhuvən e taun motəni pətigəm natimnati rəfin, mine natimnati iətəm Iesu təmol e suah mil u narmin tərəh min kəutatig e lau. ³⁴ Kəni əmeiko nətəmimi rəfin rəha taun kəməhuva məmə okotafu Iesu. Kəni nian kəmoteruh in, kəni kəməutəkeikei əskasik kəm in məmə otəkeikei miet əha ikin əha.

9

*Iesu təmol vivi
iətəm nipətin təmimis
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ Kəni Iesu təmuvən e bot muvən e nitəni=pən e lek, kəni miet pətīgəm iman ikin, e taun Kapeniəm.

² Kəni nətəmimi nəuvein kəmotələs iətəmimi kəti məhuva ohni. Nipətın nəuветin təmimis, kəni tətəpili e rəhan nımahan. Kəni nian Iesu təmeruh rəhalah nəhatətəiən, kəni təməni=pən kəm iətəmimi əha məmə, “Nətik, səğiniən. Rəham nolien tərəh min iəmos rəkis rəkis.”

³ Kəni nian kəmotətəu nəghatien əha, nəgətun min nəuvein rəha Lou kotəni=pən kəm lah min məmə, “Nəghatien əha tərəh. Suah kəha tətəghati təhmen məmə in Uhgın.”

⁴ Mətəu Iesu təhrun nətəligien rəhalah kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro itəmäh nəutos nətəligien iətəm tərəh min lanu lan? ⁵?In pəhruvən timətig məmə oiəkəni, məmə, ‘Təmafəl rəkis rəham nolien tərəh min,’ uə ‘Əhtul maliuək’? ⁶ Kəni rəueiu iəköl nati kəti məmə nəkotəhrun məmə Nəti iətəmimi tatos nepətien ikinu e nəhue niftəni məmə otafəl rəkis təfagə tərəh min.” Kəni in təməni=pən kəm suah kəha tatimis məmə, “Əhtul mos rəham nımahan maliuək matuvən lahuənu.”

⁷ Kəni suah u tatimis təməhtul maliuək matuvən lahuənu. ⁸ Kəni nian nımənin nətəmimi kəmotafu nati əha, kəni kəmotəgin, kəni motəni-vivi nərgi Uhgın iətəm təməfən nepətien kəm iətəmimi məmə otol lanəha.

*Iesu təmauin e Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Kəni Iesu təmaliuək muvən nəuветin min, mafu suah kəti, nərgin u Matiu. In iətəmimi iətəm tatos məni rəha takis, kəni tətəharəg ikin kətətəou=pən

takis ikin. Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Uərisig lak, muva iətəmimi rəhak.” Kəni in təməhtul muərisig e Iesu.

¹⁰ Kəni Iesu təmuvən mətauən e nimə rəha Matiu, kəni nətəmimi tepət rəha nosiən məni rəha takis kəməhuva, kəni nətəmimi tepət nətəm kautol təfagə tərəh* kəməhuva, kəni ilah kəməhuva motəharəg motauən ilah Iesu mine rəhan min nətəmimi. ¹¹ Kəni nian Farəsi min kəmotafu nati əha, kəni kəmotəni=pən kəm nətəmimi rəha Iesu məmə, “?Təhro rəhatəmah iəgətun tətauən pəti ilah nətəm kautos məni rəha takis mine nətəm kautol təfagə?”

¹² Mətəu Iesu təmətəu rəhalah nəghatiən kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəmimi iətəm təsimisiən təsuvəniən o toktə. Mətəu iətəmi u iətəm tatimis, in otəkeikei muvən o toktə. ¹³ Əhuvən moteruh-to kəni motətəlig əhruahru lan məmə nıpəti nəghatiən u iətəm Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Nati kəti tatol nıkkik tətəgiən, inu məmə onəkotasəkəhruin nətəmimi, mətəu səniəmə rəhatəmah sakrifais min iətəm nautol məutəfa kəm iəu iətəm tatol nıkkik tətəgiən.’†

---

* **9:10** Farəsi min, ilah kəmautohtəu=pən vivi agin Lou rəfin iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis məmə Mosis otəfən kəm nətəm Isrel. Kəni ilah kautohtəu=pən vivi min nəghatiən min iətəm kəmotəpən e Lou rəha Mosis, mətəu nətəmimi əmə kəmotol, səniəmə Lou əhruahru min rəha Uhgın. Kəni Farəsi min, kəutəni məmə nətəmimi rəfin nətəm kəsotohtəu-pəniən lou əlkələh min əha, ilah nol təfagə. **9:11** Luk 15:2 **9:13** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1Saml 15:22 † **9:13** Nian Uhgın təməni lanəha, nıpətin u məmə in otəpəh sakrifais min mətəu-inu nərahien tətətig e nıkkilah. Uhgın təməni məmə ilah kotəkeikei motasəkəhruin nətəmimi.

Iätəni tol lanu lan mətəu iəu iəməsuvaian məmə iəkauin e nətəmimi min u kotəni məmə kinotəhruahru rəkis. Mətəu iəmuva məmə iəkauin e nətəmimi min u kotəhrun əmə məmə ilah kautol noliən tərəh min.”

*Noliən rəha nəpəhian nauəniən o Uhgīn
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Kəni nətəmimi rəha Jon Bəptais kəməhuva moteruh Iesu motəni=pən kəm in məmə, “Eruh-to. Itimah iəutətuakəm məutəpəh nauəniən məutəfaki kəm Uhgīn, kəni Farəsi min, ilah min kautol lanəha. ?Mətəu təhro rəham nətəmimi kəsotoliən lanəha?”

¹⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nian nətəmimi kautol marit rəha suah kəti, kəni in tətən e nauəniən rəhan ilah in min nəuvein, nikitəmah təhti məmə in min nəuvein okotasək? !Kəpə! Mətəu nian əha ikin iətəm tətəva məmə nətəmimi okotələs rəkis iətəmimi iətəmi katol nauəniən rəhan. Kəni e nian əha, in min nəuvein kotəhrun nəpəhian nauəniən.

¹⁶ “Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otos nəuveti napən vi kəti, kəni məhli-ərain=pən e napən əmnəmit rəhan iətəm təməhapu, mətəu-inu nəmə tol lanəha, kəni nəuveti napən vi təhrun nauvinian məhapuiən napən əmnəmit, kəni ikin təməhapu ikin aupən təhrun nuvaian mol iahgin pik agin.

¹⁷ “Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otos wain iətəm kəmol vi, kəni miuvi=pən e pətəl əuas u təkaskik iətəm kəmol e nīlosi nəni. Nəmə tol lanu lan, kəni nahgi wain otahlifu, kəni pətəl otəhapu, kəni wain otauvəregin, kəni pətəl otərəh.‡ Mətəu wain

---

9:14 Luk 18:12 † **9:17** Afin futnot e Luk 5:37.

kəmol vi okəkeikei kiuvipən e pətəl iətəm kəmol timətmətig, kəni wain mine pətəl kətuəmähli vivi.”§

Pətauähli kəti iətəm tatimīs mine pətəkəku kəti iətəm təmimīs

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Nian Iesu tətəni=pən natimnati min əha kəm lah, iətəmi asoli kəti tuva masiəulən=pən nəulən o Iesu məmə, “Nətik pətəkəku təmimīs rəueiu əmə. Mətəu va, mələhu=pən nəhlməm lan, kəni otəmiəgəh min.” ¹⁹ Kəni Iesu təməhtul mine rəhan min nətəmimi, məhuərisig e suah u məhuvən.

²⁰ Kəni əmeiko pətan kəti əha ikən iətəm tatos nīmisiən rəhalah nīpətan nian rəfin əmə, minos nu tueləf.* Kəni pətan əha təmsipən e nəmtah Iesu ikən, kəni meapən mek nififi napən rəhan, ²¹ təmol lanəha mətəu-inu tətəni aru əmə kəm in məmə, “Nəmə iəkek əmə nififi napən rəhan, kəni rəhak nīmisiən otol naunun.”

²² Kəni Iesu təmeirair meruh pətan əha, kəni məni=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, səginian. E rəham nəhatətəian lak, ninuva minəuvir.” Kəni e nian əha, rəhan nīmisiən təmikə.

²³ Kəni nian Iesu təmuva miet pətigəm=pa e nimə rəha iətəmi asoli əha, kəni təmuven imə meruh nətəmimi kautahli nau məutani nəpuən lan rəha nīmisiən, kəni nətəmimi kəməutasək pik.

²⁴ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Ohiet məhuvən isəu, mətəu-inu pətəkəku u təsimisiən, mətəu in

---

§ 9:17 Iesu təməni lanəha məmə in otəgətun ilah e nəgətunian vi kəti tol pišin e nəgətunian rəha Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou. * 9:20 Lou təməni məmə nīmisiən u təmol pətan əha tamikmik, kəni nəmə tatek iətəmi kəti, kəni in min otamikmik.

9:21 Mat 14:36

tətapili əmə.” Kəni ilah kəmotaləh əuvsan lan. ²⁵ Mətəu nian nətəmimi kəmoħiet məhuvən ihluə, kəni tuvən imə, maskəlīm nəħlmī pətəkəku, kəni pətəkəku u təməhtul. ²⁶ Kəni nanusiən rəha nati u təmaiu mitəlau rəfin e nitəni əha.

*Iesu təmol vivi
iəmnəu tərəh mil keiu*

²⁷ Kəni nian Iesu təmiet ikin əha, mətəu iəmnəu mil tərəh keiu kəmuıtəu=pən in, kəni mətuagət əfəməh məmə, “! Mipi Kig Tefit, asəkəhruin itimlau!”

²⁸ Nian Iesu tinuvən əpəha imə, kəni iəmnəu tərəh mil kiəuva ohni. Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “?Itəlau nətuəhatətə məmə iəkəhrun nol vivian nəhmtitimlau, uə kəpə?”

Kəni ilau kuəni=pən məmə, “Əuəh, İərməniğ.”

²⁹ Kəni Iesu təmələhu=pən nəħlmīn e nəhmtilau məni=pən məmə, “Uhgīn otol vivi nəhmtitəlau mətəu-inu nəmuəhatətə lan.” ³⁰ Kəni nəhmtilau təuvir kəni kinatueruh nati. Kəni Iesu təməni=pən əskasik kəm lau məmə, “Onəsüəni pətigəmīən nati-timnati mīn u kəm nətəmimi.” ³¹ Mətəu ilau kəmiaiet mian, kəni muəni pətigəm nanusiən rəha Iesu tuvən mitəlau ikin mīn rəfin e nitəni u.

*Iesu təməhgi pətigəm
narmīn tərəh
e iətəm təruru nəghatiən*

³² Nian suah mil u kəmiaiet, nətəmimi kotələs iətəmi kəti təruru nəghatiən məhuva o Iesu. Suah kəha in təruru nəghatiən mətəu-inu narmīn tərəh tətətiğ lan. ³³ Kəni Iesu təməhgi pətigəm narmīn tərəh e suah kəha, kəni tinətəghati. Kəni nīmənin

nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni, kəni motəni məmə, “Suah kəti təsehian nati kəti tol lanu u ikinu Isrel nian kəti mine.”

³⁴ Mətəu Farəsi min kəmotəni məmə, “Tatos nəsanənien o iətəmi asoli rəha narmın tərəh min məmə otəhgi pətigəm narmın tərəh min lan.”

*Iesu nikin təmahmə
pik o nətəmimi*

³⁵ Kəni Iesu təmalieuək matuvən e taun mine lahuənu min rəfin, kəni mətəgətun əpəha e nıpəgnəua nimə min rəha nuhapuminiən, mətəni pətigəm nanusien təuvir rəha Narməniğiən Rəha Uhgın, kəni matol vivi nətəmimi rəfin nətəm kautohmis, mine nətəmimi rəfin nətəm nıpətilah tərəh kautəuvir.

³⁶ Nian təmeruh nımənin nətəmimi tinepət pik, kəni nikin təmepət pik o lah mətəu-inu kinotos pik nahməiən, kəni motəruru nasiru aruiən e rəhalah nəmiəgəhiən, kinotəhmen e sipsip min rəhalah iətəmimi tikə o neruh viviən ilah.

³⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “! Oteruh-to! Nauəniən tepət əpəha e nasumiən tiniməhtə, mətəu noluək min təkəku əmə kəutəulək lan. ³⁸ Otətapuəh o iətəmi asoli rəha nasumiən məmə otahli=pa noluək min tepət məmə okəhuvən motəulək e nasumiən rəhan.”

10

*Nətəmi tueləfrəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)*

9:33 Mak 2:12   **9:34** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15   **9:35**
Mat 4:23; Mak 1:39   **9:36** Nam 27:17; 1King 22:17; Sek 10:2; Mat
14:14; Mak 6:34   **9:37** Luk 10:2

¹ Kəni Iesu təmauın e nətəmi tueləf rəhan kəhuva kətiəh, kəni məfən nəsanəniən kəm lah məmə ilah kəhuvən motəhgi pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi, kəni motəhrun nol vivien nımisiən min rəfin, mine nətəmimi min u nipətilah təmərah.

² Kəni inu nərgi nətəmi tueləf rəha Iesu: in aupən Saimon, u nərgin kəti min u Pitə; mine notəhan Antiru; mine Jemis mine pian Jon, nəti Səpəti mil; ³ mine Filip mine Patolomiu; mine Toməs mine Matiu, iətəmimi rəha nosiən məni rəha takis; mine Jemis nəti Alfias; mine Tateas;* ⁴ mine Saimon u kətauın lan məmə Selot;† mine Jutəs Iskariot u təmegəhan=pən e Iesu tuvən e nəhlmi rəhan min tikimir.‡

*Iesu təmahli pətigəm
rəhan nətəmimi tueləf
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)*

⁵ Kəni nian Iesu təmahli pətigəm rəhan nətəmimi tueləf məmə okəhuvən motol rəhan uək, təmaupən məghati kəm lah məmə, “Itəmah onəsəhuvəniən o nətəmi min u səniəmə nəuaniləuis min rəha Isrel, kəni məsəhuvəniən e taun kəti rəha nətəm Səmeriə, ⁶ mətəu onəkəhuvən o nəuaniləuis min rəha Isrel nətəm kotəhmen e sipsip min kəutəluei. ⁷ Kəni nian

---

10:1 Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:3** E nauəuə mil rəha Mak mine Luk, kətauın pisin e nərgi Tateas məmə Jutəs nəti Jemis. Mətəu in iətəmi kətiəh əmə. † **10:4** Selot in suah kəti iətəm in tətəhtul əskasik o kəntri rəhan. Erub e tiksınəri. ‡ **10:4** Iətəmi keiu rəha Iesu kətauın e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pitə mine Saimon u kətauın lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauın e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nəti Səpəti mine Jemis nəti Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauın e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mine Jutəs nəti Jemis u kətauın pisin məmə Tateas e nauəuə u rəha Matiu. **10:6** Jer 50:6

nəkəhuvən, nəkotəkeikei motəni pətigəm məmə, ‘Nian iətəm Uhg’in otarməniḡ e nətəmimi rəfin lan, tinuva iuəkir.’

⁸ “Kəni itəmah nəkotəkeikei motol nətəm kautohmis kotəuvir min. Kəni itəmah nəkotəkeikei motol nətəm kəmohmis kotəmiəḡəh min. Kəni nətəmimi nətəm leprosi tatol ilah, nəkotəkeikei motol niḡpətilah tuva məuvir min. Kəni nətəmimi nətəm narmin tərəh tətətiḡ e lah, itəmah nəkotəkeikei motəhḡi pətigəm narmin tərəh min kəhuvən isəu o lah. Kəni nəsanəniən iətəm nəmotos, nəməsotosiən nəhmtin. Kəni onəkotəkeikei motol əmə uək, nətəmimi okəsotətəouiən itəmah lan. ⁹ Nian nəkəhuvən, nəsotosiən məni e rəhatəmah pauis. ¹⁰ Kəni məsotəmkian rəhatəmah kətim min. Kəni napən iətəm nautəhuvən lan, in əmə ko, məsotosiən inəuau kəti min. Kəni məsotosiən put, mine kasikin rəhatəmah min. Iətəni lanu lan mətəu-inu təhruahru əmə məmə kətəfən kəm noluaḡ min natimnati iətəm təhruahru o natigian rəhalah.

¹¹ “Nian nəkəhuvən e taun kəti uə lahuənu kəti, nəkotəkeikei motəh iətəmimi kəti iətəm nikin tagian məmə nəkəhuvən motatig itəmah min, kəni nəutatig ikin əha mətəuarus=pən nian nəkohiet min. ¹² Nian nəkəhuvən motatig e nimə kəti, nəkotəkeikei motəghati vivi kəm lah məmə, ‘Nəməlinuiən tətətiḡ o təmah.’ ¹³ Kəni nəmə nətəmimi e niḡpəḡnəua nimə u, nikilah tagian məmə okotos itəmah, kəni pəh rəhatəmah nəghatiən rəha nəməlinuiən tətətiḡ o lah. Mətəu nəmə nikilah

təsagianian o təmah, nəkotəkeikei motos nəghatian rəha nəməlinuian mautəhuvən.

¹⁴ “Kəni nəmə nətəmimi nəuvein kəsotolkeikeian məmə okotit itəmah nəkəhuvən e rəhalah nıpəgnəua nimə, uə kəsotətəligian e rəhatəmah nəghatian, kəni nian nautohiet e nimə rəhalah, uə rəhalah lahuənu, nəkotəkeikei motohrapıspis rəkis nıməulul e nəhkitəmah məmə ilah okotəhrun məmə nəmotəuhlin=pən pəhriən nəmtəhtəmah o lah motəpəh aɡin ilah.

¹⁵ Nıpəhriəniən iətəni kəm təmah, e nian iətəm Uhgın otakil nətəmimi, nalpiniən rəha nətəmi mın əha in otəskasık pık mapirəkis nalpiniən rəha nətəm kotərəh aupən e taun mil əha, Sotəm mine Kəmorə.”§

Nətəmimi okotol tərəh kəm nətəmimi rəha Iesu

¹⁶ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Otətəligto. İətəhli=pən itəmah nautəhuvən təhmen e sipsip mın iətəm kəməhuvən e nəlugi kuri rarpın mın. Onəkotəkeikei moteinatig vivi təhmen e məlikim, kəni itəmah motan mətig təhmen e mənig mak.

¹⁷ Onəutətəu vivi itəmah o nətəmimi. İlah okotələs itəmah məhuvən məmə nəkotəhtul e nəhmti kaunsil rəhalah mətəu-inu itəmah nətəmimi rəhak. Kəni okotalis itəmah əpəha e nimə rəha nuhapuminiən.

¹⁸ “Kəni okoteikəpan itəmah nəkəhuvən motəhtul e nəhmti nətəmi asoli mın rəha kəpmən mın, mine kig mın məmə onəkotəni

---

10:14 Luk 10:10-12; Uək 13:51   § **10:15** Sotəm mine Kəmorə, ilau taun mil aupən ikın iətəm təfagə tərəh tepət tepət əha ikın. Kəni Uhgın təmol nalpiniən kəm lau məhli=pən nigəm məmə otus ilau.

10:15 Mat 11:24; Jaj 7   **10:16** Luk 10:3; Rom 16:19

pətigəm nəghatiən təuvir rəhak e nəhmtilah, kəni mine e nəhmti Nanihluə mīn. ¹⁹ Nian ilah okəhuva motələs itəmah, kəni nikitəmah təsəhti pikien məmə onəkəhuvən motəni məmə nak, uə nəkotəhro lanu lan motəghati. Nəsotəginian mətəu-inu Narmin Rəha Uhgīn, in otəfinə nəghatiən iətəm onəkotəni e nian əhruahru əha. ²⁰ Nəsotəginian mətəu-inu səniəmə itəmah onəkotəghati, mətəu Narmin Rəha rəhatəmah Tatə Uhgīn, otəfinə nəghatiən kəm təmah məmə nəkotəni pətigəm.

²¹ “Nətəmimi okotegəhan=pən e pialah əhruahru mīn kəm rəhalah tikimīr mīn məmə okotohamu ilah, kəni tatə mīn okotol mīn lanəha kəm nenətīlah əhruahru mīn, kəni kəlkələh mīn okotəhtul motol nolian əhmen mīn əmə kəm rəhalah tatə mīn mine məmə mīn məmə okotohamu ilah. ²² Nətəmimi rəfin okotəməki e təmah o nərgək. Mətəu iətəmi otəhtul əskasik mətəuarus=pən natimnati mīn u okotol naunun, kəni Uhgīn otosmiəgəh. ²³ Nian okotol tərāh kəm təmah e taun kəti, kəni nəkohiet motagim məhuvən e taun pisin kəti mīn. Iətəni pəhriən kəm təmah məmə ko nə səhuvən rəfinian e taun mīn rəha Isrel mətəuarus=pən Nəti Iətəmimi in otuva mīn.

²⁴ “Nətəmimi nətəm kətəgətun ilah, ko kəsotapirəkisiən rəhalah iəgətun. Kəni noluk mīn, ko kəsotapirəkisiən rəhalah iətəmi asoli. ²⁵ Nətəm kətəgətun ilah, kotəkeikei motagien məmə okəhuva motəhmen e iəgətun rəhalah, kəni

10:20 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15   **10:20** Jon 14:26

10:21 Maeka 7:6; Mat 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16   **10:24** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20

noluæk m̄in kotækeikei motagiæn m̄amæ okæhuva motæhmen e iætæmi asoli ræhalah. Iæu, iæu iætæmi asoli ræha nimæ. Næmæ nætæmimi næuvein kotæni rah iæu m̄amæ iæu Pielsepul, u nærgin kæti ræha Setæn, kæni ko tæhmen m̄in æmæ e noluæk m̄in ræha nimæ ræhak. Inæha, nætæmimi okotæni rah ilah m̄in tapirækis.”

*Iætæmimi ræha Iesu
tæsæginian e nætæmimi
(Luk 12:2-7)*

²⁶ Kæni Iesu tæmæni m̄amæ, “Tollanæha, sotæginian e nætæmimi. Natimnati iætæm nætæmimi kautæhtærain, Uhgîn otæfætigæm ikin tæhagæhag ikin, kæni natimnati iætæm nætæmimi kætæhluaig lan, Uhgîn otæfætigæm, nætæmimi ræfin okotafu. ²⁷ Natimnati iætæm iætæni kæm tæmah æmæ æha ræueiu, itæmah onækotækeikei motæni pætigæm m̄in tæhagæhag kæm nætæmimi ræfin. Kæni tæhmen æmæ, natimnati iætæm iætæni oneuæn, itæmah onækotækeikei motæni pætigæm e næhmti nætæmimi.

²⁸ “Sotæginian e nætæmimi nætæm kotæhrun nohamuiæn nipætitamah, mætæu ko kotærru nohamuiæn narmitamah. Mætæu nækotægin e Uhgîn iætæm tæhrun nærækinian nipætitamah mine narmitamah e nigæm asoli. ²⁹ Oteruh-to. Nimæniḡ ælkælæh m̄in, nætæmimi kautos næhmtilah e mæni ækæku æmæ. Mætæu næmæ ræhatamah Tatæ Uhgîn tæsegæhanian e lah, ko kæti tæsimisian. ³⁰ Kæni Uhgîn tæhrun vivi agin itæmah mine. Kæni nati æpnæpin næuanutamah ko e ræhn-kapæ tæmah in sæniæmæ nati agin kæti, mætæu Uhgîn in tætafin ræfin

ilah. ³¹ !Tol lanəha, sotəginian! Uhgın tolkeikei pik itəmah tapirəkis mənig əlkələh mın əha.

³² “Tol lanəha, nəmə iətəmimi otəni pətigəm nərgək e nəhmti nətəmimi, kəni iəu mın, iəkəni pətigəm nərgin e nəhmti rəhak Tatə e negəu e neai. ³³ Mətəu nəmə iətəmimi otəni pətigəm e nəhmti nətəmimi məmə in səniəmə rəhak, kəni iəkəni pətigəm e nəhmti rəhak Tatə e negəu e neai məmə in səniəmə rəhak.

³⁴ “Nikitəmah təsəhtian məmə iəmuva məmə iəkələhu nəməlinuiən e nəhue niftəni. İəməsuvaian məmə iəkələhu nəməlinuiən, mətəu iəmuva məmə iəköl nətəmimi kotərgəhu. ³⁵ İətəni lanəha mətəu-inu iəmuva məmə iəköl iərman mine rəhan tatə okətuərah o lau mın, kəni pətan mine uhun okətuərah o lau mın, ³⁶ kəni iətəmimi otol tikimır ilah aru rəhan mın.*

³⁷ “Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei pik rəhan tatə mine məmə tapirəkis iəu, in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi. Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei pik nətin iərman uə pətan tapirəkis iəu, in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi. ³⁸ Kəni iətəmimi iətəm təsələsian rəhan nigı kəməluau

---

10:31 Mat 6:26   **10:33** Luk 12:8-9   **10:36** Maeka 7:6; Luk 12:51-53   * **10:36** Fəmli nəuvein okotəhapu ilah mın mətəu-inu nəuvein e fəmli mın okəhuərisig e İesu, kəni nəuvein e fəmli əmə əha okotəməki e İesu.   **10:37** Luk 14:26-27

muərisig lak,[†] in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi. ³⁹ Kəni iətəmimi iətəm tatol pik uək əmə məmə rəhan nəmiəgəhian e nəhue niftəni u in otəuvir, otəmkarəpən e nəmiəgəhian pəhriən. Mətəu iətəmimi iətəm otimis o nərgək, in otos nəmiəgəhian itulin.

⁴⁰ “Kəni iətəmimi iətəm tatos itəmah e nikin agian kəni təhmen əmə məmə tatos iəu e nikin agian. Kəni iətəmimi iətəm tatos iəu e nikin agian, kəni təhmen əmə məmə tatos iətəmi u iətəm təmahli=pa iəu. ⁴¹ Kəni iətəmimi iətəm təhrun məmə suah kəti in iəni kəti rəha Uhgın, kəni tatos e nikin agian, in otos nətəouiən lan, təhmen əmə e iətəm iəni mın kautos. Kəni iətəmimi iətəm tatos e nikin agian iətəmi əhruahru, in otos nətəouiən lan, təhmen e iətəmi əhruahru. ⁴² Kəni nəmə iətəmimi kəti tətəfən nati kəti kəm suah kəti mətəu-inu təhrun məmə in rəhak iətəmimi, nıpəhriənian Uhgın otətəou in o rəhan nolian təuvir u, nati əpnəpın rəhan nəfəniən in nati əkəku əmə təhmen e nəhu ətəpu nəuan nəuvetin əmə, uə rəhak iətəmimi in ləhtəni agin.”

[†] **10:38** Nipəti nəghatian rəha Iesu səniəmə rəhan nətəmimi okotəkeikei mohmis e nigı kəməluau təhmen əmə lan. Nipəti nəghatian u məmə kitah rəfin kətiəh kətiəh kotəkeikei motegəhan lan məmə Uhgın otol nəuiən e nəmiəgəhian rəhatah nati əpnəpın məmə rəhan nətəligian məmə kəutatig e nian iəkis mın. Nəmə təhro nətəmimi okotol nərahian kəm tah, nəmə təhro kitah okohmis o nərgin, uə nəmə təhro nərahian mın əha otəsuvaian e nəmiəgəhian rəhatah. Kitah kotəruu, mətəu kotəhtul maru əmə o natigian e nəmiəgəhian iətəm Uhgın tolkeikei. **10:39** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

11

Iesu mine Jon Bəptais

(Luk 7:18-35)

¹ Nian Iesu tinol naunun nəgətuniən rəhan nətəmimi tueləf, təmiet ikin əha muvən e taun min e nitəni Kaləli, mətəgətun nətəmimi kəni mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın kəm lah.

² E nian əha, Jon Bəptais tətətig e kaləpus, kəni in tətətəu nanusiən e uək iətəm Iesu tatol. Kəni tətəhli=pən rəhan nəuvein nətəmimi kəhuvən motətapuəh ohni məmə, ³ “?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni aupən məmə suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti min məmə otəpanuva min?”

⁴ Kəni Iesu tətəni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən moteruh Jon motəni=pən nati nak iətəm nəməhuva motətəu kəni moteruh: ⁵ nətəmi nəhmtilah təpis kinauteruh nati. Kəni nətəmimi nətəm nəhlkilah tərəh kinotətəu təuvir kəni minəutaliuək. Kəni nətəmimi min u kəmos nimisiən leprosi, nilosilah tinəuvir. Kəni nətəmimi min u nipəgtəlgilah təmalu, rəueiu əha kinautətəu nati. Kəni nətəmimi min u kəmoħmis, kinotəmiəgəh min. Kəni rəueiu, iətəmi kəti tinatəni pətigəm nanusiən təuvir kəm nanrah min. ⁶ Iətəmimi otətig e nəuviriən pəhriən nəmə in təsəhlmaniən e nəhatətəiən lak o natimnati min iətəm iəu iatol uə iəsoliən.”

Iesu təməghati e Jon Bəptais

⁷ Nian nətəmimi rəha Jon kautohtəlig, kəni Iesu tinətuəuin mətəghati e Jon kəm nətəmimi min u kəutəharəg əha ikin, mətəni məmə, “?Aupən,

nəməutəhuvən ikin təpiə-məpiə ikin məmə nəkotəh nak? ?Nəməhuvən məmə nəkotəfu iətəmi əpnəpən əmə kəti təhmen e nimanuvehli əfəməh iətəm nīmətəgi tətəlifū alifū əpnəpən əmə? Kəpə. ⁸ ?Kəni təhro itəmah nəməhiet, məmə nəkotəfu iətəmi kəti iətəm tətuvən e nəpən təuvir nəhmtin tiəkis? Kəpə. Nətəmiimi kautəhuvən e nəpən təuvir tol lanəha, nian rəfin kəutatig e nīmə rəha kig. ⁹ ?Mətəu nati nak əha nəməhuvən məmə nəkotəruh, iəni kəti, uə? Əuəh, pəhriən, mətəu iətəni kəm təmah məmə in ilis tapirəkis iəni. ¹⁰ Suah u inu Nauəuə Rəha Uhgīn təmətəghati lan. Uhgīn təməni məmə,

‘Otafu-to. Iətəhli=pīnə iəhləpis iətəm otos rəhak nəghatiən.

In otaupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.’

¹¹ Nipəhriənīən iətəni kəm təmah məmə, nətəmi u kəmotair e niftəni u, kəti təsapirəkisiən suah kəha Jon Bəptais. Kəni mətəu iətəmi in ləhtəni agin e Narməniğiən Rəha Uhgīn, in ilis tapirəkis Jon.* ¹² E nian Jon Bəptais təmətəuəuin mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgīn mətəuəarus=pa rəueiu, Narməniğiən Rəha Uhgīn in təkaskik məmə otol uək matuvən. Kəni nətəmiimi nətəm kotəskasik kotalkut pik məmə okəhuvən motatig

---

11:10 Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11** Fes u tətəni məmə uək rəha Jon, in uək iətəm tatos nisīaiən. In tatol əpenə-penə suaru rəha Kristo iətəm Uhgīn otəhli=pa, kəni in tətəni pətigəm məmə Kristo tinatūva. Uək u in uək asoli. Kəni Jon in iətəmi asoli mətəu-inu in tatos uək əha. Mətəu nati kəti iətəm in təuvir tapirəkis uək rəha Jon, inu nəmə suah kəti tətūva iətəmi rəha Uhgīn nian in tətəhatətə e Iesu Kristo.

ahgəl.† 13 Iətəni lanəha mətəu-inu, aupən agin mətəuarus=pa nian rəha Jon, nəghatiən min rəha Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis, mine nəghatiən min rəha iəni min rəha Uhgın, kautəni pətīgəm Narməniğiən Rəha Uhgın. 14 Kəni nəmə nikitəmah tagiən məmə nəkotos nətəliğiən u, iəkəni məmə Jon in Elaijə iətəm in iəni kəti aupən kəmətəni məmə otuva mol əpenə-penə e suaru rəha Məsaia. 15 Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.

16 “?Nətəmimi min u nətəm kəutatig rəueiu, ilah kotəhro lanu lan? Ilah kotəhmen=pən e kəlkələh min kəutəharəg ikin katol makit ikin məutahkul mətauin e lah min nəuvein məmə, 17 Itəmah iəmotahli nau kəm təmah məmə onəkautol danis rəha nagianən lan, mətəu itəmah nəsolliən danis. Kəni itəmah iəmətasək eiua rəha nimisiən, mətəu nəsolasəkiən kitah min itəmah.’

18 “Kəni təhmen əhmen əmə, itəmah nəsolkeikeiən Jon, kəni məsolkeikeiən iəu. Iətəni lanəha lan mətəu-inu Jon təmuva, kəni mətətuakəm mətəpəh nauəniən mətəfaki kəm Uhgın, kəni məsəmnimiən wain. Kəni nəmotəpəh in motəni məmə, ‘Suah kəha narmin tərəh kəti tətətig lan.’

19 “Mətəu nian iəu, Nəti Iətəmimi, iəmuva kəni mətəuən kəni mətəmnim wain, mətəu nəmotəpəh

† 11:12 Suaru kəti min o nəuhliniən fes u tol lanko lan məmə: E nian Jon Bəptais təmətəuəuən mətəni pətīgəm nəghatiən rəha Uhgın mətəuarus=pa rəueiu, mətəu nətəmimi kəutəluagin ilah nətəmimi nətəm kəutatig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni nətəmimi rəha nəluaginən kəutalkut məmə okotiuvi rəkis nətəmimi rəha Uhgın məmə kəhuva nətəmimi rəhalah. 11:13 Luk 16:16 11:14 Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13; Mak 1:1-8

mīn iəu motəni məmə, ‘Otafu-to, suah kəha in iətəmimi rəha nauən pikian mine iətəmimi rəha napisiən, kəni mətən pəti ilah nətəmimi rəha nosiən məni rəha takis, mine nətəmimi nətəm nol tafagə tərāh.’ Mətəu nətəmimi mīn u kəutətəlig e noliən rəhak mine rəha Jon, kotəhrun nehian məmə nati iətəm iəmuol təhmen vivi pəhriən.”

Nahmāiən asoli otuva
(Luk 10:13-15)

²⁰ Kəni Iesu təməghati əskasik e natigian rəha nətəmimi e taun mīn əha iətəm in təmōl nati apispis tepət ikin e nəhmtilah. Təməghati lanəha mətəu-inu ilah kəməsotəuhliniən nətəligiən rəhalah o rəhalah noliən tərāh mīn. ²¹ Təməni məmə, “Itəmāh nətəm Korasin, kəsi, nərahian asoli otuva o təmāh! !Itəmāh nətəm Petsaitə, kəsi, nərahian asoli otuva o təmāh! Mətəu-inu iəmōl pau nati apispis tepət e taun mil rəhatəmāh mətəu itəmāh nəsotəuhliniən nətəligiən rəhatəmāh! Kəni nəmə iəmōl natimnati mīn əha əpəha Taea mine Saedon aupən, ko nətəmimi əha ikin əha kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən e noliən tərāh mīn, kəni ilah məhuvən e napən əuas mīn məhuvən məutəharəg e nəhmtahu e nigəm məutəgətun məmə kautətəu tərāh aɡin o noliən tərāh mīn rəhalah.

²² “Mətəu iətəni kəm təmāh məmə e nian əha iətəm Uhgīn otol nalpiniən kəm nətəmimi, nalpiniən rəhatəmāh otəskasik, mapirəkis nalpiniən rəha nətəm Taea mine Saedon u aupən. ²³ ? Kəni itəmāh nətəm Kapeniəm, nikitəmāh təhti məmə Uhgīn otəfəri=pən itəmāh əha ima

nisiaian əpəha e negəu e neai? !Kəpə! Mətəu Uhgın otəhlman e təmah nəkoteiuaiu ləhtəni agın, ima naulisiən, mətəu-inu iəmol nati apışpış tepət e taun rəhatəmah. Kəni nəmə iəmol natimnati mın u əpəha Sotəm, iətəm taun əha təfagə tərəh mın tepət ikin, kəni nətəm ikin kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən, kəni nəmə Uhgın təməsərəkinien Sotəm, kəni təmətatig əmə mətəuarus=pa u rəueiu. ²⁴ Mətəu iətəni kəm təmah məmə e nian əha iətəm Uhgın otol nalpiniən kəm nətəmimi, nalpiniən rəhatəmah otəskasik, mapirəkis nalpiniən rəha nətəm Sotəm aupən ikin.”

Itəmah nətəm ninotəpəou
(Luk 10:21-22)

²⁵ Kəni e nian əha, Iesu təmətəfaki mətəni məmə, “Tatə Uhgın, ik İərməniğ rəha natimnati rəfin ilis e neai mīne ləhtəni e nəhue niftəni. Iətəni-vivi ik mətəu-inu nəməhluaig e nīpəti natimnati mın u e nəhmti nətəmimi nətəm koteinatig motəhrun vivi nati. Kəni nəmol əpu kəm nətəmimi nətəm kotəhmen=pən əmə e kəlkələh mın məmə okotəhrun vivi. ²⁶ Əuəh, Tatə, inu nati kəti iətəm ik nəkolkeikei.”

²⁷ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni kəm lah məmə, “Rəhak Tatə təmegəhan=pa rəkis natimnati rəfin e nəhlmək. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi iəu u Nəti Uhgın, məmə iəu pəh əhruahru. Mətəu Tatə Uhgın əmə təhrun. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi Uhgın, mətəu iəu pışin əmə u Nəti Uhgın, iəkəhrun, mīne nətəmimi nətəm iəu iəmitəpin məmə iəkol pətigəm Tatə Uhgın kəm lah.

11:23 Jen 19:24-28; Aes 14:13-15   **11:24** Mat 10:15; Luk 10:12

11:25 1Kor 1:26-29   **11:27** Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2

28 “Əhuva ohniəu, itəmah nətəm nahgಿತəmah nıkə kəni nınotəpəou e natipəiən e katipə figəm mın, kəni iəkəfinə nəmeigiən.‡ 29 Itəmah otos uək iətəm iəkəfinə kəm təmah, kəni pəh iəkaupən məgətun itəmah lan. Iətəni lanəha mətəu-inu iəu iətəmi mətig, kəni rəhak nətəligiən in ləhtəni. Kəni onəkotos nəmeigiən e nikitəmah. 30 Tol lanəha mətəu-inu rəhak uək iəkəfinə kəm təmah in timətig, kəni rəhak katipə in təhvevig.”§

12

Lərməniğ rəha Sapət

(Mak 2:23-3:6; Luk 6:1-11)

1 Kəni e nian əha e Sapət kəti, Iesu mine rəhan mın nətəmimi kəməutəliuək məutohapumın e nəsumiən rəha wit,* kəni rəhan mın nətəmimi nəumis təmus ilah, kəni kəməutəhli nəua wit kəni

---

‡ **11:28** Nəghatiən u “natipəiən e katipə figəm mın” tətəghati e Lou rəha nətəm Isrel iətəm kotəhmen e nati figəm mətəu-inu Lou mın u, ilah kotəskasik pik, kəni tiəkis o nolian. **11:28** Jer 31:25 **11:30**

1Jon 5:3 § **11:30** Nian Iesu təməni “rəhak katipə in təhvevig,” nəghatiən əhruahru rəha katipə, in “iok.” In nati kəti kəmol e niği iətəm kəmələhu=pən e nentəui nati miəgəh əsanən kəti, kətəni məmə “okis,” nati miəgəh u təhmen e kau. Nətəm Isrel kəutələhu=pən iok e nentəui okis, kəni motəlis=pən nati kəti lan məmə okis otiuvi, təhmen e “kat” uə “plau,” nati iətəm tətəhlu e niftəni. Nətəm Isrel kəmotəni məmə nıtəu-pəniən Lou rəha Mosis in təhmen e iok kəti mətəu-inu in uək əskasik. Mətəu iok iətəm Iesu tətəfa kəm tah in təhvevig mətəu-inu, nian təmimis e niği kəməluau mos nalpinian o təfəgə tərəh mın rəhatah, kəni in tinol rəkis uək rəhatah. In təni məmə kitah kotəkeikei məutəhatətə əmə lan. Kəni in otasiru e tah məmə okotaliuek e suaru əhruahru rəha Uhgın. * **12:1** Wit in nati kəti təhmen e rais. Afın-to e tiksınəri.

mautun. ² Mətəu nian Farəsi min kəmotafu ilah, kəni kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “!Ei, afu-to! Rəham nətəmimi kautol nati kəti iətəm kəutatgəhli Lou rəha Sapət.”†

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Nəmotafin uə kəpə, nati nak iətəm Kig Tefit təmol aupən, nian in mine rəhan min nətəmimi nəumis təmus ilah? ⁴ In təmuvən imə e Nima Tapolin Rəha Uhgın, kəni mos pıret mun iətəm pris min kınotəfən rəkis kəm Uhgın. Kəni nolıən əha tətətgəhli Lou, mətəu-inu pıret əha, Lou tətəni məmə pris min əmə kotəhrun nunıən. ⁵ ? Kəni nəmotafin e Lou uə kəpə, məmə nian rəfin e Sapət, pris min əpəha e Nimə Rəha Uhgın, ilah kautol uək rəhalah iətəm tətətgəhli Lou rəha Sapət? Mətəu Uhgın tateruh məmə nati əha in təhruahru əmə. ⁶ Mətəu iətəni kəm təmah məmə iətəmi kəti u ikınu in ilis tapırəkis Nimə Rəha Uhgın. ⁷ E Nauəuə Rəha Uhgın, in tətəni məmə,

‘Nati kəti tatol nıkkik tətəgiən, inu məmə onəkotasəkəhruin nətəmimi, mətəu səniəmə rəhatəmāh sakrifais min iətəm nəutol məutəfa kəm iəu iətəm tatol nıkkik tətəgiən.’

Nəmə nəkotəhrun nıpəti nəghatıən u, kəni nətəmimi min u nətəm kotəhruahru, ko nəsotakiliən ilah motəni məmə ilah kautol nolıən

---

12:1 Dut 23:25 † **12:2** Lou rəha nətəm Isrel tategəhan məmə iətəmimi təhrun nosıən nəua wit e nasumiən rəha nətəmimi nian tətaliuək mətohapumın e lah (Dut 23:25). Farəsi min nıkkilah təmərah mətəu inko nətəmimi min rəha Iesu kəmautol uək rəha nəuləkıən, u in kəti rəha tate-nain nolıən min kəmənıəhu agın məmə okəsoliən e nian rəha Sapət. (Eks 20:8-11; 34:21; Dut 5:12-15) **12:4** 1Saml 21:1-6 **12:4** Lev 24:5-9 **12:5** Nam 28:9-10 **12:6** Mat 12:41-42 **12:7** Hos 6:6; Mat 9:13

tərah. ⁸ Iətəni lanu lan mətəu-inu iəu, Nəti Iətəmimi, iəu iətarmənig e nian rəha Sapət.”

⁹ Kəni Iesu təmiet ikin əha, maliuək matuvən əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən rəhalah.

¹⁰ Kəni əmeiko ikin əha, iətəmi kəti əha ikin nəhlmin təmimis, təsuahruian lan. Kəni kəmotətapuəh o Iesu məmə, “? Təhro? ? In təhruahru e Lou məmə e Sapət, iətəmi təhrun nol vivian iətəmimi iətəm tatimis?” Ilah kəmotətapuəh ohni mətəu-inu kəutəsal e nətəligian tərah kəti rəha Iesu uə nolian kəti rəhan təhmen e nol vivian iətəmi e Sapət, iətəm ilah okotləfan in e kot ohni.

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Okəmə itəmah kəti rəhan kəti sipsip, kəni sipsip u tiuvig=pən e nimil e Sapət, nikitəmah təhti məmə iətəmi əha otuvən miuvi-pəri=pa min? ! Əuəh! Otəkeikei muvən miuvi-pəri. ¹² !Mətəu iətəmimi, in nati keikei tapirəkis sipsip! Konu, in təhruahru əmə e Lou məmə natol nati təuvir min əmə kəm nətəmimi e Sapət.”

¹³ Kəni təməni=pən kəm iətəmi nəhlmin təmimis məmə, “Uahru-to e nəhlməm.” Kəni təmuahru e nəhlmin, kəni nəhlmin tuva minəuvir agin min, məhmen e nəhlmin u kəti min. ¹⁴ Mətəu Fərəsi min kəmohtet məhuvən ihluə minəutəteti nəuə ohni məmə okotohamu Iesu.

Ioluək iətəm Uhgin təmitəpin

¹⁵ Kəni Iesu təməhrun nətəligian rəhalah, kəni təmiet ikin əha. Kəni nətəmimi tepət kəmoəuərisig lan. Kəni in təmol vivi nimisiən rəfin rəhalah kəutəhuva məutəuvir min. ¹⁶ Kəni təməniəhu ilah məmə okəsotəni pətigəmiən in kəm nətəmimi min.

17 Natimnati min əha kəmoɦiet məmə nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uɦgın otuva mol nıphəriənıən lan. Uɦgın təməfən kəm iəni Aiseə u aıpən o nəni pətıgəmiən məmə,

18 “Inu ioluək rəhak iətəm iəu inıtəpın rəkis, iəkolkeikei pik in, kəni nıkik tagiən pik ohni. Kəni iəu iəkol məmə Narmın Rəhak otuva məriauəh lan.

Kəni in otəni pətıgəm nolıən əhruahru rəhak mine nosmiəghıən rəhak e nəhmti nətəmimi e nitəni pisin pisin min.

19 Ko in təsorgəhuiən kəni məsəgət əfəməhiən, məsəghati pikiən ikın nətəmimi kəutuhapumın ilah min ikın.

20 In iətəmi mətig, kəni in otol təuvır kəm nətəmimi nətəm kəutəpəou kəni rəhalah nəsanəniən tikə.‡ In otol lanəha mətəuarus=pa nolıən iətəm in təhruahru otol win e nolıən iətəm tərəh.

21 Kəni nətəmimi min u səniəmə nəuanıləuis min rəha Isrel, ilah okotələhu=pən əskasık rəhalah nətəligiən tətətig lan, məmə in otosmiəgəh ilah.”

Iesu mine Pielsepul

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kəni nətəmimi kəmotos iətəmi kəti məhuva kəm Iesu iətəm nəhmtin təpis kəni təsəghatiən mətəu-inu narmin tərəh kəti tətətig lan. Kəni Iesu təmol vivi min, kəni iətəmi kəha tınateruh

---

12:18 Mat 3:17 ‡ **12:20** Nəghatiən Kris əhruahru rəha fes 20 tətəni məmə, “Ko təsatgəhliən niuig kəti iətəm təməgəu, kəni ko təsəmkəpis aginiən wik rəha lait iətəm tətənəh əmə.” **12:21** Aes 42:1-4

nati kəni mɪnətəghati. ²³ Kəni nətəmimi rəfin narmilah təmiuvig motəni məmə, “?Nəmə təhro suah u in Mipi Kig Tefit iətəm Uhgɪn təməni məmə otahli=pa?”

²⁴ Kəni nian Farəsi mɪn kəmotətəu nati əha mɪne nəghatiən lan, kəni kəmotəni məmə, “Suah kəha tətəhgi pətigəm narmin tərəh mɪn e nəsanəniən əmə rəha Pielsepul u iətəmi asoli rəha narmin tərəh mɪn.”

²⁵ Mətəu Iesu təhrun nətəligiən rəhalah, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kautəhapu ilah mɪn, kəni okotərəkin rəhalah kəntri. Kəni təhmen=pən əmə e taun kəti uə lahuənu kəti, nəmə nətəmimi kautəhapu ilah mɪn, kəni okotərəkin taun u uə lahuənu u.

²⁶ “Kəni nəmə Setən tətəhgi pətigəm narmin tərəh mɪn rəhan e nətəmimi, kəni tatol aru əmə tikimɪr kəm in. ?Kəni otəhro lanu, rəhan narməniğiən otəhtul? ²⁷ ?Kəni nəmə iəu iətəhgi pətigəm narmin tərəh mɪn e nəsanəniən rəha Pielsepul, kəni təhro e rəhatəmah mɪn nətəmimi? Ilah kautəhgi pətigəm narmin tərəh mɪn e nəsanəniən rəha pəh? ?Rəha Setən? Kəpə. Kəni tərəh məmə nautəni məmə iəu iatol lanəha. Tol lanəha, rəhatəmah nətəmimi okotakil nəghatiən mɪn rəhatəmah, motəni məmə in neiuəiən. ²⁸ Mətəu nəmə iətəhgi pətigəm narmin tərəh mɪn e nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhgɪn, kəni Narməniğiən Rəha Uhgɪn tinuvnə rəkis o təmah.

²⁹ “Kəni iəkəni e suaru kəti mɪn tol lanəha məmə, iətəmimi kəti tikə məmə təhrun nuvəniən e nimə rəha iətəmimi kəti iətəm nahgin tepət təhmen

e Setən mēmə otəmki rəhan natimnati. Mətəu iətəmimi kəti iətəm nahgin tepət agin otaupən mälis-ərain iətəmimi u iətəm nahgin tepət, uərisig təpanuvən imə məmki rəkis rəhan natimnati.

³⁰ “Iətəmi u in təsuərisigiən lak, in rəhak tikimir. Kəni iətəmi u in təsoriaruniən sipsip min, in tatol ilah kəutagim atiti. ³¹ Tol lanəha iətəni kəm təmah mēmə, Uhgın otafəl rəkis nolien tərəh pisin pisin min rəfin, § mine nəghatiən tərəh pisin pisin min rəfin iətəm nətəmimi kəutəni lan, mətəu otol nalpiniən, kəni məsaluian e nəghatiən tərəh min iətəm nətəmimi kəutəni e Narmın Rəhan. ³² Kəni nēmə iətəmimi tətəni rah iəu, Nəti Iətəmimi, kəni Uhgın otalu kəni məsalpiniən. Mətəu iətəmimi iətəm tətəni rah Narmın Rəha Uhgın, Uhgın ko təsaluian lan e nian kəti, e nəhue niftəni u, mine e nian iətəm tətəva.*

³³ “Nēmə nigı in təuvır, kəni nəuan in otəuvır; nēmə nigı in tərəh, kəni nəuan in otərəh. Tol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəruh əmə e nəua nigı mēmə nigı in təuvır uə nigı in tərəh.† ³⁴ ! Itəmah nəkotəhmen e sineik! Itəmah nautol nolien ekəu-ekəu, kəni itəmah nətəm nəkotərəh.

12:30 Mak 9:40; Luk 9:50   § **12:31** Uhgın tətəfəl rəkis nolien tərəh min nian nətəmimi kotəuhlin rəhalah nətəligiən kəni məutətapuəh ohni mēmə in otalu məsalpiniən rəhalah nolien tərəh min. **12:31** Hip 6:4-6   * **12:32** Nətəmimi nəuvein kotəni mēmə nəghatiən u tətəghati e nətəmi min u nətəm kəmutəni mēmə Iesu tatol vivi nətəmimi e nəsanəniən rəha Setən. Təhmen əmə mēmə ilah kotəuin lan mēmə Narmın Rəha Uhgın in Setən. Nətəmimi nəuvein min kotəni mēmə nəghatiən u tətəghati e nətəmimi nətəm kəsotəhatətə əhanəhiən e Iesu, kəni motəpəh uək rəha Narmın Rəha Uhgın. † **12:33** Nipəti nəghatiən rəha Iesu mēmə in iətəmi təuvır mətəu-inu tatol əmə natimnati təuvır min. **12:33** Mat 7:16-20

Ko nəsotənian nati təuvir kəti, mətəu-inu nian iətəmimi tətəghati, tətəni əmə nati nak iətəm təriauəh e nikin. ³⁵ Iətəmimi iətəm nətəligiən təuvir təriauəh e nikin, nian rəfin in tətəni nati iətəm in təuvir. Kəni iətəmimi iətəm nətəligiən tərəh təriauəh e nikin, nian rəfin in tətəni nati iətəm tərəh. ³⁶ Iətəni kəm təmah məmə e nian Uhgın otakil nətəmimi lan, nətəmimi okotəkeikei motəni pətigəm kəm in məmə təhro ilah kəmutəni nəghatiən tərəh əpnapin min rəfin agin rəhalah. ³⁷ Tol lanəha, in otakil rəfin nəghatiən pisin min rəhatəmah, məmə itəmah nətəm nəkotəhruahru uə nətəm nəkotərəh.”

*Nəmtətiən rəha Jonə
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)*

³⁸ Kəni nəgətun min nəuvein rəha Lou mine Farəsi min kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun. İəkotolkeikei məmə iəkoteruh nəmtətiən kəti iətəm tapispis ik onəkol.”

³⁹ Mətəu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nətəmimi rəueiu mine, nəkotərəh, nəmotəpəh rəhatəmah nəhatətəiən e Uhgın, təhmen e pətan kəti tətəpəh rəhan iərman mətitəu=pən suah pisin. Kəni rəueiu nəkotolkeikei məmə iəkol nəmtətiən kəti iətəm otəgətun məmə iəmsipən e Uhgın. Mətəu Uhgın otəfinə əmə nəmtətiən kətiəh əmə, kəni inəha nəmtətiən rəha iəni əha Jonə. ⁴⁰ Təhmen əmə məmə Jonə təməməhli o nian kisil lapin mine lənian e nərfi nəmu asoli təfla, kəni Nəti Iətəmimi, in otəməhli o nian kisil lapin mine lənian əpəha e niki niftəni.

12:34 Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45   **12:38** Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30   **12:39** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12   **12:40** Jona 1:17

41 “E nian əha iətəm Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni nətəm Ninivə aupən, ilah okotəhtul motəni pətigəm məmə itəmah nəuaniləuis rəha Isrel nəkotərah. Okotəhrun nəniən lanəha mətəu-inu nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəha iəni əha Jonə, ilah kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən e rəhalah nolian tərəh mın. Kəni oteruh-to, iətəmi kəti iətəm ilis tapirəkis Jonə tınuva, mətəu itəmah nəsoətəuhliniən rəhatəmah nətəligiən e rəhatəmah nolian tərəh mın. 42 Kəni e nian əha Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni kwin rəha nitəni pesi ikin, otəhtul məni pətigəm məmə itəmah nətəm nəkotərah. Otəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, in təmiet e nıkalı nitəni əpəha isəu agın, kəni maliuək muva məmə otətəu nəghatiən rəha Kig Solomən u iətəm teinatig pik. Kəni oteruh-to, suah kəti iətəm in ilis agın mapirəkis Kig Solomən tınuva, mətəu itəmah nəsoətəligiən.

43 “Nian narmin tərəh tiet e iətəmimi, kəni in otuvən maliuək mətan əpəha ikin nigı mine nian mitə tikə ikin, kəni nəhu tikə ikin, mətəsal ikin otatig məmeig ikin, mətəu təsehian. 44 Kəni təni aru əmə kəm in məmə, ‘İəkıtəlig=pən e rəhak nimə‡ iətəm iəmsipən ikin.’ Kəni nian tuva meruh nimə, iətəmimi tikə ikin, kəni kəmafəl, kəni kəməlin vivi natimnati. 45 Kəni tuvən mit narmin tərəh səpın mın u kotərah pik motapirəkis in, kəni məhuvən imə motatig. Kəni natigiən rəha iətəmi əha rəueiu tərəh pik tapirəkis rəhan natigiən iətəm aupən. Kəni kotəhmen əmə e təmah nətəm nəkotərah

---

12:41 Jona 3:5   12:42 1King 10:1; 2Kron 9:1   ‡ 12:44 Nəghatiən u “nimə” tətəghati e iətəmi u iətəm narmin tərəh təmiet rəkis lan.

nətəm nəutatig rəueiu.”

*Mamə rəha Iesu
mine pian mìn*

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Nian Iesu tətəghati əhanəh kəm nətəmimi, kəni rəhan mamə mine pian mìn kautəhtul əpəha ihluə məutətapuəh lan məmə okotəghati kəm in. ⁴⁷ Kəni iətəmimi kəti təməni=pən kəm Iesu məmə, “Rəham mamə mine pian mìn əpəha ihluə kəutəhtul. İlah kətolkeikei məmə okotəghati kəm ik.”§

⁴⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm iətəmi təməni pətigəm məmə, “? Pəh u rəhak mamə, kəni pəh u piak mìn?” ⁴⁹ Kəni muahru=pən e nəhlmin məgətun=pən rəhan nətəmimi, kəni məni məmə, “! İnu rəhak mamə mine piak mìn! ⁵⁰ İatəni lanəha lan mətəu-inu pəh u tatol nəuia rəhak Tatə əpəha ilis e negəu e neai, in piak, mine nəuvinik, mine rəhak məmə.”

13

*Nəghatiən əuhlin e niftəni
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)*

¹ E nian əmə kəha, Iesu təmiet e nimə muvən mətəharəg əpəha iuəkir e nikali nəhu Lek Kaləli. ² Mətəu-inu nətəmimi tepət kəməhuva motəhtul titəlau lan, kəni in təmuvən e bot kəti u tətəhtul iuəkir əmə o nıpəkil, kəni mətəharəg. Kəni nətəmimi kəmutəhtul ipari. ³ Kəni in təməni=pən

---

12:45 Luk 11:24-26; 2Pitə 2:20 § **12:47** E kopi əuas mìn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatiən Kris aupən, fes 47 tikə.

12:50 Rom 8:29   **13:2** Luk 5:1-3

natimnati min tepət kəm lah e nəghatiən əuhlin min.

Təməni məmə, “Iətəmini kəti təmuvən məmə otearəgrəg nikitī wit rəhan əpəha e rəhan nāsumiən.* 4 Kəni nian təmətearəgrəg nikitī wit rəhan, nəuvein kəmotəmei=pən e suaru, kəni mənig min kəməhuva motun rəfin ilah. 5 Kəni nikitī wit nəuvein kəmohtməarəgrəg=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkīr əmə. Kəmotevlā uəhai əmə mətəu-inu niftəni nəuan nəvetin əmə. 6 Nian mitigar təri, kəni məhgi ilah kotaukei-aukei mətəu-inu nokilah təseiuiu pikian. 7 Kəni nikitī wit nəuvein kəmotəmei=pən e niki niləuis u tol nihlin, kəni nian nikitī wit min kotevlā mətəu niləuis tətatu-atu ilah kəni kohmis. 8 Kəni nikitī wit nəuvein min kəmotəmei=pən e niftəni iətəm təuvir, kəni kəmotəuə e nəualah. Nəuvein nəualah tate, nəuvein nəualah sikiste, nəuvein nəualah uanhanrit. 9 Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.”

10 Kəni nətəmini rəha Iesu kəməhuva motətapuəh ohni məmə, “?Təhro nətəghati kəm nətəmini e nəghatiən əuhlin min?”

11 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni lanəha mətəu-inu itəmah u, Uhgīn təmerəh e suaru o təmah məmə itəmah onəkotəhrun nəghatiən oneuən min rəha Narmənigiən Rəha Uhgīn. Mətəu ilah, Uhgīn təməserəhiən e suaru lanu o lah. 12 Tol lanəha mətəu-inu, iətəmi u iətəm rəhan əha ikin nəhruniən, Uhgīn otəfən min nəhruniən kəm in, kəni rəhan nəhruniən in otepət pik. Mətəu iətəmi u iətəm rəhan nəhruniən tikə, Uhgīn otos rəkis

---

* 13:3 Afin-to “wit” e tiksīnəri.

rəfin rəhan nəhrunian iətəm nikin təhti məmə in tatos. ¹³ İətəghati e nəghatian əuhlin kəm lah mətəu-inu ilah kautafu pau mətəu kəsotəhrunian, kəni ilah kautətəu pau mətəu kəsotəhrun vivian.

¹⁴ Nəmiəğəhian rəhalah tatol nəghatian rəha iəni Aiseə tətuvə matol nıpəhriənian lan. In təməni məmə,

‘Okautətəu, mautətəu, mautətəu,
mətəu ko kəsotəhrunian.

Kəni okauteruh, mauteruh, mauteruh,
mətəu ko kəsotəhrunian nian kəti.

¹⁵ In tol lanəha mətəu-inu nıkilah tiniəkis rəkis.
Kəmotasisig e matəlgilah mine nəhmtilah.

Mətəu kəmautol lanəha məmə,
okəsoteruhian e nəhmtilah,

kəni okəsotətəuiən e matəlgilah,
kəni nıkilah təruru nəhrunian.

Kəni məsəhuvaiən ohniəu məmə iəkosmiəğəh ilah.’

¹⁶ Mətəu itəmah u, Uhgın təməfinə rəhan nəuvirian kəm təmah, kəni nian nəkotəruh, motəhrun, kəni nian nəkotətəu motəhrun. ¹⁷ Nıpəhriənian iətəni kəm təmah məmə, iəni min tepət mine nətəm kotəhruahru min tepət kəmotolkeikei pık məmə okoteruh nati nak iətəm nauteruh, mətəu kəməsoteruhian. Kəni motolkeikei pık məmə okotətəu nati nak iətəm nautətəu, mətəu kəməsotətəuiən.”

¹⁸ Kəni İesu təmətəkeikei mətəni məmə, “İtəmah otətəlig vivi-to məmə nəkotəhrun nıpəti nəghatian əuhlin rəha iətəmi u iətəm təməarəgrəg nıkiti wit.

¹⁹ Nıkiti wit iətəm təməmei e suaru, tətəğatun=pən iətəmi iətəm tətəu nəghatian rəha Narmənigian

Rəha Uhgın, mətəu in təsəhrunian. Kəni Setən tuva mos rəkis uəhai əmə nəghatian əha iətəm təmuvən e nikin.

²⁰ “Kəni nikitı wit iətəm təməmei=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkır əmə, tətəgətun=pən iətəmimi iətəm tətətəu nəghatian rəha Uhgın, kəni mos e nikin agiən, ²¹ mətəu nokin təseiuiəu pikian, kəni tətəhtul o nian əkuəkır əmə. Nian nəəsəuiən, uə nərahian tuva e nəmiəgəhian rəhan o nəghatian əha, kəni təmei uəhai əmə e rəhan nəhatətəian.

²² “Kəni nikitı wit iətəm təməmei=pən e niki niləuis tol nihlin, tətəgətun=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghatian rəha Uhgın, mətəu rəhan nətəligian tatuvən pik o natimnati rəha nəhue niftəni, kəni in tolkeikei məmə rəhan nautə otepət; kəni nətəligian min əha kotatu-atu nəghatian rəha Uhgın, kəni nəghatian əha təsəuəian e nəuan.

²³ “Mətəu nikitı wit iətəm təməmei=pən e niftəni təuvir, tətəgətun=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghatian rəha Uhgın kəni məhrun nıpətin. Kəni e nəmiəgəhian rəhan, in otəuə e nəuan, nian nəuvein nəuan tate, nian nəuvein nəuan sikiste, kəni nian nəuvein nəuan uan-hanrit.”

Nəghatian əuhlin e manuvehli iətəm tərəh

²⁴ Kəni İesu təməni nəghatian əuhlin kəti min kəm lah mətəni məmə, “Nəghatian əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigian Rəha Uhgın. İətəmimi kəti təmearəgrəg e nikitı wit təuvir e rəhan nasumian. ²⁵ Mətəu nian in mine rəhan min nətəmimi kəmutapili, rəhan kəti tikimir təmuvən məraki e nikitı nimanuvehli tərəh min

e rəhan nasumiən, kəni magim. ²⁶ Kəni nikitī wit təuvir mīne nikitī manuvehli tərah koteviə kəni kotəhmen əhmen əmə. Mətəu wit təmaupən mol nəuan, kəni e nian əha, noluək mīn kotəhrun neruhiən məmə manuvehli tərah, ilah mīn əha ikin.

²⁷ “Kəni noluək mīn rəha iətəmimi əha, kəməhuva moteruh in, motəni məmə, ‘Iətəmi asoli. ?Nikitī wit mīn iətəm nəmearəgrəg e rəham nasumiən, ilah nikitī wit təuvir mīn əmə, uə kəpə? ?Mətəu təhro nikitī manuvehli tərah mīn kinotəri?’
²⁸ Kəni təmāni=pən kəm lah məmə, ‘Tikimīr kəti təmōl nati əha.’

“Kəni rəhan mīn noluək mīn kotəni=pən kəm in məmə, ‘? Mətəu təhro? ? Nəkolkeikei məmə itimah iəkəhuvən moteuvi rəkis manuvehli tərah mīn əha?’

²⁹ “Mətəu təmāni=pən kəm lah məmə, ‘Kəpə. Otəpəh. Nəmə itəmah nəkəhuvən moteuvi rəkis manuvehli tərah mīn, kəni mətə nəkoteuvi rəkis mīn wit təuvir mīn. ³⁰ Pəh kotəri pəti əmə mətəuarus=pən wit timəhtə. Kəni iəkəni=pən kəm nətəmimi nətəm okotəulək e wit məmə ilah okotaupən moteuvi rəkis manuvehli iətəm tərah motəlis o nəraki-pəniən e nigəm. Uərisig okotəulək e wit təuvir mīn motəmki məhuvən e nimə rəhak iətəm kətəlin nauəniən ikin.’ ”

Nəghatiən əuhlin
e nikitī mastət
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kəni Iesu təmāni nəghatiən əuhlin mīn kəti kəm lah məmə, “Narməniğiən Rəha Uhgīn in

otəkeikei mepət təhmīn, təhmen e nikitī mastət†
iətəm iətəmimi təmos muvən mərfei e rəhan na-
sumiən. ³² Nikitī mastət əha in natiəkəku agin,
mətəu nian in oteviə, in otuva iahgin təhmen e nigī
kəti, kəni mənīg mīn iətəm kautiuvig ilis okəhuva
motol nimaalah e nəhlmīn mīn.”‡

*Nəghatiən əuhlin e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)*

³³ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin kəti mīn
məmə, “Narmənigiən Rəha Uhgīn in otəkeikei
mepət təhmīn, təhmen=pən e is nəuan nəuvetīn
iətəm pətan kəti tətalkin e flauə tepət iətəm
kəmol=pən e pesin asoli, kəni təhgi flauə rəfin
tətasisi matol iahgin.”

³⁴ Natimnati mīn rəfin əha, Iesu təməghati
əuhlin lan kəm nətəmimi. In təmatəgətun əmə
nətəmimi e nəghatiən əuhlin. ³⁵ Noliən əha
təmol nəghatiən rəha iəni aupən tətuvə matol
nīpəhriənən lan. Təməni məmə,

---

† **13:31** Mastət in nigī iətəm katol=pən nikitin e nauəniən məmə
təpien vivi. Nikitin in natiəkəku agin, mətəu tateviə matol nigī
asoli lan. ‡ **13:32** Nəghatiən əuhlin e mastət mine pīret u is
tikə lan tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgīn tətətuəuin mətig
əmə, kəsəni pikian nepətiən rəhan məmə nətəm Isrel mīn kotolkeikei
mine. Nəghatiən əuhlin mīn u kəutəgətun itah e: (1) məmə təhro
lanu Narmənigiən Rəha Uhgīn tətarmənig vivi agin e nəmiəgəhian
rəha nətəmimi kətiəh kətiəh u ilah rəhan mīn, (2) məmə təhro lanu
Narmənigiən Rəha Uhgīn e nəhue niftəni, mətəfa nətəmimi tepət
kəutəhuva e nəhatətəiən lan. Suaru rəha Narmənigiən Rəha Uhgīn
tətarmənig e nətəmimi e nəmiəgəhian mine nīmisiən rəha Iesu,
keruh məmə təkəku, məpəou məsəhmeniən o nati kəti (məmə in əha
nətəm Isrel nīkilah tətəhti mine), mətəu nian kəti nətəmimi rəfin
okoteruh nepətiən mine nəhagəhigian asoli rəhan.

“Iækæni pætīgæm ræhak næghatiæn e næghatiæn æuhlin
 mīn.
 Iækæni pætīgæm natimnati iætæm iæmæhluaig
 e lah e nian iæmætuæuin matol niftæni
 mætæuarus=pa u ræueiu.”

*Iesu tæmæni nīpæti
 næghatiæn æuhlin e manuvehli*

³⁶ Kæni Iesu tæmiet rækis e nætæmimi, kæni muvæn
 mīn e nīpægnæua nimæ kæti. Kæni ræhan mīn
 nætæmimi kæmæhuva ohni motætapuæh mæmæ, “Əni-
 to kæm tīmah nīpæti næghatiæn æuhlin e manuvehli
 iætæm tæmæri e nasumiæn.”

³⁷ Kæni Iesu tæmæni=pæn mæmæ, “Iætæmimi iætæm
 tæmearægræg nikitī wit tæuvir mīn e nasumiæn,
 tætægætun=pæn iæu, Næti Iætæmimi. ³⁸ Kæni
 nasumiæn, tætægætun=pæn næhue niftæni. Kæni
 nikitī wit tæuvir mīn, ilah u kætægætun=pæn
 nætæmimi ræha Uhgīn nætæm tætarmænīg e lah.
 Kæni manuvehli tærah mīn, ilah kætægætun=pæn
 nætæmimi ræha Setæn. ³⁹ Kæni tikimīr iætæm tæmuvæn
 mearægræg manuvehli tærah, tætægætun=pæn Setæn.
 Kæni nian okæulæk e nasumiæn, tætægætun=pæn
 naunun nian, kæni nætæmimi nætæm kautæulæk
 e nasumiæn, kætægætun=pæn nagelo mīn.
⁴⁰ Okotæmki manuvehli tærah motuvan æhtuv e
 nīgæm, nolīæn æha tæhmen e naunun nian.

⁴¹ “Iæu Næti Iætæmimi, iækahli=pæn nagelo mīn
 ræhak okæhuvæn ikin iætarmænīg ikin, motos rækis
 natimnati ræfin mīne nætæmimi ræfin nætæm kau-
 tiuvi=pæn nætæmimi o nolīæn tæfagæ tærah mīn mīne
 nætæmimi ræfin nætæm kautol nolīæn tærah mīn.
⁴² Ilah okotæraki=pæn e lah e nīgæm asoli, kæni

ikin əha nətəmimi okotasək kəni mautigət-ərain nəhluvlah mın ikin. ⁴³ Kəni nətəm kotəhruahru okotasia təhmen e mitigar e narmənigiən rəha rəhalah Tatə Uhgın. Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u.”

*Nəghatiən əuhlin
e bokis məni iətəm tətəhluaig*

⁴⁴ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın. Bokis məni kəti tətəhluaig e niftəni kəti. Kəni iətəmimi kəti təmətan mafu bokis məni əha, kəni tatig mitənim mın. Nikin təmagiən pik, kəni təmuvən mol səlim e natimnati rəfin rəhan, kəni mos nəhmti niftəni əha.”

Nəghatiən əuhlin e kəpiel perəl

⁴⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın. Iətəmimi kəti tətəsal e natimnati, kəni matol səlim mın lan. Kəni in tətəsal e kəpiel təuvir mın nəhmtilah tiəkis, kətəni məmə perəl. ⁴⁶ Nian təmeruh perəl kəti iətəm təuvir pik agın, kəni in təmuvən mol səlim e rəhan natimnati mın rəfin, kəni muvən mos nəhmti perəl əha, kəni mələs rəhan.”§

Nəghatiən əuhlin e net rəha niuviən nəmu

⁴⁷ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın. Nətəmimi kəutəraki=pən e net əpəha

---

13:42 Mat 8:12   **13:43** Dan 12:3   § **13:46** Nipəti nəghatiən əuhlin mil u məmə, Narmənigiən Rəha Uhgın in təuvir pik agın. In təhruahru məmə kitah kotəfən rəfin natimnati mın rəhatah məmə kotəhrun nosiən.

itəhi mautos nəmu pişin pişin min lan. ⁴⁸ Nian net tınəriauəh e nəmu, kəni kotiuvi-pari net, kəni motəuəri nəmu min motaipei=pən nəmu təuvir min e kətim asoli min rəhalah, mətəu okotəraki e nəmu min iətəm kotərah. ⁴⁹ Kəni e naunun nian, nagelo min okəhuva motos rəkis nətəmimi nətəm kotərah e nətəmimi nətəm kotəhruahru, ⁵⁰ kəni motəraki=pən e nətəmimi kotərah e nigəm asoli, kəni ikin əha nətəmimi okotasək mautigət-ərain nəhluylah ikin.

⁵¹ “? Itəmah nəkotəhrun natimnati min u, uə kəpə?” Kəni ilah kəmotəni kəm in məmə, “Əuəh.”

⁵² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanəha, nəgətun min rəfin rəha Lou iətəm kəməgətun vivi ilah e Narməniğiən Rəha Uhgın, kotəhmen e iətəmi asoli rəha nimə iətəm rəhan nautə tepət. Kəni nian kəti in tatos rəkis nati vi e rəhan nautə, kəni nian kəti min tatos rəkis nati əuas.”*

Iəni iətəm kəsisiaian
(*Mak 6:1-6; Luk 4:16-30*)

⁵³ Nian Iesu tınol naunun nəghatiən e nəghatiən əuhlin min əha, kəni təmiet ikin əha, ⁵⁴ muvən iman ikin. Kəni təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən, kəni narmilah təmiuvig, kəni kotəni məmə, “Suah u təmos iə neinatigiən əha mine nəsanəniən əha o noliən nati apışpis min? ⁵⁵ Suah kəha, kitah kotəhrun vivi in. ?In nəti iətəmimi iətəm tatol nimə, uə kəpə? ?Kəni rəhan məmə, in Meri, kəni pian min ilah Jemis,

---

13:50 Mat 13:42; Luk 13:28 * **13:52** Kəmə təhro nəghatiən u “nati əuas” tətəghati e nəghatiən rəha Uhgın iətəm kəmətei e Nauəu Rəha Uhgın əpəha Oltestimin, kəni nəghatiən u “nati vi e rəhan nautə” tətəghati e nəgətuniən vi rəha Iesu. **13:54** Jon 7:15

mine Josip, mine Saimon, mine Jutəs, uə kəpə? ⁵⁶ ?
 Kəni rəhan kakə mīn kitah min ilah, uə kəpə? ?
 Təmos iə nəhruniən o noliən natimnati mīn əha?"
⁵⁷ Kəni nikilah təsagiənien ohni kəni motəuhlin
 nəmtahlah ohni.

Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, "Nəmə
 iətəmi kəti in iəni, nətəmimi rəfin kautisiai. Mətəu
 rəhan mīn nətəmimi əpəha lahuənu mine rəhan
 mīn nətəmimi e niṗəgnəua nimə rəhan, ilah əmə
 kəsotisiaiən."

⁵⁸ Kəni təməsoliən nati apispis tepət ikin əha,
 mətəu-inu ilah kəsotəhatətəiən lan.

14

Kig Herot Antipas

təməghati o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ E nian əha, Kig Herot Antipas* u tətarməniḡ e
 niṭəni Kaləli, təmətəu nanusiən rəha Iesu. ² Kəni
 təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi asoli məmə,
 "Suah u in Jon Bəptais iətəm təməmiəḡəh mīn e
 niṃisiən. Tol lanəha tatos nəsanəniən əha o noliən
 nati apispis mīn."

Nimisiən rəha Jon Bəptais

³⁻⁴ Herot Antipas təməghati lanəha mətəu-inu
 in təmohamu rəkis Jon Bəptais. Inu nanusiən e
 niṃisiən rəha Jon Bəptais, tol lanu lan.

Aupən ikin, Kig Herot Antipas təmakləh e
 Herotiəs u pətauəhli rəha pia Herot u, Filip
 Kətiəh. Kəni Jon təməni=pən kəm in məmə,
 "Təsəhruahruien məmə nəkos pətan u, mətəu-inu

13:55 Jon 6:42   **13:57** Jon 4:44   * **14:1** Afin-to "Herot" e
 tiksınəri meruh famli rəha Herot.

nətatgəhli Lou.” Kəni Herot Antipas təmaskəlīm Jon o Herotias, məlis-ərain, mīləfən e kaləpus.
⁵ Herot Antipas tolkeikei məmə in otəhamu Jon, mətəu təməsolian mətəu-inu tətəgʷin e nətəmimi. İlah kautisiai Jon məutəni məmə in iəni kəti.

⁶ Mətəu nian kəti, Herot Antipas təmol lafet kəti rəha nian təmair lan, kəni pətan mītə, nəti Herotias, təmol danis əupən e nəhmti nətəmimi rəfin. Kəni rəhan nolian danis təmol Herot Antipas nikin təmuvən pik lan, ⁷ kəni tol lanəha, in təməni əskasik mos nonauvil məmə in otəfən nati nak iətəm pətan mītə əha tolkeikei. ⁸ Kəni Herotias təməghati kəm nətin, kəni nətin təməni=pən nəghatian rəha Herotias kəm Herot Antipas məmə, “Os rəhn-kapə Jon Bəptais e pilet kəti muva u ikinu məfa kəm iəu rəueiu.” ⁹ Kəni kig, nikin təpəou. Mətəu təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə ilah okotol nəuia nəti Herotias, mətəu-inu o rəhan nonauvil mine nəniəskasikian iətəm təmol e nəhmti nətəmimi. ¹⁰ Kəni təmahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən e kaləpus, kəni ilah kəmotəuəhtuv rəkis rəhn-kapə Jon ikin əha, ¹¹ motələhu=pən e pilet kəti, motos məhuva, motəfən kəm nəti Herotias, kəni in təməfən kəm rəhan məmə.† ¹² Kəni nətəmimi rəha Jon kəməhuvən motos nīpətin məhuvən mohtənim, kəni məhuvən motəni=pən kəm İesu.

İesu təmaugʷin

14:3-4 Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20   **14:5** Mat 21:26   † **14:11**
 Herotias təmolkeikei məmə kəməfən rəhn-kapə Jon e pilet məmə təgətun məmə Jon in tənimis pəhrin. In tətəgətun min məmə Herotias in iərmis e pətan.

*nätəmimi faif-tausin**(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

¹³ Nian Iesu tәмәтәu nanusiән әһа, кәни тәмуvән e bot кәти муvән әрәһа икин нәтәмими kohкә икин. Мәтәu nian нимәнин нәтәмими кәmotәһrun икин тәмуvән икин, кәни илаһ кәmohiet e рәһalah лаһуәnu мін motaliuәк ipari мәһуәrisig e Iesu.

¹⁴ Nian Iesu тәмуvari, mafu мәмә нимәнин нәтәмими тәпәт, кәни никин тәмәпәт o laһ, molkeikei илаһ, кәни mol vivi нимисиән мін рәһalah.

¹⁵ Кәни ләһnaiuv iuәkir o napinәpuiән, рәһан мін нәтәмими кәmәһuva ohni маутәни мәмә, “Ikinu, икин нәтәмими kohкә икин, кәни otәsuvәhiән tapinәpu. Ahli=pән нимәнин нәтәмими мәмә okәһuvән лаһуәnu мін motos нәһmti niglah нәuвеin nauәniән.”

¹⁶ Кәни Iesu тәмәни=pән мәмә, “Кәрә. Otәрәһ әмә илаһ kautol u иkinu, кәни itәmah әмә otaugin илаһ.”

¹⁷ Мәтәu kotәни=pән кәm in мәмә, “Itimah iautos әмә piret faif mine нәmu keiu.”

¹⁸ Кәни тәни мәмә, “Otos мәһuva кәm iәu.”

¹⁹ Кәни мәни=pән кәm нәтәмими мәмә okotәһarәg ләhtәни e нимануvehli. Кәни тәmos piret faif mine нәmu keiu әһа, мәsal-pәri әрәһа e neai, мәfaki=pән lan, кәни мәһapu piret. Кәни мәfән кәm рәһан мін нәтәмими, кәни kotәfән кәm нимәнин нәтәмими. ²⁰ Кәни илаһ рәfin кәmotauән, нәрfilah таси. Кәни нipispisi nauәniән iәtәm кәmotәрәһ, нәтәмими рәһа Iesu кәmotaipei=pән e кәtim asoli илаһ tuelәf kotәri vivi. ²¹ Кәни нәтәмими

nətəm kəmotauən, nəman əmə təhmen e faif-tausin, mətəu kəsafiniən nıpətan mine kəlkələh mìn.

Iesu təmaliuək e nəhue nəhu
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kəni Iesu təməni kəm rəhan nətəmimi məmə ilah okəhuvən e bot məhuvən e nəven=pən əpəha e lek, mətəu in otahli=pən nətəmimi kohtəlig=pən imalah mìn ikìn. ²³ Nian tinahli=pən rəkis nətəmimi, kəni muvən əpəha ilis e nitəuət kəti in pisin əmə, məmə otəfaki. Nian tinapinəpu, Iesu pisin əmə əha ikìn, ²⁴ mətəu bot tinuvən rəkis e nəlugi lek, kəni minətələs pikin nımətəgi, kəni peau-peau mìn kinəutoh bot.

²⁵ Kəni lapin iuəkir o nianiən, Iesu təmaliuək e nəhue nəhu mətuya o lah. ²⁶ Mətəu nian nətəmimi rəha Iesu kəmotafu in tətaliuək e nəhue nəhu, kəni kəmotəgin pik mautəni məmə, “!Ei, narmi iətəmimi kəti!” Kəni kəmotasək əfəməh mətəu-inu kəutəgin.

²⁷ Mətəu uəhai əmə, Iesu təməghati kəm lah məmə, “!Ei, nikitəmah təhtul məha-məha. Mə iəu əpə. Sotəginien!”

²⁸ Kəni Pitə təni məmə, “!Ərməniğ, nəmə ik pəhriən, kəni auin lak iəkaliuək e nəhue nəhu muvnə.”

²⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Va.”

Kəni Pitə təmeiuaiu e nəhue bot, kəni maliuək e nəhue nəhu matuvən o Iesu. ³⁰ Mətəu nian nikin təməhti nımətəgi asoli, kəni nikin təməgin pik, kəni minətəmmim mətəsak=pən o Iesu mətəni məmə, “!Ərməniğ, asiru lak!”

³¹ Kəni rəueiu agin Iesu təmeapən maskəlim Pitə, kəni mənı=pən kəm in məmə, “Ik rəham nəhatətəiən təkəku agin. ?Təhro rəham nəhatətəiən təkəku ohniəu?”

³² Kəni nian kəmuəri=pən e bot, kəni nımətəgi təmeıuauı. ³³ Kəni ilah əha e nəhue bot kəmotəfən nısiəiən asoli kəm in mautəni məmə, “Pəhriən, ik Nəti Uhgın.”

³⁴ Nian kinəhuvən e nəve nıtəni=pən, kəməhuvəri=pən e nıtəni Kenesəret. ³⁵ Kəni nian nətəmimi əha ikin əha kinotəhrun Iesu, motəhli=pən nəghatıən tuvən mıtəlau o nətəmimi e lahuənu mın rəfin əha ikin. Kəni kəmos rəhalah mın nətəmimi nətəm kəutohmis məhuva o Iesu, ³⁶ kəni kəmotəkeıkeı o Iesu məmə ilah nətəm kəutohmis okotek əmə nıfıfı napən rəhan. Kəni ilah rəfin nətəm kəmotek nıfıfı napən rəhan, rəhalah nımısiən təmikə, kəni kəmotəuvır.

15

Nati iətəm tatol iətəmimi tətəmikmik (Mak 7:1-23)

¹ Kəni Farəsi mın nəuvein mine nəgətun mın nəuvein rəha Lou kəmotəpən Jerusiləm məhuva o Iesu. Kəni motətəpuəh ohni məmə, ² “?Təhro rəham mın nətəmimi kəutatgəhli kastim rəhatah iətəm rəhatah kəha mın aupən kəmotəgətun itah lan? İlah kəutəuən mətəu kəsotaupəniən moteıkuas e nəhlmilah.”

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Mətəu təhro itəmah mın nəutatgəhli Lou rəha Uhgın o naskəlim əskəsıkiən kastim pısin pısin

min rəhatəmah? ⁴ Iətəni lanəha mətəu-inu, Uhg̃in təməni məmə, ‘Nəkotisiai rəhatəmah tatə mine mamə,’ kəni təməni min məmə, ‘Iətəmimi iətəm otəghati rah e rəhan tatə uə mamə, okəkeikei kohamu.’ ⁵ Mətəu itəmah nəkotəni məmə, nəmə iətəmi kəti rəhan kəti məni əha ikin iətəm in təhrun nasiruiən e rəhan tatə mine mamə, in təhrun nənien kəm lau məmə, ‘Kəsi, iəmələhu pisin məni u məmə rəha Uhg̃in,’ ⁶ kəni təsəfəniən məni u kəm rəhan tatə, kəni noliən əha tətəgətun məmə ko in təsisiaiən in. E noliən əha, itəmah nautol nəghatiən rəha Uhg̃in tatol nati əpnəp̃in lan, mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei məmə nəkotaskəl̃im kastim min əmə rəhatəmah. ⁷ !Itəmah nəfaki eiua min. Nəkotəhmen e kəhvitei. Inu ihluə nəkotəuṽir, mətəu nəkəutamikmik e nikitəmah. Iəni Aiseə təməghati əhruahru e təmah nian təməni pətigəm nəghatiən rəha Uhg̃in iətəm tətəni məmə,

⁸ ‘Nətəmimi min u kautisiai iəu e nohlilah əmə, mətəu ñikilah isəu ohniəu,

⁹ Rəhalah noliən rəha nəfakiən kəm iəu in nati əpnəp̃in əmə,

kəni nian kəutəgətun, kəutəni məmə nəghatiən min rəhak,

mətəu in nəghatiən min rəha nətəmimi əmə.’ ”

¹⁰ Kəni Iesu təmaũin e nətəmimi məmə okəhuva ohni, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig-to, kəni motəhrun nati u. ¹¹ Nati nak iətəm nətəfən e nohl̃im matun, təsoliən ik nəkamikmik e nəhmti Uhg̃in, mətəu nati nak iətəm tatiet e nohl̃im, in tatol ik nəkamikmik e nəhmti Uhg̃in.”

¹² Kəni rəhan mɪn nətəmimi kəməhuva ohni məutətapuəh məmə, “? Nəkəhrun məmə Farəsi mɪn, nɪkɪlah tərəh nɪan kəmotətəu nəghatɪən əha?”

¹³ Kəni təməni=pən məmə, “Nɪgi mɪn rəfɪn iətəm rəhak Tatə əpəha e negəu e neai təməsərfeɪən, okeuvi-pəri ilah nokɪn. ¹⁴ Əpəh ilah. Ilah kautit nətəmimi, mətəu nəhmtɪlah təpɪs. Nəmə iətəmimi, iətəm nəhmtɪn təpɪs tit iətəmimi kəti iətəm nəhmtɪn təpɪs, kəni ilau pəti okiauvɪg=pən e nɪmɪl.”

¹⁵ Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə “Əni-to nɪpəti nəghatɪən əuhlin u kəm tɪmah.”

¹⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Itəmāh rəhak mɪn nətəmimi, mətəu itəmāh mɪn nəsotəhrun əhanəhɪən? ¹⁷ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nati nak iətəm tatuvən e nohli iətəmimi meiuaiu e nərfɪn, kəni mɪet mɪn e nɪpəti iətəmimi? ¹⁸ Mətəu natɪmnati mɪn iətəm kautohiet e nohli iətəmimi, ilah kautsɪpən e nɪki iətəmimi. Kəni natɪmnati mɪn tərəh əpəha e nɪki iətəmimi kautol iətəmimi u tətəmi:kmi:k e nəhmtɪ Uhgɪn. ¹⁹ Tol lanəha mətəu-inu, natɪmnati iətəm kautsɪpən e nɪki iətəmimi kotol lanu lan: nətəligɪən tərəh mɪn; nohamuiən iətəmimi; nakləhɪən e pətan; nɪpətan mɪne nəman mɪne, kautit oneuən ilah mɪn; nakləhɪən; nəghati eiuəɪən e nətəmimi; nəni rahɪən nərgɪ iətəmimi. ²⁰ Inu natɪmnati iətəm tol iətəmimi tətəmi:kmi:k e nəhmtɪ Uhgɪn. Mətəu nəmə iətəmi kəti təseikuasiən e nəhlmɪn kəni mauən, inu təsoliən in tamɪkmi:k e nəhmtɪ Uhgɪn.”

*Nəhatətəɪən
rəha pətan Ianɪhluə
(Mak 7:24-30)*

21 Kəni Iesu təmiet ikin əha, kəni muvən ikin iətəm taun keiu əha, Taea mine Saedon kətuəmähli ikin. 22 Kəni pətan kəti əha ikin, Ianihluə pətan Kenan, təmuva ohni mətasək əfəmäh məmə, “Iərmənig, Mip̄i Tefit, asiru lak. Narm̄in tərəh kəti təskasik tətətig e nətik pətan mətərək̄in in.”

23 Mətəu Iesu təsəni=pən agin̄iən nəghatiən kəti kəm in. Kəni rəhan nətəmimi kəməhuva mautəkeikei ohni, motəni məmə, “Ahli=pən in isəu, mətəu-inu tətəsək əfəmäh matuərisig e tah.”

24 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəmähli=pa əmə iəu o sipsip m̄in rəha nəuaniləuis rəha Isrel nətəm kəmotəluēi.” 25 Mətəu pətan əha təmuva misin nəul̄in aupən e Iesu mətəni məmə, “Iərmənig, asiru lak.” 26 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Təsəhruahruēn məmə iəkos nauəniən nig kəlkələh m̄in, kəni məraki=pən kəm kuri m̄in.”*

27 Kəni pətan u təməni=pən məmə, “Əuəh, Iərmənig. Mətəu kuri m̄in kautun n̄ip̄is̄p̄isi nauəniən iətəm tətəmei e tēp̄il rəha narmənig m̄in rəhalah.”

28 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nəhatətəiən in iahgin! Nati nak iətəm nəkolkeikei, otuva mol n̄ip̄əhriən̄iən.” Kəni rəueiu agin, nətin pətan təuv̄ir m̄in.

Iesu təmol vivi n̄imis̄iən tēp̄ət

15:24 Mat 10:6 * 15:26 Nəghatiən u “kəlkələh” tətəghati e nətəm Isrel, kəni nəghatiən u “kuri” tətəghati e Nanihluə m̄in. Nəghatiən u səniəmə nəghatiən təuv̄ir agin. Iesu in tətəni əmə nəghatiən rəha nətəm Isrel mine rəhan m̄in nətəmimi kəutəni. Kəni rəueiu in tolkeikei məmə otəgətun ilah e nati kəti məmə nəhatətəiən rəha pətan u tətəgətun məmə səniəmə in nati əpnəp̄in əmə e nəhmti Uhḡin.

29 Kəni İesu təmiet ikın əha maliuək e nıkali nəhu Lek Kaləli. Kəni məri muvən əpəha ilis e nıtəuət kəti kəni mətəharəg. 30 Nımənin nətəmimi kəməhuva ohni, mautos nətəmi mın u nətəm nəhlkilah təməpaiu-əpaiu, mine nətəmi mın u nəhmtilah təpis, mine nətəmi mın u nıpətilah nəuətın təmimis, mine nətəmi mın u kotəruru nəghatiən, mine nımisiən pisin pisin mın. Kəni motəlin=pən ilah iuəkır o İesu, kəni tol vivi ilah. 31 Kəni nımənin nətəmimi narmilah təmiuvig nian kəmotafu nətəmimi kotəruru nəghatiən kəmotəghati, mine nətəm nıpətilah nəuətın təmimis kotəuvır, mine nətəm nəhlkilah təməpaiu-əpaiu kotaliuək, mine nətəm nəhmtilah təpis koteruh nati. Kəni mautəni-vivi Uhgın rəha İsrəl.

*İesu təmaugın
nətəmimi fo-tausin
(Mak 8:1-10)*

32 Kəni İesu təmauın e rəhan mın nətəmimi kəhuva ohni, təməni=pən kəm lah məmə, “Nikik nəhmə pik o nətəmimi mın u. Kitah min ilah o nian kisil əha rəueiu, kəni nati tikə məmə okotun. İəsolkeikeiən məmə iəkahli=pən ilah kautəhuvən, nəumis tus ilah, mətə nəuvein kohmiseah e suaru.”

33 Kəni rəhan nətəmimi kotəni=pən kəm in məmə, “? Okotos iə pıret u ikınu, ikın təpiə-məpiə ikın iətəm təhmen məmə okotaugın nımənin nətəmimi lan?”

34 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Pıret ko kuvəh u nautos?”

Kəni kotəni=pən məmə, “Iautos p̄iret səp̄in mine nəmu əkəku nəuan nəuvein əmə.”

³⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm n̄imənin nətəmimi məmə okotəharəg e n̄iftəni. ³⁶ Kəni təmos p̄iret ilah səp̄in, mine nəmu əlkələh, kəni məfaki məni tagkiu kəm Uhḡin ohni, kəni məhapu ilah, məfən kəm rəhan m̄in nətəmimi, kəni kotəfən kəm nətəmimi. ³⁷ Kəni ilah rəfin kəmotun nər̄filah tasisi. Kəni nətəmimi rəha Iesu kəmotaipei=pən n̄ip̄isp̄isi nauən̄iən iətəm kəmotun motəpəh e kətim asoli ilah səp̄in, kəmotəri vivi. ³⁸ Nətəmimi nətəm kəmotun, nəman ilah fo-taus̄in, mətəu kəsafiniən n̄ip̄ətan mine kəlkələh m̄in. ³⁹ Kəni Iesu tahli=pən n̄imənin nətəmimi kautəhuvən, kəni in təmuvən e bot muvən ik̄in Makatən.

16

Farəsi m̄in mine Satusi m̄in kautətapuah o nəmtət̄iən kəti.

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Kəni Farəsi m̄in mine Satusi m̄in kəməhuva o Iesu, kəni kəmotəghati əuhlin kəm in məmə otol kəm lah nəmtət̄iən kəti rəha negəu e neai, inu nati ap̄isp̄is asoli iətəm otəgətun məmə Uhḡin təmahli=pa in. ² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nian tinəhnaiuv, nəkotəni məmə, ‘olauig tər̄auia, mətəu-inu nəpuə tətərəuvarəuv.’ ³ Kəni ləplap̄in nəkotəni məmə, ‘Nuhuən otəfuv, mətəu-inu nəpuə tinəruvarəuv m̄itəlau.’* Nəkotəhrun nən̄iən məmə n̄ip̄əti nəmtət̄iən m̄in e n̄imali nəpuə iətəm tatiet, mətəu nəkotəruru nən̄iən n̄ip̄əti nəmtət̄iən

---

16:1 Mat 12:38; Luk 11:16   * **16:3** Inu e N̄itəni kotəni məmə, “Nəmə nəpuə ap̄in tinəri, kəni otəsuvəhiən təfuv.”

iätəm nəuteruh əha rəueiu, inəha nati agin min iätəm kəutəhuva e nəmiəgəhiən rəhatəmah rəueiu.

4 “Itəmah nətəmimi rəueiu mine, nəkotərəh, itəmah nətəm Isrel nəmotəpəh rəhatəmah nəhatətəiən e Uhgın, təhmen e pətan kəti tətəpəh rəhan iərman mətītəu=pən suah pīsın. Kəni rəueiu nəkotolkeikei məmə iəkol nəmtətəiən kəti iätəm otəgətun məmə iəmsipən e Uhgın. Mətəu Uhgın otəfınə əmə nəmtətəiən kətiəh əmə, kəni inəha nəmtətəiən rəha iəni Jonə.”† Kəni in təməpəh ilah matuvən.

*Is rəha Farəsi min
mine Satusi min
(Mak 8:14-21)*

5 Nian Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmutəhuvən e nəve nəhu=pən e nəhu Lek Kaləli, rəhan nətəmimi kəmotalu məmə okotos pıret nəuvein. Kəni nian kınəhuvən e nəve nəhu=pən,
6 kəni təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə, “Onəutətəu itəmah o is rəha Farəsi min mine Satusi min.”

7 Kəni nəruruian tinos ilah, kəni kəmotəni=pən kəm lah min məmə, “Tətəghati lanəha mətəu-inu kəmotalu e nəmkiən pıret nəuvein.”

8 Mətəu Iesu tınəhrun rəhalah nətəligiən, kəni təməni=pən kəm lah məmə. “Ei, rəhatəmah

---

† **16:4** Nian təfla təmərgei Jonə, in təhmen məmə təmimis, kəni nərfi təfla u təhmen e suvət rəhan. Təmatig e nərfi təfla o nian ksil. Nian təfla təmeuə e Jonə, təhmen məmə təmamiəgəh min e rəhan nımisiən. Iesu təni məmə in otimis, kəni nətəmimi okohtənım e suvət kəti. In otatig e suvət o nian ksil, kəni otəmiəgəh min. Tol lanəha, nəmtətəiən rəha Jonə məmə Iesu otimis matig e suvət o nian ksil məmiəgəh min e nımisiən. Afın-to Mat 12:40 mine Jona 1:17. **16:6** Luk 12:1

nəhatətəiən təkəku agin. ?Təhro nəutəni=pən kəm təmah min məmə pīret tikə o təmah? Mətəu təhro nəutətəlig pik məmə pīret tikə? ⁹ ?Nəsotəhrun əhanəhiən, uə kəpə? ?Ninotalu e pīret faif u iətəm iəmaugin nətəmimi faif-tausin lan, kəni uərisig, nauəniən tepət əha ikin kəməpəh, kəni nəməhuveipei=pən nīpīspīsi nauəniən e kətim asoli tepət? ¹⁰ ?Kəni ninotalu e pīret səpin u iətəm iəmaugin nətəmimi fo-tausin? Kəni kəpəh nīpīspīsi nauəniən tepət əha ikin, kəni nəmotaipei=pən e kətim asoli tepət. ¹¹ ?Təhro itəmah nəsotəhruniən məmə iəu iəsəghatiən e pīret? Autətəu itəmah o is rəha Farəsi min mine Satusi min.” ¹² Təməni lan əha, kəni e nian əha, ilah kəmotəhrun məmə in təsəghatiən e is rəha noliən pīret məmə okautətəu ilah ohni, mətəu okotətəu ilah o nəghatiən min iətəm Farəsi min mine Satusi min kautəgətun nətəmimi lan.

Pitə təməni məmə

Iesu in Kristo

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Nian Iesu təmuva ikin Sisəriə Filipai, məni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “? Nətəmimi kautəni iəu məmə iəu pəh, Nəti İətəmimi?”

¹⁴ Kəni kotəni=pən məmə, “Nəuvein kautəni məmə ik Jon Bəptais, nəuvein kautəni məmə ik iəni Elaijə, kəni nəuvein kautəni məmə ik iəni Jerimaia, uə iəni kəti aupən ikin.”

¹⁵ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhro e təmah? ?Nəkotəni məmə pəh u iəu?”

¹⁶ Kəni Saimon Pitə təməni=pən məmə, “Ik Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Ik Nəti Uhgın iətəm tətətig mətəmiəgəh.”

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Uhgın təməfinə rəhan nəuviriən kəm ik, Saimon nəti Jonə, mətəu-inu səniəmə iətəmi əmə təmöl pətigəm nati u kəm ik, mətəu rəhak Tatə əpəha e negəu e neai iətəm təmöl əpu nati u kəm ik. ¹⁸ Kəni iəkəni=pinə kəm ik Pitə, u nıpətın təni məmə kəpiel. Kəni iəkuvləkin rəhak niməfaki e kəpiel u, kəni ko nəsanəniən rəha nimisiən otəsəpirəkisiən. ¹⁹ Iəkəfinə kəm ik nepətiən iətəm tatsipən o Uhgın əpəha e negəu e neai. Kəni əpəha e negəu e neai, Uhgın tinegəhan rəkis e nəuiam iətəm onəkəni e nəhue niftəni. Nian onəkəhtipəsəg e nati kəti, uə nəkegəhan e nati kəti, kəni otol.” ²⁰ Kəni məni=pən əskasik kəm rəhan nətəmi məmə okəsotəni-pəniən kəm iətəmi kəti məmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

Iesu təməni pətigəm

rəhan nimisiən

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ E nian əha, Iesu təmətəuəuin mətəni pətigəm kəm rəhan nətəmi məmə in otəkeikei muvən Jerusiləm, kəni pris asoli mın, mine nəgətun mın rəha Lou, mine nətəmi asoli mın rəfin rəha nətəm Isrel okotol in tətəu nahməiən e nərahəniən tepət, kəni okotohamu in. Kəni uərisəg e nian kisil lan, in otəmiəgəh mın e nimisiən.

²² Kəni Pitə tos pisin Iesu, kəni mətəuəuin mətəniəhu mətəni məmə, “Iərməniəg, Uhgın

otakeikei mahtipəsıg e nati əha. !Nati əha ko təsuvaiən mol nıpəhriənıən lan!”

²³ Kəni İesu təlali məni=pən kəm Pitə məmə, “!Setən! !Uvən isəu ohniəu! İk nətəhtul-pəsıg lak. Rəham nətəligiən səniəmə nətəligiən rəha Uhgın, mətəu in nətəligiən rəha nətəmimi əmə.”

²⁴ Kəni İesu təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə, “İtəmimi iətəm tolkeikei məmə otuərisıg lak, otakeikei malu aru lan, kəni mələs rəhan nıgı kəməluau mıtəu=pa iəu. ²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, iətəmimi iətəm tatol pık uək əmə məmə rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u in otəuvır; otəmkarəpən e nəmiəgəhiən pəhriən. Mətəu iətəmimi iətəm otımıs o nərgək, in otos nəmiəgəhiən itulın. ²⁶ ?Nəmə iətəmimi kəti tatos rəfin natimnati e nəhue niftəni, mətəu təsosiən nəmiəgəhiən itulın, in təmol win e nati təuvır, uə kəpə? Kəpə. Ko iətəmi əha təsəfəniən nati kəti rəha nəhue niftəni kəm Uhgın məmə Uhgın otəfən nəmiəgəhiən itulın kəm in. ²⁷ Tol lanəha mətəu-inu, iəu Nəti İətəmimi iəpanuva itimah nagelo mın e nəsanəniən mine nepətiən əhagəhag asoli rəha Tatə rəhak, kəni iəkəfən nətəouiən kəm nətəmimi rəfin e uək əhruahru iətəm kəmotol. ²⁸ İətəni=pinə nıpəhriənıən məmə nətəmimi nəuvein kautəhtul u ikinu nətəm kəsəhmisiən motəmiəgəh əmə moteruh Nəti İətəmimi u in kig, nian tətuva e narmənıgiən rəhan.”

16:24 Jon 19:17; Fil 2:8; Mat 10:38; Luk 14:27   **16:25** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25   **16:26** Mat 4:8-9   **16:27** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nəh 22:12

17

*Nipəti Iesu təmuva mol pisin
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ Nian sikis tinuva minuvən rəkis, Iesu tit Pitə, mine Jemis, mine Jon u pia Jemis, mit ilahal məhuvən əpəha ilis e nitəuət əfəməh, ilah pisin əmə. ² Kəni ikin əha, nipəti Iesu təməuhlin muva mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhagəhag təhmen e mitigar, kəni rəhan napən tinuva məruən məhagəhag. ³ Rəueiu aɡin, Mosis mine Elaijə kəmiaietigəm=pa məhləghati ilahal Iesu.

⁴ Kəni Pitə təməni=pən kəm Iesu məmə, “! İərməniɡ! Təuvir məmə itimahal u iəmluva u ikinu. Nəmə nəkolkeikei, iəkol nimauvluvl kəti u ikinu, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.”

⁵ Nian Pitə tətəghati əhanəh, nəpuə əhagəhag kəti təmuva məuveɡ ilah, kəni kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmiet e nəpuə mətəni məmə, “Inu nətik iətəm iəkolkeikei pik. Nikiɡ tagiən pik ohni. ! Nəklətəliɡ lan!”

⁶ Nian suah milahal əha kəməhlətəu nəghatiən əha, mihləmei=pən mihlitənim=pən rəhn-kapə lahal e niftəni məhləɡin pik. ⁷ Mətəu Iesu təmuva mek ilahal mətəni məmə, “Ləhtul. Sləɡiniən.” ⁸ Nian kəməhləsəl=pəri, məsleruh minian iətəmi kəti, mətəu Iesu pisin əmə.

⁹ Nian kəmotəiuaiu=pa e nitəuət, Iesu təni kəm lahal məmə, “Nəsləniən kəm iətəmi kəti nati nak iətəm nəməhleruh mətəuarus=pən Nəti İətəmi otəmiəghəh min e nimisiən.”

10 Kəni kihləni=pən məmə, “? Mətəu təhro nəgətun mīn rəha Lou kəutəni məmə Elaijə otəkeikei maupən muva mīn?”*

11 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nipəhrīənīən məmə Elaijə otəkeikei maupən muva məmə otol vivi mīn natimnati rəfin. 12 Mətəu iəkəni=pinə kəm təmahal məmə, Elaijə tinuva rəkis, mətəu nətəmimi kəsotəhrunīən in, kəni motol tərāh lan. E noliən əhmen mīn əmə, Nəti İətəmimi otətəu nahməiən e nəhlmīlah.” 13 Kəni rəhan nətəmimi kīnotəhrun məmə tətəghati e Jon Bəptais kəm lah nian tətəghati e iəni Elaijə.

*Iesu təməhgi pətīgəm
narmīn tərāh e suakəku kəti
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

14 Nian kīnohiet=pa o nīmənīn nətəmimi, suah kəti tuva mīsin nəulīn aupən e Iesu, 15 kəni məni məmə, “İərməniğ, asiru e nətik. Tətəuit, kəni mətətəu pik nahməiən lan. Nian tepət tətəmei=pən e niğəm, mətəmei=pən e nəhu. 16 İəmələs muvən o rəham mīn nətəmimi, mətəu kotəruru nol viviən.”

17 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “! Ei! İtəmah nətəmi rəueiu nəsothətətəiən, kəni nīnəhuvən isəu o suaru rəha Uhgīn. !?Kərmə oiəkatiğ kitah mīn itəmah mətəuarus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak!? !?Kəni kərmə onəhgīn iəpanəmeiğ e təmah!?”

* **17:10** Nian Uhgīn təməghati kəm ləhal əpəha e nītəuət, iləhal kīləhrun məmə Iesu in Kristo İətəm otuva. Kəni kīləhrun məmə Elaijə otəkeikei maupən muva mīn, mətəu kəmsleruhīən məmə Elaijə təmuva mol əpenə-penə natimnati rəfin. Tol lanəha, rəhalah nətəliğīən tinol nəruvūən, mətəu-inu Iesu İətəm in Kristo tinuva rəkis, mətəu Elaijə təməsuvaīən. **17:10** Mal 4:5 **17:11** Mal 4:5-6 **17:12** Mat 11:14 **17:13** Luk 1:17

!Otit suakəku ko məhuva kəm iəu!” ¹⁸ Kəni Iesu təməghati əskasik kəm narmin tərəh, kəni tiet e suakəku, kəni rəueiu agin suakəku təməuvir.

¹⁹ Kəni rəhan nətəmimi kəməhuva motəhtul pisin ilah Iesu, kəni motətapuəh ohni məmə, “? Təhro itimah iəkotəruru nəhgi pətīgəmian narmin tərəh?”

²⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Mətəu-inu rəhatəmah nəhatətəian təkəku əmə, təsəhmenian. Mətəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, nəmə rəhatəmah nəhatətəian əha ikin, nati əpnapin təhmen e nikitit mastət u təkəku agin, kəni nəkotəhrun nəni-pəniən kəm nitəuət u məmə, ‘Iet u e nimeim, muvən ikin əha,’ kəni nitəuət otiet, kəni nati kəti tikə iətəm itəmah nəkotəruru nolian.”†

²² Nian kəməhuva kətiah əpəha Kaləli, Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu Nəti Iətəmimi, suah kəti otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimər min. ²³ Nətəmimi okotohamu iəu, kəni uərisig e nian kisil, Uhgın otosmiəgəh min iəu e nimisiən.” Kəni rəhan min nətəmimi kəmotətəu tərəh pik agin o nəghatian əha.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgın

²⁴ Nian Iesu mine rəhan nətəmimi kəməhuva Kapeniəm, nətəmimi rəha nosian məni rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgın, kəməhuva o Pitə motəni

---

17:19 Mat 10:1 † **17:20** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimın iətəm kəmətei e nəghatian Kris aupən, nəghatian pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatian u mətəni məmə, “**21** Mətəu suah kəti iətəm tolkeikei məmə otəhgi pətīgəm narmin tərəh min lanəha, in otəkeikei mətəfaki kəni mətətuakəm.” **17:20** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Kor 13:2 **17:22** Mat 16:21

məmә, “?Təhro? ?Rəham iəgətun tatətəou takis u, uə kəpə?”

²⁵ Kəni Pitə təmәni=pən məmә, “Əuəh, tatətəou.”

Nian Pitə təmuvən e nīpəgnəua nimә, kəni Iesu təmaupən məghati mətəni kəm in məmә “?Saimon, nīkim təhti məmә nak? ?Kig mīn rəha nəhue niftəni kautos takis o pəh, kautos o rəhalah mīn nətəmimi, uə nətəmimi pīsīn mīn?”

²⁶ Pitə təmәni=pən məmә, “Kautos o nətəmimi pīsīn mīn.”

Kəni Iesu təmәni=pən məmә, “Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha kig kəsotətəouiən.‡ ²⁷ Mətəu kitah kəsotolkeikeiən məmә kotol ilah kotətəu tərāh o tah. Kəni tol lanəha, təuvīr məmә ik onəkuvən əpəha ləuahtəni e lek, məraki rəham nīpien o niuviən nəmu. Nəmu iətəm nəkaupən miuvi, məhapu nīpəgnəuan, kəni meruh məni silfə kəti təhmen o nətəouiən takis. Mos muvən məfən kəm lah o nətəouiən rəhalau takis.”

18

Iətəmi asoli e Narməniğiən Rəha Uhgīn (Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ E nian əha, nətəmimi rəha Iesu kəməhuva ohni motətapuəh ohni məmә, “?Pəh u in iətəmi asoli e Narməniğiən Rəha Uhgīn?”

17:24 Eks 30:13; 38:26 ‡ **17:26** Inu tol lanu məmә nətəm Rom ilah kəutarməniğ e nītəni u Isrel. Kəni nətəm Isrel ilah kəutətəou takis tatuvən o Rom. Mətəu nətəm Rom, ilah kəsotətəouiən takis. Mətəu e fes u, in tətəghati e takis pīsīn kəti o Nimə Rəha Uhgīn u nətəm Isrel ilah kəutətəou. Mətəu Iesu tətəni məmә, in Nəti Uhgīn pəhriən. Kəni Nimə Rəha Uhgīn in rəhan mīn. Ko ilah kəsotətapuəhiən o Iesu məmә in otətəou takis u. **18:1** Luk 22:24

² Kəni Iesu tauin e suakəku kəti tuva məhtul e nəlugin e lah, ³ kəni məni məmə, “Pəhriən iətəni kəm təmah məmə nəmə nəsotəuhliniən itəmah məhuva motəhmen e kəlkələh min, ko nə səhuvəniən motatig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgın. ⁴ Tol lanəha, pəh u otosiahu in təhmen e suakəku u, in iətəmi asoli e Narməniğiən Rəha Uhgın.

⁵ “Nəmə iətəmi kəti in ləhtəni təhmen e suakəku u, kəni iətəmimi kəti nikin tagiən o nosiən iətəmimi u muvən e nipəgnəuan nimə rəhan, kəni nəmə tatol e nərgək, kəni in təhmen məmə tatos iəu min e nikin agiən.

⁶ “Rəhak iətəmimi u tətəhatətə lak təhmen e suakəku əha. Kəni nəmə iətəmimi kəti tatiuvi=pən suakəku kəti əha məmə tatol təfagə tərəh, kəni iətəmimi əha, Uhgın otol nalpiniən asoli kəm in. Kəni nalpiniən əha otəskasik tapirəkis nəmə kətu=pən kəpiel kəti e nentəui, kəni kəraki=pən lan əpəha ləuantəhi lokamnim təmnim.

⁷ “Kəsi, nahməiən asoli otuva o nətəmimi rəha nəhue niftəni, nətəm kautəfən-əfən kəm nətəmimi məmə okotol təfagə tərəh. Nəfən-əfəniən min əha okotəkəikei məhuva. Mətəu kəsi, nahməiən asoli otuva o iətəmimi u iətəm in suaru rəha nərahien əha. ⁸ Nəmə nəhlməm uə nəhlkəm tol ik natol təfagə, kəni nəkətei rəkis məraki lan. Mətəu-inu təuvir pik məmə nian nəkuvən e negəu e neai, nəhlkəm kəti uə nəhlməm kəti tikə, tapirəkis agin məmə ik nətaskəlīm nəhlməm pəti mil mine nəhlkəm pəti mil əha ikin, kəni kəraki=pən lam e

---

18:3 Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17   **18:5** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20   **18:6** Mak 9:42; Luk 17:1-2

nigəm iətəm tatuəu naunun tikə. ⁹ Nəmə nəhmtəm tol ik natol təfagə, kəni isul rəkis məraki lan. Mətəu-inu təuvir pik məmə nian nəkuvən e negəu e neai, nəhmtəm kəti tikə, tapirəkis agin inu məmə ik nətaskəlim nəhmtəm pəti mil, kəni kəraki=pən lam e nigəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə.”*

Nəghatiən əuhlin e sipsip iətəm təməluei
(Luk 15:3-7)

¹⁰ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəkotəkeikei motəhrun vivi məmə nəsotəhauian nətəmimi rəhak min nətəm kotəhmen e kəlkələh min, mətəu-inu iətəni kəm təmāh məmə nagelo min nətəm kauteh ilah, nian rəfin ilah kautəhtul e nəhmti rəhak Tatə u tətətig əpəha e negəu e neai məmə okotəni pətigəm ilah kəm in.†

¹² “?Nikitəmah təhti məmə nak? ?Nəmə iətəmimi kəti rəhan sipsip uan-hanrit, kəni kətiəh təluei mətən, kəni iətəmi əha otol nak? In otəpəh nainti-nain əpəha nitəuət, kəni muvən məsal e inu iətəm təməluei. ¹³ Kəni nəmə təmeruh, iətəni pəhriən kəm təmāh məmə, nikin otagiən o sipsip u kətiəh əmə, tapirəkis min ilah u nainti-nain u kəməsotəlueian. ¹⁴ E nolian əhmen min əmə, rəhatəmah Tatə əpəha e negəu e neai, in təsolkeikeian məmə nətən kəti otuvən məluei.”

18:8 Mat 5:29-30 * **18:9** Inu nəghatiən əuhlin iətəm tətəgətun məmə Iesu tolkeikei məmə kitah okotəkeikei motol uək askasik o nəpəhian rəhatah nolian tərəh min. Təhmen məmə kəutəhtuv rəkis nolian tərəh. Mətəu in təsolkeikeian məmə okotərəkin nipətətah. **18:9** Mak 9:43-48 † **18:10** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris əupən, nəghatiən pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “11 Kəni iəu, Nəti iətəmimi, iəmuva məmə iəkosmiəgəh ilah u kəmotəluei.” **18:10** Hip 1:14

*Piam iatəm tatol nərahian kəm ik
(Luk 17:3)*

¹⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Nəmə piam kəti tol nolian tərəh kəti kəm ik, uvən meruh itəlau pisin əmə, kəni nəkəni=pən nati nak iatəm təmol təsəhruahruian. Nəmə tətətəlig lam, rəham nəghatian otol in titətəlig=pa mın muəuvir o təlau mın. ¹⁶ Mətəu nəmə təsətəligian lam, os iatəmimi kətiəh uə keiu mihluvən mın mihleruh məmə nəghatian mın rəfin onəkotəni, okotəhrun məmə ilah rəfin nıpəhriəniən əmə. ¹⁷ Mətəu nəmə təsətəlig mınian e təmah, nəkəni=pən kəm niməfaki kəni pəh iatəmi kəti rəha niməfaki otəghati kəm in. Mətəu nəmə təsətəligian e niməfaki, kəni niməfaki otol in məmə Ianihluə uə iatəmimi rəha nosian məni rəha takis.

¹⁸ “İətəni pəhriən kəm təmah məmə, əpəha e negəu e neai, Uhgın tınegəhan rəkis məmə nəuiatəmah iatəm nəkotəni e nəhue nıftəni. Nian nəkautətipəsığ e nati kəti uə nəkauteğəhan e nati kəti, kəni otol məmə inu mine.

¹⁹ “Kəni iətəni pəhriən mın kəm təmah məmə, nəmə itəlau keiu nəkuəni əskasık nəghatian kəti o nati kəti kəni muətapuəh ohni e nəfakian kəm Uhgın, kəni rəhak Tatə əpəha e negəu e neai otol nati nak iatəm nəkotətapuəh ohni. ²⁰ Tol lanəha mətəu-inu, ikın pəhruvən iatəmimi keiu uə kisil kihluva kətiəh e nərgək, iəu əha ikın e nəlugın.”

*Nəghatian əuhlin
e iatəmimi iatəm təsaluian e kauin rəha iatəmi kəti.*

18:15 Luk 17:3; Kəl 6:1   **18:16** Dut 19:15; Jon 8:17   **18:18** Mat 16:19; Jon 20:23   **18:19** Mak 11:24; Jon 15:7

21 Kəni Pitə təmuva o Iesu kəni mətəpuəh ohni məmə, “Iərməniġ. ?Nəmə piak kəti tatol tərāh kəm iəu, kəni oiəkəlu məsalpiniən e noliən tərāh rəhan mau kuvəh? ?Mau səpən?”

22 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Iəkəni=pinə kəm ik məmə, səniəmə mau səpən əmə, mətəu mau səpinte-səpən.”‡

23 “Nəkəkeikei mol lanəha mətəu-inu Narməniġiən Rəha Uhgən təhmen e nəghatiən əuhlin u. Kig kəti tolkeikei məmə oteruh-to kauin min iətəm rəhan nətəmimi kəmotol kəm in məmə ilah okotətəu. 24 Nian tinətuəuin uək əha, kotələs rəhan kəti ioluək məhuva ohni iətəm təmol rəhan kauin iahgin aġin, təhmen e fifti-tausin-miliən vatu (50,000,000,000 vatu). 25 Mətəu suah kəha tinəruru nətəuiən, kəni tol lanəha, kig təməni məmə okotol səlim lan, mine rəhan pətan, mine rəhan min kəlkələh min, mine rəhan natimnati min rəfin məmə otətəu rəhan kauin. §

26 “Kəni rəhan ioluək təmeiuaiu misin nəulin aupən lan. Kəni mətəkeikei ohni mətəni=pən kəm in məmə, ‘Pəle. ? Nəkəhrun nəfaiən nian əkuəkir nəvetin kəm iəu məmə iəkətəu rəfin rəhak kauin?’ 27 Kəni rəhan iətəmi asoli təmasəkəhrui in, kəni məpəh rəfin rəhan kauin məmə otəsətəuiən nian kəti mine, kəni megəhan lan məmə tuvən.

28 “Mətəu nian ioluək u təmuvən, kəni meruh iətəmimi kəti u təmol kauin kəm in, təhmen e uanhanrit tausin vatu (100,000 vatu). Ilau pəti ioluək mil katuol uək kətiəh əmə rəha iətəmi asoli u. Kəni

‡ 18:22 Nipəti “mau səpinte-səpən” məmə kitah kotəkeikei motalu e nərahian rəha iətəmi kəti nian rəfin, naunun tikə. 18:22 Luk

17:4 § 18:25 Inu noliən əskasik rəhalah e nian min əha.

ioluæk iætəm iætəmi asoli təmalu e rəhan kauin, in təmaskəlīm iætəmimi u kəti kəmatuol pəti uæk, kəni mətəmkəhtuv nentəui, mətəni məmə, ‘!Ətəou=pa rəham kauin iætəm nəmol kəm iəu!’

²⁹ “Kəni ioluæk əha iætəm təmol kauin kəm in, teiuaiu misin nəulīn mətəkeikei ohni mətəni məmə, ‘Pale. ?Nəkəhrun nəfaiən nian əkuəkīr nəuuetin kəm iəu məmə iəkətəou rəhak kauin?’

³⁰ “Mətəu in təni məmə, kəpə. Kəni təmuvən məni məmə okələs suah u kan kləfən e kaləpus mətəuarus otətəou rəfin rəhan kauin iætəm təmol.
³¹ Mətəu noluk mīn nəuvein mīn kəmoteruh nati əha, nīkilah təmahmə pik ohni, kəni məhuvən motəni=pən kəm iætəmi asoli natimnati rəfin iætəm kəmoteruh.

³² “Kəni iætəmi asoli təmauin e ioluæk əha tuva təni=pən kəm in məmə, ‘Ik ioluæk tərah agin. İəməpəh rəfin rəham kauin mətəu-inu nəmatəkeikei ohniəu. ³³ ?Təhro nəsasəkəhruiin iætəmi u natuol pəti uæk itəlau mīn, təhmen=pən əmə e iætəm iəmol kəm ik?’ ³⁴ ?Kəni niəməha təmol iætəmi asoli, kəni təni məmə okələs kan kləfən e kaləpus məmə iætəm tətəhtul o kaləpus otaskəlīm in mətəuarus=pən otətəou rəfin rəhan kauin iætəm təmol.”

³⁵ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən əuhlin, təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni e suaru kətiəh əmə, rəhak Tatə əpəha e negəu e neai, otol kəm təmah rəfin, nəmə nəutalpin məsotalu pəhriən iən e nərah iən iætəm piatəmah mīn kautol kəm təmah.”

19

*Iərman mine pətan
kətuəpəh ilau mīn*

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Nian Iesu təmol naunun e nənian natimnati mīn u, kəni miet Kaləli muvən e nītəni Jutiə e nītəni=pən e nīkali nəhu Jotən. ² Kəni nīmənin nətəmimi kəmautəhuərisig lan məhuvən əha ikīn əha, kəni təmol vivi ilah e nīmisiən mīn.

³ Kəni Farəsi mīn nəuvein kəmotol nənian ekəu-ekəu məmə otiuvi=pən Iesu e nəghatīən kəti iətəm təsəhruahruian. Kəməhuva o Iesu motəni məmə, “?Lou tətəni məmə iərman təhrun nəpəhiən rəhan pətan mol difos lan o nati əpnarīn əmə kəti uə kəpə?”

⁴ Kəni təmol aulis ilah mənī=pən məmə, “? Nəmotafin uə kəpə məmə, e nətuəuinian nian muva mətəuarus=pa u rəueiu, Uhgīn u iətəm təmol nətəmimi rəfin, təmol iərman mine pətan?

⁵ Kəni Uhgīn u inu, u təməni məmə, ‘O nati əha in əha, iərman otəpəh rəhan tatə mine məmə, kəni mətəuatig ilau rəhan pətan. Kəni ilau okiəuva nīpətīlau kətiəh.’ ⁶ Kəni rəueiu, ilau səniəmə keiu, mətəu kətiəh əmə. Uhgīn tīnīlpin ilau kīniəuva mīnuol kətiəh, kəni o nati əha, pəh iətəmimi əpnarīn əmə kəti ko təsətahtuviən rəhalau natigīən.”

⁷ Kəni Farəsi mīn kotəni=pən məmə, “? Mətəu təhro Mosis təməni məmə iətəmimi təhrun nəfəniən nauəuə kəti kəm rəhan pətan o nəpəhiən mol difos lan, kəni mahli=pən tatuvən?”

⁸ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Mosis təmegəhan e təmah nətəm Isrel məmə onəkotəpəh rəhatəmah nīpətan mīn motol difos e lah mətəu-inu rəhn-kapə təmah təskasik pik. Mətəu aupən, e nətəuiniən nian muva mətəuarus=pa u rəueiu təməsoliən lanu. ⁹ Mətəu iətəni kəm təmah məmə, nəmə suah kəti tatol tifos mətəpəh rəhan pətan mətəu pətan u təsapiliən ilau suah pişin kəti, kəni suah u in mit pətan pişin, təhmen əmə məmə in tatol təfagə mətəkləh e pətan əha.”

¹⁰ Kəni nətəmimi rəha Iesu kotəni məmə, “Nəmə natigiən rəha iərman mine pətan təskasik pik lanu, təuvir məmə iərman mine pətan okəsuliən marit.”

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Səniəmə nətəmimi rəfin okotəhrun nosiən nəghatiən u, mətəu nətəmimi əmə mīn konu nətəm kəməfən nəghatiən u kəm lah, məmə rəhalah əmə. ¹² Tol lanəha mətəu-inu, nətəmimi nəuvein okəsotoliən marit o nati pişin pişin mīn. Kəti ko təsoliən marit mətəu-inu nīpətin nəuvetin tərah nian təmair. Kəti ko təsoliən marit mətəu-inu nətəmimi kəmotərəkin nīpətin nəuvetin. Kəni kəti tətəni aru məmə in otəsoliən marit məmə otol uək rəha Narməniğiən Rəha Uhgīn. Iətəmimi iətəm təhrun nosiən nəghatiən u, in təkeikei mos.”

Iesu təməfaki o kəlkələh mīn

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kəni nətəmimi kəmos kəlkələh mīn məhuva o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmīn e lah, kəni məfaki o lah. Mətəu nətəmimi rəha Iesu kəmotəniəhu ilah. ¹⁴ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Pəh kəlkələh mīn kəhuva ohniəu,

sotəniəhuiən ilah, mətəu-inu Narməniğiən Rəha Uhgın in rəha nətəmimi mın u kotal lanu.” ¹⁵ Kəni təmələhu=pən nəhlmin e lah məfaki o lah, kəni miet ikin əha.

*Iətəm aluə iətəm
rəhan nautə tepət*

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kəni suah kəti təmuva o Iesu məni=pən məmə, “İəgətun. ?İəu oiəkəkeiki mol uək nak iətəm in təuvır məmə iəkos nəmiəğəhiən itulın?”

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “? Təhro nətətapuəh ohniəu o nati nak iətəm təuvır? İətəmi kətiəh əmə iətəm in təuvır. Nəmə nəkolkeiki məmə nəkos nəmiəğəhiən itulın, itəu=pən nəğhatian mın rəha Lou.”

¹⁸ Kəni suah u təməni=pən məmə, “?Lou mın pəhruvən?”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Sohamuiən iətəmimi, kəni məsəkləhiən e pətan, kəni məsəkləhiən, kəni məseiüəiən e kot, ¹⁹ kəni misiai rəham tatə mine məmə, kəni molkeiki ik kəti təhmen əmə məmə nəkolkeiki aru ik.”

²⁰ Kəni iətəm aluə u təməni=pən məmə, “Natim-nati rəfin ko iatol. ?Nati nak mın əha ikin iətəm iəsoliən?”

²¹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəmə nəkolkeiki məmə rəham noliən otəhruahru ağin, uvən mol nətəmimi kotos nəhmti rəham nautə, kəni məfən məni lan kəm nanrah mın. Kəni ik onəkos nəuviriən tepət əpəha e negəu e neai. Kəni muva, muərisig lak, mol məmə rəhak iətəmimi.”

22 Nian iätəm aluə təmətəu nəghatiən əha, kəni təmagim matuvən. Nikin təpəou mətəu-inu rəhan nautə tepət.

23 Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Iətəni pəhriən məmə, tiəkis o iätəmimi iätəm rəhan nautə tepət məmə otuvən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgın. 24 Kəni iətəni min kəm təmäh məmə, tiəkis məmə kaməl* otuvən=pən e nıpəg nitil, mətəu tiəkis pik məmə iätəmimi rəhan nautə tepət otuvən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgın.”

25 Nian nətəmimi rəha Iesu kəmotətəu nəghatiən əha, narmilah təmiuvig pik, mətəu nikilah təhti məmə ilah u nətəm rəhalah nautə tepət, konu Uhgın tolkeikei pik agın ilah, mətəu in tətəsiru e lah. Kəni motəni=pən məmə, “?Kəni pəh təhrun nosiən nəmiəğhiən itulin?”

26 Kəni Iesu təməsəl=pən əhruahru meruh ilah kəni məni məmə, “Nati u, ko iätəmimi təsoliən. Mətəu Uhgın, in təhrun noliən natimnati rəfin.”

27 Kəni Pitə təməni=pən məmə, “Iəmotəpəh natimnati rəfin məmə iəkotohtəu=pinə ik. ?Nati nak u, o nian kəti in rəhatəmäh?”

28 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmäh məmə, e nian iätəm natimnati rəfin okotəuhlin məhuva motiuvı, kəni Nəti Iətəmimi otəharəg e rəhan jeə rəha kig iätəm in təhagəhag məuvır agın, kəni itəmäh ko nətəm nəmotohtəu=pa iəu, onəkotəharəg min e jeə rəha kig ilah tueləf, kəni məutakil məutarməniğ e

---

* **19:24** Kaməl in nati miəğəh kəti iätəm in iahgin tapirəkis hos mine kau. Afın-to e tiksınəri. **19:26** Job 42:2

nəuaniləuis mɪn ilah tueləf rəha Isrel. ²⁹ Kəni nətəmimi rəfin u nətəm kəmotəpəh rəhalah nimə mɪn, uə pialah mɪn, uə nəuvinilah mɪn, uə rəhalah tatə uə məmə, uə nenətilah mɪn, uə rəhalah nɪpətan mɪn o nərgək, Uhgɪn otəfən natimnati mɪn əha tɛpət pɪk aɡɪn kəm lah, kəni məfən nəmiəɡəhiən itulɪn kəm lah. ³⁰ Mətəu nətəmimi tɛpət nətəm kautəhtul aupən e nəhue nɪftəni rəueiu, okəhuva motəhtul uərisig e nəmiəɡəhiən iətəm otuva. Kəni nətəmimi tɛpət kautəhtul uərisig e nəhue nɪftəni rəueiu, okəhuva motəhtul aupən e nəmiəɡəhiən iətəm otuva.”

20

Nəghatiən əuhlin e noluək mɪn əpəha e nasumiən

¹ “Tol lanəha mətəu-inu Narməniɡiən Rəha Uhgɪn təhmen e nəghatiən əuhlin u. Iətəmi asoli kəti rəha nasumiən təmiet ləplapɪn aɡɪn məmə otəsəl e nətəmimi məmə okəhuva motol uək e rəhan nasumiən. ² Kəni in təməni məmə otətəou ilah kətiəh kətiəh uan tənariəs* e nian kətiəh, kəni mahli=pən ilah kəhuvən e rəhan nasumiən.

³ “Tuəkɪr o nain klok ləplapɪn, təmiet muvən e makit meruh nətəmimi nəuvein kəutəhtul məsotoliən nati kəti. ⁴ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah mɪn, əhuvən motol uək əpəha e

---

19:28 Mat 25:31; Luk 22:30; Nəh 3:21   **19:30** Mat 20:16; Luk 13:30   * **20:2** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Tənariəs kətiəh in təhmen e nətəouiən rəha uək o nian kətiəh. Rəueiu, 1 tənariəs təhmen e 1,000 vatu.

rəhak nasumiən, kəni iəkətəou itəmah e məni iətəm təhruahru.’⁵ Kəni kəməhuvən.

“Kəni iuəkir o tinə, təmiet muvən mol nati kətiəh əmə, kəni mol mīn e tri klok ləhnaiuv.⁶ Kəni iuəkir e faif klok ləhnaiuv, təmiet muvən meruh nətəmimi nəuvein mīn kautəhtul əpnapin əmə. Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘?Təhro nəutəhtul u ikinu nian apiəpiə kəti, məsotoliən nati kəti?’⁷ Kəni kotəni=pən məmə, ‘Mətəu-inu iətəmi kəti təsəsaliən e timah məmə iəkotol uək rəhan.’ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah mīn əhuvən motol uək e rəhak nasumiən.’ Kəni ilah kəməhuvən.

⁸ “Nian tinəhnaiuv, iətəmi asoli rəha nasumiən təməni=pən kəm rəhan iətəmimi iətəm tətəsal o noluək mīn məmə, ‘Auin e noluək mīn kəhuva, nəkəfən rəhalah məni. Nəkətuəuin mətəou nətəmimi nətəm kəməhuva uərisig muvən mətəuarus nətəmimi kəmotəupən motol uək.’

⁹ “Kəni noluək mīn nətəm kəməhuva motol uək e faif klok, kəməhuva kəni təmətəou ilah uan tənariəs kətiəh kətiəh.¹⁰ Tol lanəha, nətəmimi mīn u nətəm kəmotəupən motol uək, nīkilah təhti məmə okotos məni tapirəkis nətəmi mīn u kəmotol uək uərisig. Mətəu ilah kətiəh kətiəh kəmotos mīn əmə uan tənariəs.¹¹ Nian kəmotos məni, kəni nīkilah tīnərah mīnəutəni nīkali iətəmi asoli rəha nasumiən, kəni motəni=pən kəm in məmə,¹² ‘Nətəmimi mīn u nətəm kəmotol uək uərisig, kəmotol uək əmə e auə kətiəh əmə, mətəu ik nəmətəou itimah təhmen-əhmen əmə. Mətəu itimah iəmotol uək asoli e nərauiə əskasik e nian apiəpiə.’

13 “Mətəu iətəmi asoli təmāni=pən kəm lah məmə, ‘Iəu kəti. Iəsakləhiən kəm ik. ?Nəmāni məmə nəkol uək o uan tənariəs, uə kəpə? 14 Os rəham mēni matuvən. Iəkolkeikei məmə iəkətəou iətəmimi u iətəm təmol uək uərisig təhmen əmə lam. 15 Rəhak u mēni. ?Iəkəhrun noliən lanəha nati nak iətəm iəkolkeikei, uə kəpə? ?Nətəmāki lak mətəu-inu iatol təuvir?’ ”

16 Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən əuhlin, təmāni=pən kəm lah məmə, “Tol lanəha, iətəmi tatuərisig otaupən, kəni iətəmi tətaupən otuərisig.”

Iesu təmāni pətigəm

rəhan nimisiən

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kəni nian Iesu təmatuvən Jerusiləm, təmos rəhan nətəmimi tueləf motəhtul pisin, kəni təmāni=pən kəm lah məmə, 18 “Kautəhuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni iəu Nəti Iətəmimi, okegəhan=pən lak kəm pris asoli min mine nəgətan min rəha Lou. Kəni okotiuvi pətigəm iəu məmə iəkimis, 19 kəni motəfən iəu kəm Nanihluə min məmə okotəuvsan lak, kəni motalis motoh, kəni motətu-pəri iəu e niği kəməluau məmə iəkimis. Kəni uərisig e nian kisil, kəni Uhgın otosmiəgəh min iəu e nimisiən.”

Nətapuəhiən rəha māmə kəti o Iesu

(Mak 10:35-45)

20 Kəni pətan rəha Səpəti, tos nətilau mil muva misin=pən nəulin o Iesu, mətətapuəh e nati kəti ohni. (Ilau iətəmimi mil rəha Iesu.) 21 Kəni Iesu təmāni=pən məmə, “?Nəkolkeikei nak?”

Kəni pətan təməni=pən məmə, “Pəh nəkegəhan lan məmə nətik mil u, ilau pəti kəti otəharəg e nikalim maru, kəni kəti təharəg e nikalim məuil, ikin ima nəsanəniən mine nisaiən, nian onəkarməniḡ lan.”

²² Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Nəkuəruru nati iətəm nətuətapuəh ohniəu. ? Təhro? ?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhrun məmə ko nəkuos nahməiən u oiəkos məmə oiəkətəu tərah?”† Kəni kuəni=pən kəm Iesu məmə, “Əuəh, iəkuəhrun.”

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Pəhriən, onəkuəmnim=pən e rəhak kap rəha nətəuiən nahməiən. Mətəu o nəharəgiən e nikalik maru mine məuil, səniəmə rəhak məmə iəkəni. Ikin mil əha, ilau rəha nətəmimi min u iətəm Uhgin təmol əpenə-penə o lah.”

²⁴ Nian nətəmimi ten min rəha Iesu kəmotətəu nəghatien əha, kəni niəməha təmol pik ilah o suah mil ilau pian mətəu ilah min kotolkeikei məmə kəhuva motepət. ²⁵ Mətəu Iesu təmauin e lah kəhuva kətiəh, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəkotəhrun rəkis nolien rəha nətəmi asoli rəha Nanihluə min. Ilah kautol təskasik pik kəm rəhalah min nətəmimi. Kəni rəhalah kəpmən min kautol ilah kəutəməhli ləhtəni e narməniḡgiən rəhalah. ²⁶ Mətəu itəmah, ko nəsotolien lanəha. Mətəu nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə otuva in iətəmi asoli kəti rəhatəmah, in otəkeikei muva

---

20:21 Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22** Nəghatien Kris əhruahru tətəni məmə, “?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhmen məmə ki-tahal okihlənnim pəti e kap rəha nətəuiən nahməiən iətəm iəu iəkəkeikei mənnim lan?” **20:22** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25** Luk 22:25-26

mähmen e ioluæk kəti rəhatəmah, ²⁷ kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə otəhtul aupən e təmah, in otəkeikei muva slef rəhatəmah. ²⁸ Noliən əha təhmen əmə lak, Nəti Iətəmimi. Iəməsuvaiən məmə nətəmimi okotol uæk rəhak, mətəu iəmuva məmə iəkol uæk rəhalah, kəni iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən məmə iəkītis ilah e rəhalah noliən tərāh mīn.”

Iəmnəu mil kəmueruh nati
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Nian Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi kəmohtəu=pən. e taun Jeriko, nīmənin nətəmimi kəmohtəu=pən. ³⁰ Kəni iəmnəu mil keiu kətuəharəg e nīkali suaru, kəni nian kəmuətəu məmə Iesu tətaliuæk e suaru mətuva, kəni kəmuagət əfəmäh muəni məmə, “! Iərmənig, Mipī Kig Tefit, asəkəhruin itimlau!”

³¹ Kəni mətəu, nīmənin nətəmimi kautəniəhu ilau, motəni=pən məmə kəsuağət pikiən, mətəu ilau kuagət pik aɡin mīn məmə, “! Iərmənig, Mipī Tefit, asəkəhruin masiru itimlau!”

³² Kəni Iesu təhtul mauin e lau, mənī=pən məmə, “?Nəkuolkeikei məmə iəkol nak kəm təlau?”

³³ Kəni kuəni=pən məmə, “Iərmənig, iəkuolkeikei məmə iəkueruh nati.”

³⁴ Kəni Iesu təmasəkəhruin ilau, kəni mek nəhmtilau. Kəni rəueiu aɡin, kīnatueruh nati, kəni matuītəu=pən Iesu.

21

Iesu təmuvən əpəha Jerusiləm mol əpu məmə in Kig

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Nian kinəhuva iuəkir o Jerusiləm, minəhuva Petfas e Nitəuat Rəha Nigi U Olif, kəni Iesu təmahlirəkis rəhan mil iətəmimi keiu, ² kəni mənī=pən kəm lau məmə, “Ian əpəha e lahuənu aupən e tah, kəni ikin əha nəkuuruh uəhai əmə togki kəti kəmohrain ilau nətīn. Kəni nəkiatis ilau muasig miəuva kəm iəu. ³ Nəmə iətəmi kəti təni nati kəti kəm təlau, nəkuəni=pən kəm in məmə Iərmənig tolkeikei ilau, kəni otəpanahli=pa uəhai əmə ilau.”

⁴ Nati u təmuva məmə otol nəghatiən nak iətəm iəni təməni otuva mol nīpəhriəniən. Iəni təməni məmə,

⁵ “Otəni=pən kəm nətəmimi əha Jerusiləm* məmə, ‘Oteruh-to, rəhatəmāh kig tətuvā o təmah, rəhan nətəligiən in ləhtəni, kəni mətəsua e togki, mine togki u in nətīn əmə.’ ”

⁶ Kəni iətəmimi mil rəha Iesu kəmian muol nati nak iətəm Iesu təməni məmə okuol. ⁷ Kəmuasig togki mine nətīn, kəni muələhu-pəri rəhalau kot mīn e togki mil, kəni Iesu təməharəg-pəri lan.

⁸ Nīmənīn nətəmimi tepət kautepin rəhalah mīn kot əpəha e suaru, kəni nəuvein kotətei nīmali nigī mīn, kəni motepin ilah e suaru e nisīaiən.

⁹ Kəni nīmənīn nətəmimi nətəm kəutaupən e Iesu, mine nīmənīn nətəmimi nətəm kəutəhuərisig e Iesu, kəutagət əfəmāh mautəni məmə,

---

* **21:5** Nəghatiən əhruahru rəha Kris təni məmə, “Nətīn Pətan Saion” kəni nīpəti nəghatiən u məmə “nətəmimi rəha Jerusiləm.” Saion in nərgīn kəti mīn rəha Jerusiləm. **21:5** Sek 9:9

“!Hosanə† o Mipi Tefit!
!Īərmənig Uhgîn tətətiḡ ilau iətəmimi u iətəm tətuvə
e nərgîn!

!Hosanə o Uhgîn əpəha ilis e negəu e neai!”

¹⁰ Nian Iesu təmiet=pən Jerusiləm, nətəmimi
rəfin əha ikîn nikilah təmauit, kəni mautəni
nəghatiən tepət məutətəpuəh məmə, “?Pəh u?”

¹¹ Kəni nīmənin nətəmimi kotəni məmə, “Inu iəni
Iesu, rəha Nasərit, əpəha e nitəni Kaləli.”

*Iesu əpəha
e Nimə Rəha Uhgîn*

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kəni Iesu təmuven əpəha imə e Nimə Rəha
Uhgîn, kəni məhgi pətiḡəm nətəmimi nətəm kautol
səlim mine mautos nəhmtin natimnati əha ikîn
məmə okotol sakrifais lan. Kəni mahuvihin tepil
min iətəm kətəuhlin məni ikîn, kəni mahuvihin jə
min rəha nətəmimi min u kautol səlim e iəuein
min.‡ ¹³ Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Kəmətəi
e Nauəuə Rəha Uhgîn məmə, ‘Rəhak nīmə, okəuin
lan məmə nīmə rəha nəfakiən kəm Uhgîn,’ mətəu
itəmah nəmotol məmə in ‘nīmə rəha iakləh min.’ ”

¹⁴ Kəni nətəmimi nətəm nəhmtilah tərah mine
nətəmimi nəhklilah təməpaiu-əpaiu kəməhuva
ohni əpəha e Nimə Rəha Uhgîn, kəni tol vivi ilah.

¹⁵ Kəni pris asoli min mine nəḡətun min rəha Lou
kəmoteruh nati təuvir min iətəm in təmol, kəni

† **21:9** Nipəti nəghatiən u “Hosanə” təni məmə, “əni-vivi.” Nətəmimi
kəməutəni pətiḡəm məmə Iesu in Məsaiə, iətəmimi u Uhgîn təməni
məmə in otahli=pa məmə otosmiəḡəh ilah. **21:9** Sam 118:26

‡ **21:12** Afin-to e tiksınəri “Nimə Rəha Uhgîn” o nəhruniən natim-
nati nian Iesu təmuven məhgi pətiḡəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgîn.

21:13 Aes 56:7 **21:13** Jer 7:11

moteruh min kalkələh min kəutagət əfəməh əpəha e Nimə Rəha Uhgın, mautəni məmə, “!Hosanə o Mipi Tefit!”

Mətəu nətəmi asoli əha, niəməha təmol ilah.
¹⁶ Kəni kotəni=pən kəm Iesu məmə, “?Nətətəu nati nak kalkələh min kəutəni, uə kəpə?”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əuəh. Nəmotafin, uə kəpə, nəghatiən iətəmi kəti təməni kəm Uhgın iətəm tətəni lanu lan məmə, ‘E nohli kalkələh agın min mine nəpəou min agın, nəmol məmə ilah okotəni-vivi ik’.”

¹⁷ Kəni təməpəh ilah miet Jerusiləm muvən e taun Petəni, mapili ikin.

Nigi kəti fik təmaukei-aukei

(Mak 11:12-14,20-26)

¹⁸ Ləplapın agın, Iesu təmitəlig=pən min Jerusiləm, kəni nəumis tinus. ¹⁹ Kəni təmafu nigi u fik e nikali suaru, kəni təmuvən ohni mətəu təsehən nəuan kəti, mafu əmə nimalin. Kəni təni=pən kəm nigi u məmə, “!Ko nəsəuə minin!” Kəni rəueiu agın, nigi təmaukei-aukei.

²⁰ Nian rəhan nətəmimi kəmoteruh nati əha, kəni narmilah təmiuvig, kəni motəni=pən kəm Iesu məmə, “?Təhro nigi əha fik təmaukei-aukei uəhai əmə lanəha?”§

21:16 Sam 8:2 § **21:20** E Oltestimin, nigi u fik tatol nəmtətiən e nətəm Isrel. Iesu in təmol nigi u fik taukei-aukei məmə otəgətun nətəmi asoli rəha Isrel, okol nalpiniən kəm lah. Uə təhmen əmə lanu məmə Uhgın otol nalpiniən kəm nətəmimi min u kəsotoliən nəuan uə məsotəfakən kəm in (Aiseə 5:1-7 mine Jeremaea 8:4-13 rəhalau nəghatiən təhmen əhmen; eruh min Matiu 24:2 mine futnot). Mine Iesu təməgətun min lanu məmə otəgətun rəhan min nətəmimi o rəhalah nəhatətəiən, u inu, rəhalah nəhtulien e Uhgın.

21 Mətəu Iesu təməni=pən məmə, “Iətəni=pinə nīpəhriəniən məmə nəmə nautos nəhatətəiən, kəni rəhatəmāh nətəligiən təsoliən keiu, nəkotəhrun noliən nati nak iətəm iəmol e nigi u fik. Mətəu səniəmə in əmə əha, nəkotəhrun nəni-pəniən kəm nītəuət əha məmə ‘Uvən miuvig mamnim əpəha ləuantəhi,’ kəni otol nəuiatəmāh. 22 Nəmə nəkotəhatətə, kəni onəkotos nati nak iətəm nəutətapuəh lan e nəfakiən.”

*Nətapuəhiən o nepətiən
rəha Iesu*

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Iesu təmuvən e Nimə Rəha Uhgīn, kəni nian təmətəgətun, pris asoli mīn mīne nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, kəhuva ohni motəni=pən məmə, “?Natol natimnati mīn u e nepətiən rəha pəh? ?Kəni pəh təməfinə nepətiən ko?”

24 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Iəkətapuəh=pinə mīn e nəghatiən kəti kəm təmāh. Nəmə nəkotəfa nəghatiən kəti, kəni iəkəni=pinə kəm təmāh məmə nepətiən nak iətəm iatol natimnati mīn u lan. 25 ?Nepətiən rəha Jon təmsipən iə o noliən bəptais? ?Təmsipən e negəu e neai, uə rəha nətəmimi əmə?”

Kəni kəmotəni=pən kəm lah mīn məmə, “Nəmə kotəni məmə, ‘Nepətiən rəha Jon təmsipən e negəu e neai,’ kəni otəni məmə, ‘?Mətəu təhro nəsotəniən nīpəhriəniən lan?’ 26 Mətəu nəmə kotəni məmə, ‘Rəha nətəmimi əmə,’ kitah kəutəgīn e nīmənin nətəmimi ikīnu rəueiu mətəu-inu nīkilah təhti məmə Jon in iəni kəti rəha Uhgīn.”

21:21 Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1Kor 13:2

21:22 Mat

7:7-11; 18:19 **21:26** Mat 14:5

27 Tol lanəha, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Itiməh iəkotəruru.”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni iəu mīn, ko iəsəniən kəm təmāh məmə e nepətīən nak iatol natimnati mīn u lan.”

*Nəghatiən əuhlin
e suah mil keiu.*

28 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “? Təhro? ? Nīkitəmāh tətəhti məmə nak? Suah kəti, nətīn iərman keiu. Kəni təmuvən məni=pən kəm iətəm iahgin lan məmə, ‘Nətīk, uvən mol mol uək rəueiu əpəha e nasumiən.’ 29 Mətəu nətīn təməni=pən məmə, ‘Iəkəpəh.’ Kəni matīg məuhlin mīn rəhan nətəlīgīən, kəni muvən e nasumiən.

30 “Kəni tatə təmuvən o nətīn iətəm təkəku, məni=pən mīn kəm in nati kətīəh əmə. Kəni nətīn təməni=pən məmə, ‘Əuəh, tatə, iəkuvən,’ mətəu təməpəh=pən e nasumiən.

31 “? Otəni-to məmə suakəku mil u in pəhruvən, təmōl nəuia rəhan tatə?”

Kəni kəmotəni=pən məmə, “Suakəku iətəm iahgin lan.”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əuəh, in əhruahru. Kəni iətəni=pinə nīpəhriənīən məmə, nətəmi kautos məni rəha takīs, mīne nīpətan rəha suaru kautəhuvən e Narməniğīən Rəha Uhgīn aupən e təmāh, 32 mətəu-inu Jon təmuvə o təmāh məmə otəgətun suaru rəha nolīən əhruahru, kəni mətəu itəmāh nəsotəniən nīpəhriənīən lan. Nətī suah u iətəm təkəku tətəgətun=pən itəmāh. Mətəu nətəm kautos məni rəha takīs, mīne nīpətan rəha suaru kəmotəni nīpəhriənīən lan. Nətī suah iətəm tepət lan tətəgətun=pən ilah. Kəni nəmoteruh

pau nati əha, mətəu nəməsotəuhliniən itəmah e rəhatəmah noliən tərəh mīn, kəni məsotəniən nīpəhriəniən lan.”*

Nəghatiən əuhlin e nətəmimi tərəh nətəm kəutasum e nasumiən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kəni Iesu tətəkeikei mətəni məmə, “Otətəlig-to e nəghatiən əuhlin kəti mīn. İətəmi asoli kəti rəha nasumiən, təmol nasumiən kəti e nīləuis kəti kətəni məmə krep, u katol wain lan. Kəni mol kəlkəl e kəpiel muvən mītəlau lan. Kəni mol ikīn kəti o noliən nīmei nevig-evigiən e nəua krep məmə nəhu krep otaiu kəni mol wain lan. Kəni mol nimə kəti iətəm in ilis məmə iətəmi otəri lan mətəşal vivi o nasumiən o nati miəgəh mīn mīne nətəmimi.†

“Kəni təmegəhan=pən e nasumiən kəm nətəmimi məmə okotasum lan, kəni məuəri nəua krep, nəuvein rəhan, nəuvein rəhalah. Kəni miet muvən e naliuəkīən ikīn pişin pişin kəti.

³⁴ “Nian krep tinimarəg, kəni tahli=pən rəhan ioluək mīn məmə okəhuvən e nasumiən rəha krep, motətapuəh o nətəmimi nətəm kautol uək e nasumiən məmə okotəfən rəhan krep nəuветin kəm lah.

---

* **21:32** Nətəmimi rəha nosiən takis mīne nīpətan rəha suaru, ilah kautol təfagə tərəh, kəni ilah kotəhmen e suakəku u iətəm tepət lan. Aupən kəmotəhti nəuia Uhgīn, mətəu uərisig ko kotol nati nak təməni. Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel mīne nətəm u kəsotəhatətəiən e Iesu kotəhmen e suakəku u iətəm təkəku. Kəutəni əmə e nohlilah məmə kotolkeikei Uhgīn kəni motol nəuiən, mətəu nīkilah isəu o Uhgīn. **21:32** Luk 3:12; 7:29-30 † **21:33** Natimnati iətəm Iesu tətəghati lan e fes 33 tətəghati e noliən rəha noliən wain **21:33** Aes 5:1-2

35 “Mətəu nətəm kautol uək e nasumiən kəmotaskəlīm rəhan ioluək mīn, kəni motoh kəti, motohamu kəti, motəhti e kəpiel iətəm tatol kisil lan. 36 Kəni tahli=pən mīn ioluək mīn nəuvein kəhuvən o lah, ilah tepət tapirəkis in mīn aupən. Kəni nətəmimi nətəm kautol uək e nasumiən kotol tərāh e lah e nolīən əhmen mīn əmə məmə kəmotol e in mīn aupən. 37 Naunun aḡin, tahli=pən nətīn iərman tuvən o lah, kəni məni məmə, ‘Ilah okotəkeikei motisiai nətik.’

38 “Mətəu nian nətəmimi mīn kautol uək e nasumiən kəmotafu nətīn, kəni kotəni=pən kəm lah mīn məmə, ‘Inu nətī iətəmi asoli iətəm otarmənīg e nasumiən nian rəhan tatə otimis. Pəh kəhuvən motohamu mīn, kəni motos nasumiən məmə rəhatəmah motarmənīg lan.’ 39 Kəni kəmotaskəlīm motatu pətīgəm lan e nasumiən, kəni motohamu.”

40 Kəni nian Iesu təmol naunun e nəḡhatīən əuhlin, kəni məni məmə, “? Tol lanu lan, nian iətəmi asoli rəha nasumiən otuva, kəni otol nak e nətəmimi nətəm təmegəhan=pən e nasumiən kəm lah?”

41 Kəni kəmotəni=pən məmə, “Otərəkīn aḡin nətəm kotərāh mīn əha, mohamu ilah. Kəni uərisīg, təpanegəhan e rəhan nasumiən əha tuvən e nəhlmi nətəmimi pišīn nəuvein, kəni e nian əhruahru iətəm krep tatimarəḡ, ilah okotəfən nəuветīn rəhan.”

42 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Nəmotafin e Nauəuə Rəha Uḡin u, uə kəpə? Tətəni məmə,
‘Pos u iətəm nətəmimi rəha nuvləkīniən nimə kəsotolkeikeiən motəpəh,

in tinuva pos iætəm tol nəhgın o noliən nimə.‡
 Iərməniġ təmol nati u,
 kəni in nati təuvir aġin e nəhmtitah.’

⁴³ Tol lan əha, iætəni kəm təmah məmə Nərməniġiən Rəha Uhgın okos rəkis o təmah, kəni kəfən kəm nətəmimi mın u nətəm okotol nəuialah. ⁴⁴ Nəmə iætəmi kəti otaiu mələs pikin pos u, nikilkilin titəġit əġit. Uə nəmə pos u otəmei məməhli-ərain in, otəuvtəuvtə mərah aġin.”§

⁴⁵ Nian pris asoli mın mine Farəsi mın kəmotətəu nəġhatian əuhlin iætəm Iesu təməni, kəni kəmotəhrun məmə tətəġhati e lah. ⁴⁶ Kəni kinəutəsəl e suaru kəti məmə okotaskəlim Iesu motləfən e kaləpus, mətəu kəutəġin e nımənin nətəmimi, mətəu-inu nətəmimi kəutəni məmə in iəni kəti.

22

Nəġhatian əuhlin e nauəniən asoli rəha marit

¹ Kəni Iesu təməni mın nəġhatian əuhlin kəti mın məmə, ² “Nəġhatian əuhlin u tətəġətun=pən Nərməniġiən Rəha Uhgın. Kig kəti iætəm təmol əpenə-penə e nauəniən asoli o marit rəha nətin.

---

‡ **21:42** “pos” – Nəġhatian Kris əhruahru tətəni məmə, “kəpiel.” E nian əha, nətəmimi kəmotol nimə e kəpiel. Kəni kəpiel keikei in kəpiel ləhtəni aġin u tətəskəlim nimə mətəuvləkin nimə lan. Rəueiu u Tanna, nətəmimi tepət kəutol nimə e pos mine napət. Kəni pos iætəm in nati keikei in pos u iætəm tol nəhgın maskəlim nəhġi nimə. Iesu tətəġhati aru lan məmə in pos iætəm tol nəhgın. **21:42** Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1Pitə 2:6-8 § **21:44** E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutəstimin təuvir aġin iætəm kəmətei e nəġhatian Kris əupən, nəġhatian rəha fes 44 u tikə.

³ Kəni mahli=pən rəhan noluək mɪn məmə okəhuvən o nətəmimi mɪn u nətəm təmahli=pən rəkis nəghatɪən o lah məmə okəhuva o nauəniən rəha marit. Mətəu kotəni məmə ko kəsəhuvaɪən.

⁴ “Kəni tahli=pən rəhan noluək nəuvein mɪn, məni=pən kəm lah məmə, ‘Əhuvən motəni=pən kəm nətəmimi mɪn u nətəm iəmahli=pən rəkis nəghatɪən o lah məmə, inol əpenə-penə rəkis e rəhak nauəniən. Rəhak kau mɪn mɪne nətɪ kau mɪn u kotasisi vivi, iəməh rəkis ilah, kəni natimnati rəfin tɪnəhmen. Əhuva e nauəniən rəha marit.’

⁵ “Mətəu kəsotətəligɪən e noluək mɪn, kəni motaiu atiti, kəti tatuvən e rəhan nasumiən, kəti tatuvən e rəhan bisnis. ⁶ Kəni nəuvein kotaskəlim noluək mɪn rəhan, motol tərəh e lah, kəni motohamu ilah. ⁷ Kəni kig, niəməha təmol pɪk. Kəni tahli=pən rəhan soldiə mɪn kəhuvən, kəni motohamu nətəmimi mɪn u nətəm kəmotohamu rəhan noluək mɪn, kəni motasiəpən e rəhalah taun asoli.

⁸ “Kəni məni=pən kəm rəhan noluək mɪn məmə, ‘Kinol əpenə-penə rəkis e nauəniən rəha marit, mətəu nətəmimi mɪn u iəmahli=pən rəkis nəghatɪən o lah, noliən rəhalah təsəhmeniən məmə okəhuva. ⁹ Tol lanəha, əhuvən əpəha e suaru asoli mɪn kəni motəni=pən kəm nətəmimi əpnəpɪn rəfin nətəm nəkoteruh məmə okəhuva e nauəniən rəha marit.’ ¹⁰ Kəni noluək mɪn kəməhuvən əpəha e suaru asoli mɪn, kəmotuhəpumi nətəmimi rəfin u kəmoteruh ilah, nətəmimi nətəm kotəuvɪr mɪne nətəmimi mɪn u nətəm kotərəh, kəni ikɪn kətəuən ikɪn təməriəuəh e nətəmimi.

¹¹ “Mətəu nian kig təmuva meruh nətəmimi, təmeruh mɪn iətəmimi kəti əha ikɪn iətəm

təsuvəniən e napən rəha marit. ¹² Kəni kig təməni=pən məmə, ‘?İəu kəti, nəməhro? ?Nəmuva imə mətəu nəməsuvəniən e napən rəha marit?’ Kəni suah u tinəruru nuhalpiniən nəghatiən rəhan.
*

¹³ “Kəni kig təməni=pən kəm rəhan mın nətəmimi məmə, ‘Otəlis-ərain nəhlmin mine nəhlkin, kəni motəraki pətigəm əpəha e napinəpuian ikin kətəsək ikin, kəni katigət-ərain nəhlyvtəmi ikin.’”

¹⁴ Kəni İesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Tol lanəha mətəu-inu nətəmimi tepət, kətahli=pən nəghatiən o lah, mətəu nəuan nəuvein əmə nətəm katitəpin ilah.”

Takis rəha Kig Sisə

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Kəni Fərəsi mın kəmohiet məhuvən motol nəghatiən ekəu-ekəu mın məmə otiuvi=pən İesu o nəniən nəghatiən kəti iətəm təsəhruahruian.

¹⁶ Kəni kotahli=pən rəhalah nətəmimi kəhuvən o İesu ilah nətəmimi rəha pati rəha Herot. Kəni motəni=pən məmə, “İəgətun. İəkotəhrun məmə ik iətəmi əhruahru, kəni mətəgətun pəhriən suaru əhruahru rəha Uhgın. Nəsoliən məmə nətəligiən rəha nətəmimi okotiuvi rəkis rəham nətəligiən, mətəu-inu natol təhmen-əhmen əmə

---

* **22:12** Nətəmimi nəuvein rəha nolian stadi e Baebol ilah nikilah təhti məmə kig təməfən napən rəha marit kəm nətəmimi rəfin məmə okəhuvən lan, mətəu inkonu kəmos əpnapin əmə nətəmimi nətəm kəmafı ilah e suaru mın. Mətəu iətəmimi u nikin təməhti məmə otəsuvəniən e rəhan napən əha kəməfən məmə otuvən lan, inu nolian u tətəgətun məmə in təsisiəniən kig mine nətın. **22:13** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15** Mak 3:6

kəm nətəmimi rəfin, nəmə in iətəmi asoli uə iətəmi əpnəpən əmə. ¹⁷ Kəni əni-to kəm tımah rəham nətəligiən e nati u. ?Təhruahru məmə okətəou=pən takis kəm Kig Sisə, uə kəpə?”

¹⁸ Mətəu Iesu tinəhrun rəhalah nətəligiən tərəh mən, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “! Itəmah kəuit kəsua mən! ?Təhro nəutalkut məmə nəkotol kekəu-ekəu ohni iəu? ¹⁹ Otəgətun-to məni iətəm katətəou takis lan.” Kəni kotos məni † məhuva kəm in, ²⁰ kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Narmi pəh u, kəni nərgi pəh u e məni u?”

²¹ Kəni kəmotəni=pən məmə, “Kig Sisə.”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Narmən tətəgətun məmə inu in nati kəti rəhan pəhriən. Kəni tol lanko, nak u rəha Kig Sisə, otəfən kəm Kig Sisə. Kəni nak u rəha Uhgən, otəfən kəm Uhgən.”

²² Nian kəmotətəu nəghatiən əha, narmilah təmiuvig. Kəni kəmotəpəh Iesu motəgim.‡

Nian Uhgən otosmiəgəh nətəmimi e nimisiən.

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ E nian əha inəha, Satusi mən kəməhuva o Iesu. İlah kəutəni məmə nətəmimi okəsotəmiəgəh minien e nimisiən. Kəni kotəni=pən kəm Iesu məmə, ²⁴ “İəgətun. Mosis təməni kəm tah məmə,

---

† **22:19** Məni iətəm kəmos məhuva in koin kəti, nərgin u “tənarıas,” iətəm təhmen e 1,000 vatu. **22:21** Rom 13:7 ‡ **22:22** Nəmə Iesu tuhalpən kəni məni məmə okəsotətəouiən takis, in otol nati kəti nətəm Rom nıkilah otəsəgiənien ohni, kəni ko kotəhrun nəlesiən in. Nəmə in tuhalpən məni məmə okotəkeikei motətəou takis, kəni in otol nati kəti nətəm İsrəl nıkilah otəsəgiənien ohni, kəni okotələs in. Mətəu rəhan nuhalpənien in tol pisin, rəhan nəghatiən təməu nıkilah e nati əha: u niki iətəmimi. Kəni ilah kəməsotələsiən in mine ilah kəmotəuit pəhriən e nəghatiən əha.

22:23 Uək 23:8

nəmә iərman kәti otimis, kәni mәpәh rәhan pәtan, kәni mәsuәlәsiән nәtilau kәti mine, kәni pian otәkeikei mit pәtalimis әha, mәмә okuәlәs nәtilau kәti ko, kәni suakәku u otos nimei rәhan tatә asoli әpәha tinimis rәkis.

²⁵ “Kәni ikin әha imatimah ikin, nәman ilah sәpin, u rәhalah tatә kәtiәh. Kәni iәtәm tepәt e lah tәmaupән mit pәtan kәti, kәni mәsuәlәsiән nәtilau kәti, kәni mimis. Kәni pian iәtәm tatol keiu lan tit pәtalimis. ²⁶ Kәni in min tәmimis mәsәlәsiән nәtin kәti, kәni iәtәm tatol kisil lan mine ilah rәfin mәhuvән mәtәuarus=pән iәtәm tatol sәpin, kәmotol nati kәtiәh әmә. ²⁷ Kәni әmeiko, pәtalimis timis. ²⁸ ?Tol lanәha, әni-to kәm timah mәмә, e nian iәtәm Uhgин otosmiәgәh nәtәmimi lan e nimisiән, pәtan әha in rәha pәh, mәtәu-inu ilah rәfin әha sәpin kәmotol marit e pәtan әha?”

²⁹ Kәni Iesu tәmәni=pән kәm lah mәмә, “Itәmah nәmotәni arәpән rәhatәmah nәghatiән mәtәu-inu nәsotәhruniән Nauәuә Rәha Uhgин mine nәsanәniән rәhan. ³⁰ Nian Uhgин otosmiәgәh nәtәmimi e nimisiән, kәni nәtәmimi okәsotoliән marit, okotәhmen e nagelo min әpәha e negәu e neai. ³¹ ?Nәmotafin uә kәpә, Nauәuә Rәha Uhgин iәtәm tәtәghati e nian Uhgин otosmiәgәh nәtәmimi e nimisiән? Tәtәni mәмә, ³² ‘Iәu Uhgин rәha Epraham, iәu Uhgин rәha Aisәk, kәni iәu Uhgин rәha Jekәp.’ In sәniәmә Uhgин rәha nәtәm kәmohmis, mәtәu in Uhgин rәha nәtәmimi nәtәm kәutәmiәgәh, tәhmen=pән min e suah milahal, u nati әpnarpin nipәtilahal tәmimis nuvәh rәkis, mәtәu narmilahal tәtatig әhanәh u rәueiu.”

³³ Nian nīmānin nətəmimi kəmotətəu nəghatiən əha, narmilah təmiuvig o nəgətuniən rəhan.

Lou iətəm in ilis pik
(*Mak 12:28-34*)

³⁴ Nian Farəsi min kəmotətəu məmə Iesu təmasisig e nohli Satusi min e rəhan nəghatiən, kəni Farəsi min kəməhuva kətiəh. ³⁵ Kəni kəti iətəm təhrun pik Lou, təmāni=pən nəghatiən kəti kəm Iesu məmə Iesu otəni nəghatiən kəti təsəhruahruian, məmə ³⁶ “Iəgətun. ?Lou pəhruvən rəha Uhgīn u in ilis pik?”

³⁷ Kəni Iesu təmāni=pən məmə, “Nəkəkeikei molkeikei Iərmānig Uhgīn rəham e nīkim rəfin rəham, mine nətəligiən rəfin rəham, mine nəmiəgəhiən rəfin rəham. ³⁸ Inu in Lou iətəm tətəupən kəni in ilis pik. ³⁹ Kəni Lou iətəm tatol keiu lan, in iuəkīr təhmen əmə, məmə, ‘Nəkəkeikei molkeikei ik kəti təhmen əmə məmə nəkolkeikei aru ik.’ ⁴⁰ Kəni Lou mil u keiu, ilau nəukəti Lou rəfin, mine nauəuə rəha iəni min rəfin aupən.”

Kristo in nəti pəh
(*Mak 12:35-37; Luk 20:41-44*)

⁴¹ Kəni e nian Farəsi min kəutuhapumin ilah min, Iesu təmāni=pən məmə, ⁴² “?Nikitəmah təhti məmə nak, e Kristo iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa? ?In tatsipən e nəuaniləuis rəha pəh?”

Kəni ilah kotəni=pən məmə, “In mipi Kig Təfit.”

⁴³ Kəni Iesu təmāni=pən məmə, “Mətəu təhro e Təfit, iətəm tətəghati e Narmīn Rəha Uhgīn, tətəuin e Kristo məmə ‘Iərmānig.’ Mətəu-inu tətəni məmə,

44 ‘Iərməniġ Uhġin təməni=pən kəm rəhak Iərməniġ məmə,
 “Əharəġ u e rəhak maru, ikin ima nəsanəniən mine nisialən,
 mətəuarus=pən iəu iəkələs iahu rəham tikimir min mələn=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhlkəm,
 məmə nətarməniġ e lah.” ’

45 ?Kəni nəmə Tefit tətəuin e Kristo məmə ‘rəhak Iərməniġ,’ kəni otəhro məmə Kristo in mipi Tefit tərah?”

⁴⁶ Kəni iətəmimi kəti təruru nuhalpiniən nəghatiən rəha Iesu. Kəni e nian əha matuvən, kəmotəġin e nətapuəhiən e nəghatiən kəti min.

23

*Iesu təmagət əskasik
 e nəgətun min rəha Lou
 mine Farəsi min*

(Mak 12:38-40; Luk 11:37-54; 20:45-47)

¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm nimənin nətəmimi, mine rəhan min nətəmimi məmə, ² “Nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min kautos nepətiən məmə okotəni pətiġəm Lou rəha Mosis kəm təmah. ³ Tol lanəha, nəkotəkeikei motohtəu=pən kəni motol natimnati min rəfin iətəm kəutəni kəm təmah. Mətəu nəsotoliən kəmə ilah u kəutəni əmə nati, mətəu ilah kəsotoliən nati iətəm kəutəni pətiġəm. ⁴ Kautəkeikei o nətəmimi məmə okotohtəu=pən lou əskasik min iətəm kotəhmen e katipə fiġəm, mətəu ko ilah kəsotəfəniən nəuanəhlmiləh məmə okotasiru e lah.

⁵ “Natimnati rəfin iətəm ilah kautol, kautol əmə məmə nətəmimi okoteruh. Nəkotəhrun

pauis kəti kətəni məmə failaktri iətəm nətəmimi kəmotaipei=pən nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn ikīn, konu motəlis rəhn-kapə lah mīne nəhlmīlah lan.* Mətəu rəha nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn, rəhalah pauis in iahgin tapirəkis. Kəni nəkotəhrun nīləuis əlkələh mīn iətəm kəutəhkul=pən e nīpəgnəm̄ti kot mīn, iətəm tətəgətun məmə iətəmimi in tətəhtul əskasik o nītəu-pəniən Lou. Mətəu rəha nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn, rəhalah nīləuis təfəməh pik.
 6 Kəni e lafet mīn, ilah kotalkeikei ima nīsiaiən, kəni e nīmə rəha nuhapuminīən, ilah kotalkeikei məmə okotəharəg e jəə aupən. 7 Kəni e ikīn katol makit ikīn, ilah kotalkeikei məmə nətəmimi kotəni təuvir kəm lah, kəni məutauin e lah məmə ‘Rapai’ u nīpətīn təni məmə ‘iəgətun kətīsiai.’†
 8 “Mətəu sotoliən məmə nətəmimi okotauin e təmah məmə ‘Rapai,’ mətəu-inu rəhatəmah iəgətun kətīsiai kətīəh əmə, kəni itəmah piatəmah

---

* **23:5** “pauis” – inu bokis əkəku kəti kəmol e nīlosi kau. Kəmətei rəkis=pən nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn e letə əkəku aɡin motaipei=pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Nətəmimi kəmotol lanəha mətəu-inu kəmotolkeikei məmə otol nəghatiən iətəm tətətiɡ e Dut 6:8 mīne 11:18. Kəni nəman mīn u nətəm Isrel mīn rəfin nətəm kīnotos rəkis nu tatin, ilah okotəfən pauis mīn əha nian tēpət, kəni nian rəfin e nian rəha nəfakiən. Kətəlis e nīpənəɡin mīne nəhlmīn məuil e nīləuis kəmol e nīlosi kau. E nəghatiən Inglis, kətəni pauis mīn əha məmə, “Phylacteries.” **23:5** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7** Nəmə iəgətun rəha Lou təmaliuək mətuvən iuəkīr ohnik, nəkəhtul e nīsiaiən, kəni nəkəni təuvir kəm in, mauin lan məmə, “iətəmi asoli,” uə “Rapai.” Kəni nətəm Isrel kəutauin e rəhalah nəgətun asoli mīn nətəm ilah ilis pik məmə, “Rapai,” u nīpətīn təni məmə “iətəmimi in ilis” uə “iətəmimi tətəmki nətəmimi” uə “iəgətun kətīsiai.”

mìn. ⁹ Kəni sotauiniən e iətəmi kəti u e nəhue niftəni məmə, ‘Tatə, iətəm katisiai,’ mətəu-inu Tatə rəhatəmāh kətiəh əmə əpəha ilis e negəu e neai. ¹⁰ Kəni sotoliən məmə nətəmimi okotauin e təmah məmə, ‘Iəgətun,’ mətəu-inu rəhatəmāh Iəgətun kətiəh əmə, Kristo iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa. ¹¹ Iətəmimi u in tepət e təmah, in təkēikei muva ioluək rəhatəmāh. ¹² Tol lanəha mətəu-inu, iətəmimi iətəm otəfəri aru in, Uhgīn otosiahu, kəni iətəmimi iətəm otosiahu aru in, Uhgīn otəfəri.

¹³ “!Kəsi, itəmāh mìn u nəgətun mìn rəha Lou mīne Farəsi mìn, nərahien asoli otuva o təmah! !Itəmāh nəfaki eiua mìn! Nəutasisig e suaru o nətəmimi o nuvəniən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn. Mətəu itəmāh nəsəhuvəniən, kəni nəsotegəhaniən məmə nətəmimi kəhuvən ikin, nati əpnəpīn ilah kotolkeikei məmə okəhuvən.‡

¹⁵ “!Kəsi, itəmāh mìn u nəgətun mìn rəha Lou mīne Farəsi mìn, nərahien asoli otuva o təmah! !Itəmāh nəfaki eiua mìn! Nikitəmāh tagiən əmə məmə nəkəhuvən isəu e negəu, uə e naliuəkien əmə o nuvəniən e niftəni pisin pisin mìn məmə nəkotiuvi=pa iətəmimi kətiəh əmə e nəfakiən rəhatəmāh. Mətəu nian iətəmimi kəti

---

23:11 Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26   **23:12** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14   ‡ **23:13** E kopi əuas mìn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatien Kris aupən, nəghatien pisin kəti mìn əha ikin iətəm tatilpin nəghatien u mətəni məmə, “14 Kəsi, nahməiən asoli otuva o təmah nəgətun mìn rəha Lou, mīne Farəsi mìn. !Itəmāh nəfaki eiua mìn! Nəutakləh e natimnati rəha pətəlimis mìn, mətəu nian kətiəh əmə, nautol nəfakiən əfəməh mìn məmə nətəmimi okotisiai itəmāh. E nolien əha, rəhatəmāh nalpiniən otəskasik təhmīn mìn.”

tatos noliæn mīn əha rəhatəmah, kəni tətuvə iətəmi tərəh tapirəkis itəmah, kəni nəmotol məmə in otəkeikei mos nalpīniæn e niġəm asoli tapirəkis itəmah.

¹⁶ “!Kəsi, nərahīæn asoli otuva o təmah nətəm nautit nətəmimi mətəu nəhmtitəmah təpis! Itəmah nəutəni məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgīn məmə otol rəhan nəghatiæn tətəhtul əskasik, nəmə təsoliæn, mətəu in nati əpnapīn əmə. Mətəu nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e aiæn u kol tətoraip-oraip rəha Nimə Rəha Uhgīn, kəni in otəkeikei mol nəuiæn iətəm təmos nonauvil ohni.’ ¹⁷ !Itəmah nətəm nəkotalməli, nəhmtitəmah təpis! ?Naku u in ilis, aiæn u kol tətoraip-oraip, uə Nimə Rəha Uhgīn iətəm tatol aiæn u tətəsim? ¹⁸ Kəni nəkotəni mīn məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e oltə, in nati əpnapīn əmə. Mətəu nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e sakrifais iətəm tətəharəġ lan, kəni in otəkeikei mol nəuiæn iətəm təmos nonauvil ohni.’ ¹⁹ !Itəmah nətəm nəkotalməli, nəhmtitəmah təpis! ?Nak u in ilis, sakrifais uə oltə iətəm tatol sakrifais tətəsim? ²⁰ Tol lanəha, iətəm tatos nonauvil e oltə, pəhriæn, tatos nonauvil e oltə mīne natimnati rəfin iətəm tətəharəġ lan. ²¹ Kəni iətəm tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgīn, pəhriæn tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgīn mīne Suah u tətətig ikin. ²² Kəni iətəmi tatos nonauvil e negəu e neai, pəhriæn tatos nonauvil e jeə rəha kig u in rəha Uhgīn, kəni tatos nonauvil e Suah u tətəharəġ-pəri lan.

²³ “!Kəsi, itəmah mīn u nəġətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn, nərahīæn asoli otuva o təmah! !

Itəmah nəfaki eiua min! Nautəfan tait rəhatəmah e natimnati rəfin muvən mətəuarus=pən e nimali nigı əlkələh min agin nəmiəvilah tətəpien u kətəfan e nauəniən, kətəni məmə minit, mine til, mine kumin. Mətəu nəutəpəh nati asoli e Lou, inu iətəmimi tatol təhruahru kəni məhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi, kəni mətasəkəhruin nətəmimi, kəni tatol nian rəfin nati iətəm təkəkei matol. Təuvir nautol lou əlkələh min, mətəu nəkotəkəkei mautol lou asoli min, mətəu kəpə, nəsotoliən. ²⁴ ! Itəmah nautit nətəmimi mətəu nəhmtitəmah təpis! !Itəmah nətəmimi nəutəsəl e mənman e rəhatəmah kap məmə o nəsotərgeiən, mətəu nautərgei nati miəgəh asoli u kau!

²⁵ “!Kəsi, itəmah min u nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, nərahien asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiua min! Nautol noliən min nəuvein məmə nətəmimi nikilah otəhti məmə itəmah nəkotəhruahru kəni rəhatəmah noliən min kotəuvir. Mətəu əpəha imə e nikitəmah, itəmah nəumis min, kəni nian rəfin nautol əmə natimnati tərəh min iətəm tətətig e rəhatəmah nətəligiən. Itəmah nəkotəhmen e kap mine pilet min. Nətafəl vivi ihluə e kap mine pilet, mətəu əpəha imə tamikmik məriauəh e nəpieniən rəha nəmnəmitiən. ²⁶ ! Itəmah Farəsi min, nəhmtitəmah təpis! Otaupən motafəl əpəha imə e kap mine pilet, kəni ihluə min e kap mine pilet, in təuvir təsamikmikiən, u nipətin tol lanu lan. Otaupən motol nikitəmah təhruahru, kəni uərisig, rəhatəmah noliən min otəhruahru min.

²⁷ “!Kəsi, itəmah min u nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, nərahien asoli otuva o təmah! !

Itamah nāfaki eiua min! Nəkotəhmen e suvət rəha nətəm kəmoħmīs iətəm kəmuħ e pen ruən. Iħluə nətəmimi koteruh məmə təuvir, mətəu əpəha imə təriauəh e nīkilkīli nətəm kəmoħmīs, mīne natim-nati rəfin iətəm tamīkmīk. § 28 E nolīən əhmen min əmə, iħluə, e nolīən rəhatəmah, nətəmimi, nīkīlah tətəhti məmə itamah nəkotəhruahru. Mətəu imə, e nīkitəmah, nəkotəriauəh e nəghatiən nəkotəni məsotolīən, mīne nolīən tərəh aģin min.

29 “!Kəsi, itamah min u nəgətun min rəha Lou mīne Farəsi min, nərahīən asoli otuva o təmah! !Itamah nāfaki eiua min! Nətuvləkīn nīmə e kəpiel rəha suvət rəha iəni aupən mīne nətəm kotəhruahru, kəni mautil nahlu e kəpiel, kəni mautil malə-malə lan. 30 Kəni nəkotəni=pən məmə, ‘Nəmə itimah iəmotatig e nian min rəha tipitah min, ko itimah iəməsotasiruiən e lah mo-tohamu iəni min.’ 31 E nəghatiən əha, nautəni pətīgəm məmə itamah nəuaniləuis əhruahru rəha tipitəmah min aupən nətəm kəmotohamu iəni min əha, kəni nəkotəhmen əhmen əmə e lah. 32 Kəni təuvir əmə, itamah nəkotəkeikei motol naunun e uək iətəm tipitəmah min kəmotətuəuin.

33 “!Itamah sineik min, mīne nəti sineik min! ? Nīkitəmah təhti məmə ko nəkotəgīm e nalpīniən e nīgəm asoli? !Kəpə! 34 Tol lanəha, iəkahl=pīnə iəni min, mīne nətəm koteinatig, mīne nəgətun min.

---

§ 23:27 Lou rəha nətəmi Isrel təni məmə, nian iətəmimi kəti tatek nīpəti iətəmi kəti tīnimīs, kəni tamīkmīk e nəħmti Uħģin o nian səpīn. Kəni təkeikei mītəu=pən nolīən rəha neikuasiən məmə rəhan namīkmīkiən otikə. Nəmə təsolīən nolīən əha, kəni nətəm Isrel kotəkeikei motəpəh in. In səniəmə iətəmi Isrel u rəueiu. Afin e nauəuə u Namba japtə 19. 23:27 Uək 23:3 23:28 Luk 16:15 23:31 Uək 7:52 23:33 Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7

Nəuvein, itəmah onəkotohamu ilah motətu-pəri ilah e nigı kəməluau, nəuvein onəkotalis motoh ilah əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəhatəmah, kəni nəuvein nəkotəgəu rəkis ilah kohiet e taun kəti mohiet məhuvən e kəti. ³⁵ Kəni tol lanəha, itəmah onəkotos nalpiniən rəha nətəmimi nətəm kəmotohamu nətəmimi rəfin nətəm kotəhruahru, iətəm tətəuvin e Epil iətəm təhruahru, muvən mətəuarus=pən Səkaraea, nətə Perekaea, iətəm tipitəmah min kəmotohamu e Nimə Rəha Uhgın nəlugın e oltə mine nimə.* ³⁶ İətəni pəhriən kəm təmah məmə, nalpiniən rəfin u otuva o nətəm Isrel nətəm kəutatig u rəueiu.

³⁷ “! Əui, kəsi, nətəm Jerusiləm! İtəmah nəutohamu iəni min rəha Uhgın, kəni nətəmimi nətəm Uhgın təmahli=pa kəm təmah, nəutahtımu ilah e kəpiel apın, inəha nətəmimi u rəha Uhgın nətəm kautos nəghatiən rəhan. Nian tepət iətigaru əfəməh e nəhlmək məmə iəkos vivi itəmah, təhmen=pən e mənig iətəm tattoo nenətin min e nıkəuvkəuvin, mətəu nikitəmah təsagianiən, kəni mətəpəh iəu. ³⁸ Otafu-to. Uhgın tinəpəh itəmah, rəhatəmah nimə nərahien otələs, kəni nati tikə ikin. ³⁹ Kəni iəkəni kəm təmah məmə, nati əha in nıpəhriəniən mətəu-inu onəsoteruh minien iəu mətəuarus nəkotəni məmə,

‘!İərməniğ Uhgın tətətig ilau suah u iətəm tətəva e

23:35 Jen 4:8; Hip 11:4   **23:35** Sek 1:1   * **23:35** E nauəuə rəha nətəm Isrel, Epil in iətəmimi əhruahru iətəm kəmaupən agin kohamu, kəni Səkaraea in naunun.   **23:35** 2Kron 24:21   **23:38** 1King 9:7-8; Jer 22:5

nərgin.’ ”†

24

*Nəmtətian mɪn
rəha naunun nian
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)*

¹ Iesu təmiet e Nimə Rəha Uhgɪn maliuək matuvən, kəni rəhan mɪn nətəmimi kəhuva motəni=pən kəm in məmə oteruh-to nimə mɪn u kəm ol e kəpiel mɪn əpəha e Nimə Rəha Uhgɪn. ² Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əuəh, oteruh-to nimə mɪn əha. Nipəhriənian iətəni kəm təmah məmə nimə mɪn əha nətəmimi okotoharəg-rəg kəpiel mɪn e lah. Ko kəpiel kəti təsəməhliən e nimein.”

³ Kəni uərisig lan, Iesu təmaliuək ilah rəhan mɪn nətəmimi məhuvən əpəha e Nıtəuət Rəha Nigi U Olif kəni mətəharəg. Kəni rəhan mɪn nətəmimi kotagim rəkis e nətəmimi məhuva pisin əmə ohni motəni=pən məmə, “?Əni-to məmə natimnati mɪn u okəhuva e nian nak, kəni nəmtətian nak otol əpu məmə rəham nuvaian mine naunun nian tinuva iuəkir?”

23:39 Sam 118:26; Luk 13:34-35 † **23:39** 1. Nipilga nətəmimi u kəmotol stadi vivi e Baebol, kotəni məmə nəghatian u, u təmietigəm e Oltestimɪn in tətəni lanu: Nətəmimi nəuvein ko kəsotəuhlinian ilah məmə kəhuva o Uhgɪn mine ko kəsotəhatətəian e Iesu məmə in otosmiəgəh ilah. Nati əpnəpin nəmə ilah kəmotol nolian mɪn tol lanəha, kəni e nian Uhgɪn o takil nətəmimi, ilah mɪn okotəkeikei motəni məmə, nipəhriənian, Iesu in Iərmənig, kəni okotəfəri nərgin, Kol 2:9-11. 2. Mətəu nətəmimi mɪn nəuvein u kəmotol vivi stadi e Baebol ilah kotəni məmə Iesu in tətəghati e nian kəti u in otəpanuva e nəhue niftəni. Kəni e nian əha, nətəm Isrel ilah okəhuva nəkəlasi mɪn e lah kəni okotəhatətə e Iesu məmə in Iosmiəgəh rəhalah.

24:2 Luk 19:44

⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Oteh vivi itəmah məmə iətəmimi kəti otəseiuəiən e təmah, ⁵ mətəu-inu nətəmimi tepət okəhuva motos nərgək motəni məmə, ‘Iəu Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa,’ kəni okoteiuə e nətəmimi tepət. ⁶ Onəkotətəu nanusiən mın rəha nəluəginian mın, kəni onəkotətəu nəghatian əpnəpın mın məmə nətəmimi kəutəluəgin. Mətəu onauteh vivi itəmah məmə nəsoətəginian. Natimnati mın əha okotəkəikei məhuva motol nıpəhrıənian lan, mətəu naunun nian otəpanuva. ⁷ Negəu mın okotoh negəu mın, kəni nıtəni mın okotoh nıtəni mın. Nəumis otan, kəni nəmig otəlauəl e ikın mın tepət. ⁸ Natimnati mın əha, ilah nətuəuinian əmə rəha nərahian, təhmen e pətan iətəm tınətuəuin mətətəu nəhməiən o neməkian.

⁹ “E nian mın əha, nətəmimi okotegəhan=pən e təmah məmə okol nərahian kəm təmah, kəni kohamu itəmah, kəni nətəmimi rəha nıtəni mın rəfin okotəməki e təmah mətəu-inu o nərgək. ¹⁰ Kəni e nian mın əha, nətəmimi tepət okotəpəh rəhalah nəhatətəiən, kəni okotegəhan=pən e lah mın e nəhlmi tikimır mın rəhalah, kəni motəməki e lah mın, ¹¹ kəni iəni eiuə mın tepət okəhuva moteiuə e nətəmimi tepət. ¹² Mətəu-inu nərahian tınepət, iuəkır nətəmimi rəfin rəhalah nolkeikeiən o Uhgın otikə, ¹³ mətəu iətəmimi iətəm tətəhtul əskasik mətəuarus naunun nian, Uhgın otosmiəgəh in. ¹⁴ Kəni nanusiən təuvır əha rəha Narməniəgin Rəha Uhgın, okəni pətigəm ikın mın rəfin e nəhue nıftəni, məmə suaru əha ikın rəha nıtəni mın rəfin

o nətəlīgīən, kəni naunun nian otuva.

¹⁵ “Iəni u Daniəl təmāghati e nati kəti kətəni məmə, ‘nati iətəm Uhgīn təsəlkeikeiən, kəni matol Nimə Rəha Uhgīn təsasimiən’ (*nian iətəmi kəti tafin nati u, pəh otətəlig e nīpətīn*). Tol lanəha, nian nati tərāh əha tətəhtul e Nimə Rəha Uhgīn, ¹⁶ kəni itəmāh nətəm nətətīg Jutiə, nəkotaiu motagim məhuvən motəhluaig e nītəuət mīn. ¹⁷ Nəmə iətəmiimi tətəmeig ihluə e rəhan nimə, ko təsuvəniən imə mos mīn rəhan natimnati. ¹⁸ Nəmə iətəmiimi əpəha e nasumiən rəhan, ko təsītəlig-pəniən lahuənu mos rəhan kot. ¹⁹ !Kəsi! Nahməiən asoli o nīpətan nətəm kəmotol nərfileh mīne nīpətan kətəfən nah kəm nəpəou mīn. E nian əha okotos pik nahməiən. ²⁰ Təuvir nəkotəfaki məmə onəsotagimiən e nərəhiən əha e nian rəha nətəpuian, uə e nian rəha Sapət, ²¹ mətəu-inu e nian əha, nərəhiən asoli otuva iətəm iətəmiimi təsafuiən tol lanəha aupən mətəuarus=pa u rəueiu, kəni ko nərəhiən asoli kəti mīn tol lanəha otəsuva mīniən nian kəti təhmen e inəha. ²² Kəni nəmə Uhgīn təsətei əkuəkiriən nian rəha nərəhiən əha, ko iətəmiimi kəti təsəmiəgəhiən. Mətəu Uhgīn təmətei əkuəkir rəkis nian əha o rəhan mīn nətəmiimi nətəm tīnītəpīn rəkis ilah.

²³ “E nian əha, nəmə iətəmi kəti otəni=pinə kəm təmāh məmə, ‘!Otafu-to, inu Krīsto iətəm Uhgīn təməni məmə otəpanahli=pa!’ uə ‘!In əpəha!’ sotəniən nīpəhrieniən lan, ²⁴ mətəu-inu nətəmiimi nəuvein okəhuva motəni məmə ilah Krīsto, mīne iəni eiue mīn okəhuva, kəni ilah okotol nəmtətīən

asoli min, mine nati apispis min memə okoteiuə e nətəmi nətəm Uhgın təmitəpın rəkis ilah, nəmə ilah kotəhrun nolian. ²⁵ Nikitəmah otəkeikei mətəhti vivi nəghatiən min u iətəm iəməni rəkis kəm təmah, uərisig natimnati min u okəhuva motol nıpəhriənian lan.

²⁶ “Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təni kəm təmah memə, ‘In əpəha, ikin təpiə-məpiə ikin,’ səhuvəniən. Uə iətəmi kəti təni memə, ‘In əpə imə,’ nəsotəniən nıpəhriənian lan, ²⁷ mətəu-inu nian Nəti Iətəmi otitəlig=pa min, otuva uəhai əmə, kəni nətəmi rəfin okoteruh in, təhmen e noraipiən iətəm təmorəip masiə misipesi muva məsəu-pahav rəfin əpə ilis e nıməgəuagəu. ²⁸ Nian tiapın min tepət kinotəri, kəni nəkotafu mənig min ləuantəhi kəhuva.* E nolian əhmen min əmə, nian nəkotəruh nəmtətiən min əha, nəkotəhrun memə otəsuvəhiən iəkuva min.

²⁹ “Nian əhruahru nərahian əha otol naunun, kəni

‘mitigar otəpis agin,

kəni məuig otəsasiə minian,

kəni məhau min okotəmei e neai,

kəni Uhgın otəlauəl e nəsanəniən e nati iəkis min

24:24 Dut 13:1-3; 2Təs 2:8-9; Nəh 13:13-14   **24:26** Luk 17:23-24

24:27 Mat 24:37-39   * **24:28** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni memə, “Nian nati miəgəh kəti təmis, nəkotafu kueriə min kəhuva memə okoton.”   **24:28** Luk 17:37

əpəha e neai.’†‡

³⁰ “E nian əha, nəmtətian rəha Nəti Iətəmimi okeruh pətigəm əmə e neai, nətəmimi e negəu mīn rəfin e nəhue niftəni okotasək e nəginian. Kəni okoteruh iəu, Nəti Iətəmimi iəkuva e nəpuə e neai e nəsanəniən mine nepətian əhagəhag asoli rəha Uhgīn iətəm otasiə mitəlau lak. ³¹ Kəni iəkahli=pən rəhak nagelo mīn kohiet nian okotətəu təui otasək əfəməh, kəni ilah okəhuvən ikīn mīn rəfin e nəhue niftəni, motos rəkis rəhak mīn nətəmimi nətəm Uhgīn təmitəpīn rəkis ilah, kəni motuhapumīn ilah kətiah.

³² “Nīkitəmah otəkeikei mətəhti nīgi u fik. § Nian əhruahru iətəm nəhlmin mīn kīnəutətuəuin mauteviə, kəni nimalin mīn kīnəutapīlpi, itəmah nəkotəhrun məmə nian əha inəha iətəm nəkotasum lan rəhatəmah. ³³ Kəni e noliən əhmen mīn əmə, nian nəkoteruh nəmtətian mīn əha, onəkotəhrun məmə otəsuvəh aginian iəkuva mīn. ³⁴ Iatəni pəhriən kəm təmah məmə nətəmimi nətəm kəutatig u rəueiu, ko kəsəhmīs rəfinian mətəuarus natimnati mīn əha okəhuva motol nīpəhriənian

---

24:29 Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2Pitə 3:10; Nəh 6:12-13 † **24:29** Məta “nəsanəniən mīn əpəha e neai” tətəgətun=pən narmin mīn, uə nəmə təhro natimnati təhmen=pən e mitigar mine məuig əpəha e neai. ‡ **24:29** Aupən aupən agin, nian Uhgīn təmol natimnati mīn rəfin, e nian təm tatol kuvət lan, in təmələhu=pən mitigar mine məuig mine məhau e neai (Jen 1:14-19). Mətəu e fes 29, koteruh məmə təmos rəkis mīn ilah. Nəghatian əhmen mīn u tətətig mīn e ikīn mīn tēpət e Oltestimīn, nian Uhgīn tətəghati e nian in otakil nətəmimi lan. Afin-to fes mīn u: Aes 13:9-13; 24:21-23; 34:4; Esik 32:7-8; Joel 2:10,31; 3:15; Amos 8:9; 2Pitə 3:10; Nəh 6:12-13. **24:30** Dan 7:13; Sek 12:10; Nəh 1:7

24:31 1Kor 15:52; 1Təs 4:16 § **24:32** Nīgi u fik təhmen e niməh.

lan.* ³⁵ Neai mine niftəni okiakə, mətəu nəghatiən min rəhak ko kəsohkəiən.” †

Iətəmimi tikə iətəm təhrun nuvaiən rəha Iesu Kristo

³⁶ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Iətəmimi kəti təsəhruniən nian uə auə əhruahru rəha natimnati min əha. Nagelo min əpəha e neai kotəruru, kəni iəu min Nəti Iətəmimi iəkəruru. Mətəu Tatə Uhgın əmə in təhrun nian əhruahru əha. ³⁷ E nian iəu, Nəti Iətəmimi, iəkuva lan, otəhmen=pən əmə e nian rəha Noa aupən, iətəm nətəmimi kəmotol natimnati min məsotəhruniən məmə Uhgın otol nati kəti lan, məsotol əpenəpenəiən. ³⁸ E nian əha, iətəm naruəh təsaiu əhanəhiən, nətəmimi kəutauən, məutəmnim, mautil marit, inəha natimnati min rəfin kəmautil e nəmiəgəhiən rəhalah, mətəuarus=pən nian Noa təmuvən imə e nipəgnəua negəu asoli rəhan, ³⁹ kəni ilah məsotəhruniən nati nak otuva mətəuarus=pa naruəh təmaiu məmki ilah rəfin. In əha otol təhmen əmə e nian Nəti Iətəmimi otuva lan. ⁴⁰ Iətəmimi keiu e nasumiən, kəni okos kətiəh, kəpəh kətiəh. ⁴¹ Pətan keiu kətuəharəg pəti matuol nauəniən, kəni okos kətiəh, kəpəh kəti.

---

* **24:34** Suaru kəti min rəha nəuhliniən fes 34 tətəni məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə nəuaniləuis u rəha Isrel otəsikəiən mətəuarus natimnati min əha okəhuva motol nipəhriəniən lan.”

24:34 Mat 16:28 **24:35** Mat 5:18 † **24:35** Nəghatiən u e japtə u təmuva rəkis nu 40 uərisig e nian Iesu təmiəmis kəni mair min lan. Nati u təmuva nian nətəm Isrel kəmotəməu ilah nətəm Rom, kəni soldia min rəha Rom kəməhuva motoh motərəkin kəntri rəha Isrel. Mətəu nəghatiən rəha Iesu tətəghati əhanəh min e nuvaiən min e Nian Uərisig məmə otəpanuva. **24:36** Uək 1:7; 1Təs 5:1-2 **24:37** Jen 6:5-8 **24:39** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27

42 “Tol lanəha, nəkotəkeikei motair, mətəu-inu nəkotəruru nian nak rəhatəmah İərmənig otuva lan. 43 Mətəu nəkotəkeikei motəhrun nati u. Nəmə iətəmi asoli rəha nimə təhrun nian əhruahru lapin iətəm iakləh otuva lan, kəni in otəkeikei mətair mateh vivi rəhan nimə məmə iakləh otəsəhapuiən muvən imə. 44 Kəni itəmah min onəkotəkeikei mautəhtul maru, mətəu-inu Nəti İətəmimi otuva e auə əmə iətəm nikitəmah təsəhtiən.

45 “Nikitəmah otəkeikei mətəhti vivi nolian rəha ioluək iətəm in teinatig kəni tətəskəlīm vivi uək rəhan kəni məsəpəhiən. İətəmi asoli təmələhu məmə ioluək əha otərmənig e rəhan min rəfin noluək min məmə in otəfən nauəniən kəm lah e nian əhruahru. 46 Kəni nəmə iətəmi asoli otuva meruh iətəm tətərmənig e noluək min rəhan, kəni matol vivi rəhan uək, kəni otəfən nətəouiən kəti kəm iətəmi əha. 47 Nipəhriənən iəkəni kəm təmah məmə, iərmənig in otəfəri ioluək əha tuva mol iətəmi asoli lan məmə in otərmənig e natimnati rəfin rəhan. 48 Mətəu nəmə ioluək əha, in iətəmi tərəh, kəni nikin otəhti məmə, ‘Rəhak iətəmi asoli təsuvaian nuvəh,’ 49 kəni mətəuəuin matoh noluək min nəuvein, kəni muvən mətəuən mətəmmim ilah nətəm kəutapis. 50 Kəni iətəmi asoli rəha noluək min əha otuva e nian mine auə iətəm ioluək nikin təsəhtiən məmə rəhan iətəmi asoli otuva lan. 51 İətəmi asoli əha otol nalpinian asoli kəm ioluək əha kəni məraki=pən lan ima nəfaki eiue min. İkin əha, nətəmimi okotasək mautigət-ərain nəhluvlah ikin.”

25

*Nəghatiən əuhlin
e nīpətan əlkələh ten*

¹ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın e nian iətəm rəhatəmah İərmənig otuva mın lan. Nīpətan mītə* ilah ten kəməhiet lapın məmə okəhuvən e marit kəti, kəni məutəhtahnin iətəmi otol marit otuva mos rəhan pətan muvən e rəhan nimə, əpəha ikın katol lafet ikın. İlah ten kəmotos rəhalah lait. ² Faif kotalməli, kəni faif koteinatig. ³ Nīpətan mın u ilah faif nətəm kotalməli kəmotos rəhalah lait mın, mətəu kəsotosiən kərəsin nəuветin mın o niuvi-pəniən e lait. ⁴ Mətəu nīpətan mın u ilah faif nətəm koteinatig kəmotos rəhalah lait mın, kəni motos mın kərəsin nəuветin mın o niuvi-pəniən e rəhalah lait. ⁵ Kəni iətəmi otol marit təsuva uəhaiən, kəni napiliən tinos ilah, kəni minəutapili.

⁶ “Kəni lapın agın, iətəmi təmagət əfəməh məmə, ‘!İətəmi iətəm tatol marit tınatuva əha rəueiu! ! Əhuva moteruh!’

⁷ “Kəni nīpətan mītə mın u ilah ten kəmotair motuerin asoli rəhalah mın lait. ⁸ Kəni nīpətan nətəm kotalməli kotəni=pən kəm nīpətan nətəm koteinatig məmə, ‘!Əui! Otəfa rəhatimah nəuветin kərəsin mətəu-inu rəhatimah kərəsin e rəhatimah lait kınotamır, okotəpis rəueiu.’

⁹ “Mətəu nīpətan nətəm koteinatig kotəni=pən kəm lah məmə, ‘! Kəpə! Kərəsin mın u kəsotəhmeniən e tah rəfin. Mətəu ohtəlig məhuvən

---

* **25:1** Nīpətan əha, kəsotol əhanəhiən marit. Rəhalah nu tuenti mine. **25:1** Luk 12:35; Nəh 19:7

motos nəhmti rəhatəmah kəti kərəsin əpəha e stəuə.’

¹⁰ “Mətəu nian nīpətan nətəm kotalməli kəmohtəlig məhuvən o kərəsin, kəni iətəmi iətəm otol marit təmuva. Kəni nīpətan mitə nətəm kautəhtul maru, kəməhuvən ilah min e nauəniən rəha marit, kəni məhuvən imə. Kəni kasisig e doə.

¹¹ “Uərisig, nīpətan mitə nətəm kotalməli kəmohtəlig=pa motauin motəni məmə, ‘!Iətəmi asoli, iətəmi asoli! !Egəhan e tımah iəkəhuvnə imə!’

¹² “Mətəu iətəmi otol marit təməni=pən kəm lah məmə, ‘!Iətəni=pinə pəhriən məmə, iəu iəkəruru itəmah.’ ”

¹³ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən əuhlin, təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanu lan, itəmah nəkotəkeikei məutair, mətəu-inu nəkotəruru nian mine auə rəha rəhatəmah İərməniğ otuva lan.”

Nəghatiən əuhlin e noluək min kisił

¹⁴ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin kəti min məmə, “!əkəni min nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Nərməniğiən Rəha Uhgın e nian iətəm rəhatəmah İərməniğ otuva min lan. Iətəmi asoli kəti təmol əpenə-penə məmə otaliuək muvən isəu e nitəni pişin kəti. Kəni mauin e rəhan noluək min kəhuva, kəni tələhu=pən e nəhlmiləh rəhan məni məmə okotol nati kəti lan. ¹⁵ Təməfən titəu=pən rəhalah nəhruniən məmə okotol uək lan. Iətəmimi kətiəh təfən faif-miliən vatu. Kəni kəti min təməfən tu-miliən vatu. Kəni naunun

lanko tæmæfæn uan-miliæn vatu.† Kæni iætæmi asoli tæmiet muvæn e ræhan naliuækien.

¹⁶ “Kæni ioluæk iætæm tæmos faif-miliæn vatu tæmuvæn uæhai æmæ mol bisnis tepæt lan, kæni mos min faif-miliæn vatu. ¹⁷ Kæni tæhmen æmæ e iætæm tæmos tu-miliæn vatu, tæmuvæn mol bisnis tepæt min lan, kæni mos min tu-miliæn vatu. ¹⁸ Mætæu ioluæk iætæm tæmos uan-miliæn vatu, in tæmuvæn mil nimil mæhluaig=pæn e mæni ræha ræhan iætæmi asoli ikin.

¹⁹ “Kæni nu tepæt tinuva minuvæn, kæni iætæmi asoli ræha noluæk min u tæmitælig=pa, kæni mauin e ræhan noluæk min mæmæ oteruh-to mæmæ ilah kæmotol nak e mæni min iætæm tæmæfæn kæm lah.

²⁰ Ioluæk iætæm tæmos faif-miliæn vatu, tæmos min faif-miliæn vatu muva mæhtul e næhmti iætæmi asoli kæni mæni mæmæ, ‘Iætæmi asoli. Aupæn næmælæhu=pa faif-miliæn e næhlmæk. Kæni iæmol bisnis lan, kæni mos min inæuau faif-miliæn u.’

²¹ “Kæni iætæmi asoli tæmæni=pæn kæm in mæmæ, ‘Næmol tæuvir, kæni ik ioluæk tæuvir iætæm nætaskælim vivi uæk ræham kæni mæsæpæhien. Næmol tæuvir lanu e natimnati min æha næuan næuuetin, kæni iækælæhu ik nækarmænig e natimnati tepæt. !Va imæ matig ahgæl nagienien ræha iætæmi asoli ræham!’

²² “Ioluæk iætæm tæmæfæn tu-miliæn vatu kæm in, tæmuva mæni=pæn mæmæ, ‘Iætæmi asoli. Aupæn næmælæhu=pa-tu miliæn vatu e næhlmæk. Kæni iæmol bisnis lan, kæni mos min inæuau tu-miliæn u.’

²³ “Kæni iætæmi asoli tæmæni=pæn kæm in mæmæ, ‘Næmol tæuvir, kæni ik ioluæk tæuvir iætæm

† 25:15 E Næghatien Kris æhruahru tæteni mæmæ, tæmæfæn “talæn” pisin pisin min kæm lah, faif talæn, mine tu talæn, mine uan talæn.

25:15 Rom 12:6

25:21 Mat 24:45-47; Luk 16:10

nətaskəlīm vivi uək rəham kəni məsəpəhiən. Nəmol təuvīr lanu lan e natimnati mīn əha nəuan nəuvein, kəni iəkələhu ik nəkarməniḡ e natimnati tepət. !Va imə matig ahgəl nagianian rəha iətəmi asoli rəham!

²⁴ “Ioluək iətəm kəməfən uan-miliən vatu kəm in, təmuva məni=pən məmə, ‘Iətəmi asoli. Ik iətəmi nətəkeikei pīk kəm nətəmimi. Kəni ik natos nauəniən e nasumiən iətəm nəməsasumiən lan, kəni mətəhli nəua niḡi e niḡi iətəm nəməsərfeiən.

²⁵ Kəni iəməḡin lam, məmə nəmə iəmərəkīn rəham məni, kəni onəkol nalpīniən asoli kəm iəu, kəni iəmos rəham məni muvən məhluaig e niḡtəni. Ah, inu rəham məni.’

²⁶ “Kəni rəhan iətəmi asoli təməni=pən məmə, ‘! Ik ioluək tərəh, ik iəlpah! Ik ninəhrun rəkis məmə iatos nauəniən e nasumiən iətəm iəsasumiən lan, kəni mətəhli nəua niḡi e niḡi iətəm iəsərfeiən. ²⁷ ? Təhro nəsuvenian əmə mələhu=pən rəhak məni e bank? Nəmə nəmol lanəha, nian iəmītəlig=pa, iəkuvən mos rəhak məni, kəni iəkos məni nəuветin mīn iətəm bank otəfa.’ ²⁸ Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm rəhan ioluək pišin məmə, ‘Os rəkis məni ohni məfən kəm ioluək u iətəm təmos faif-miliən, ²⁹ mətəu-inu iətəmimi u iətəm tiнос rəkis nati kəti mol uək lan tuva mepət, kəni okəfən mīn nəuvein mīn, rəhan natimnati tepət. Mətəu iətəmimi iətəm təsoliən uək e rəhan natimnati tuva mepət, okos rəkis rəfin natimnati ohni. ³⁰ Kəni ioluək u iəlpah iətəm tərəru noliən nati təuvīr kəti, əraki=pən lan ihluə e napinəpuiən, ikin əha kətasək ikin katigət-ərain nəhluvtəmi ikin.’ ”

Sipsip m̄in m̄ine n̄ani m̄in

³¹ K̄ani Iesu t̄am̄ani=p̄an m̄am̄a, “N̄eti Īet̄am̄imi otuva e nep̄atīan əhagəhag m̄ine n̄asan̄anīan r̄əhan, ilah nagelo m̄in r̄əfin. In Kig, k̄ani in otəharəg e r̄əhan jeə r̄əha Kig m̄ətar̄m̄anīg e n̄asan̄anīan m̄ine nep̄atīan əhagəhag r̄əhan. ³² N̄ət̄am̄imi r̄əfin e n̄auan̄il̄uis m̄in r̄əfin e n̄əhue n̄ift̄ani, okotuhapum̄in ilah m̄in e n̄əhmt̄in, k̄ani in otəuəri n̄ət̄am̄imi t̄əhmen e īet̄am̄imi īet̄am̄ tateh sipsip m̄in tatəuəri sipsip m̄in m̄ine n̄ani m̄in. ³³ In otəuəri sipsip m̄in k̄əhuva e n̄əhl̄m̄in maru, k̄ani n̄ani m̄in okəhuv̄ən e n̄əhl̄m̄in m̄əuil.‡

³⁴ “K̄ani Kig ot̄ani=p̄an k̄əm n̄ət̄am̄imi m̄in əha e n̄əhl̄m̄in maru m̄am̄a, ‘Əhuva-tə, it̄amah u n̄ət̄am r̄əhak Tatə Uhḡin t̄əm̄əfin̄ə r̄əkis n̄əuv̄irīan r̄əhan k̄əm t̄amah. Əhuva-tə motos nati nak u īet̄am Uhḡin t̄əm̄ələhu pīsin r̄əhat̄amah. Əhuva motatig əhḡəl narm̄anīgīan r̄əhan īet̄am t̄əm̄ol əpen̄ə-pen̄ə lan ūarisig t̄əmanol nit̄ani. ³⁵ Əhuva motos, m̄ətəu-inu nian n̄əumis t̄əmatus īəu, n̄əkot̄əfa naūanīan īəkun; k̄ani īəm̄ət̄əuaūə, n̄əkot̄əfa n̄əhu īəkəmn̄im; k̄ani īəu īap̄isp̄is, n̄əmotit̄ īəu k̄əhuv̄ən e r̄əhat̄amah lahūnu; ³⁶ k̄ani r̄əhak nap̄ən tik̄ə, k̄ani n̄əkot̄əfa nap̄ən k̄əm īəu; k̄ani mat̄im̄is, n̄əkoteh vivi īəu; k̄ani īəm̄ət̄atig e kal̄əpus, n̄əkəhuva mot̄əsal=pa lak.’

³⁷ “K̄ani n̄ət̄am̄imi n̄ət̄am̄ kot̄əhr̄uahru okot̄ani=p̄an k̄əm in m̄am̄a, ‘?Īərm̄anīg, nian nak

25:31 Mat 16:27; 19:28   **25:32** Esik 34:17; Nəh 20:11-13

‡ **25:33** N̄ət̄am̄imi r̄əha Iesu kot̄əhr̄un m̄am̄a lap̄in, n̄ət̄am̄imi r̄əha n̄əsalīan e sipsip m̄in, okot̄əkeikei mot̄əuəri sipsip m̄in m̄ine n̄ani m̄in m̄ət̄əu inko n̄ani m̄in kot̄əkeikei mot̄əp̄ili pīsin u n̄ət̄əpuian t̄əsep̄ət̄ pikian ikin. T̄əuv̄ir m̄in m̄am̄a k̄əhr̄un m̄am̄a n̄ət̄am̄ Isrel ilah kotolkeikei sipsip m̄in tapir̄əkis n̄ani m̄in.   **25:35** Aes 58:7

iāmoteruh ik nāumis tēmus ik, kēni iākotaugin ik; uə nāməuauə, kēni iākotəfinə nəhu məmə nəkəmnim? ³⁸ ?Nian nak iāmoteruh ik iapispis, kēni iākotit ik məhuvən lahuənu; uə rəham napən tikə, kēni iākotəfinə napən kəm ik? ³⁹ ?Nian nak iāmoteruh ik natimis, uə nətətig e kaləpus, kēni iākəhuvnə motəsal=pinə lam?’

⁴⁰ “Kēni Kig otəni=pinə məmə, ‘Iətəni=pinə nīpəhriənien məmə nati nak iətəm nəmotol kəm piak mīn u kəti, nati əpnəpīn in ianrah, mətəu nəmotol kəm iəu.’

⁴¹ “Kēni in otəni=pən kəm nətəmimi mīn u e nəhlmīn məuīl məmə, ‘Əhuvən isəu ohniəu. Uhgīn tīnələhu rəkis rəhatəmah nalpīniən. Əhuvən e nīgəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə u Uhgīn təmol rəha Setən mīn nagelo mīn rəhan.

⁴² Əhuvən isəu mətəu-inu nian nāumis tēmus iəu, nəsotəfaiən nauəniən kəti məmə iəkun; kēni iəmətəuauə, nəsotəfaiən nəhu məmə iəkəmnim;

⁴³ kēni iəu iapispis, nəsotəuiniən lak məmə iəkuva lahuənu; kēni rəhak napən tikə, nəsotəfaiən napən kəti rəhak; kēni iəmatimis, mətətig e kaləpus, nəsotəvaiən motəsal=pa lak.’

⁴⁴ “Kēni ilah mīn okotəni=pən məmə, ‘!Iərməniḡ! ?Nian nak iətəm iāmoteruh ik nāumis tēmus ik, uə mətəuauə, uə ik iapispis, uə rəham napən tikə, uə nəmatimis, uə nəmətətig e kaləpus kēni iəsəhuvnəiən motəsal=pinə lam?’

⁴⁵ “Kēni in otəni=pən kəm lah məmə, ‘Iətəni=pinə pəhriən kəm təmah məmə, nəmə nəməsotasiruiən e piak mīn u kəti, nati əpnəpīn in ianrah, mətəu nəməsoliən kəm iəu.’

⁴⁶ “Kəni ilah okəhuvən motos nalpiniən iətəm naunun tikə. Mətəu nətəmimi nətəm kotəhruahru okotos nəmiəgəhiən itulin.”

26

Nəlpəkauian

o nohamuiən Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian Iesu təmol naunun e nəghatiən mīn əha kəm rəhan nətəmimi, kəni mənī=pən kəm lah məmə, ² “Nəkotəhrun məmə lafet rəha Pasova otuva, nian keiu əmə əha ikīn. Kəni iəu, Nəti Iətəmimi, okegəhan=pən lak məmə okətu-pəri iəu e niği kəməluau.”

³ Kəni pris asoli mīn mīne nətəmi asoli rəha nəuaniləuis rəha Isrel kəmotuhapumīn ilah mīn e nimə rəha pris asoli ağin u nərgīn u Kaiəfəs. ⁴ Kəni motəlpəkau məmə okotaskəlim Iesu e noliən ekəu-ekəu, məmə okotohamu in. ⁵ Mətəu kəmotəni məmə, “Səniəmə e nian rəha lafet rəha Pasova, okotol mətə nətəmimi kotoh ilah mīn motoh mīn itah.”

Pətən kəti təməueiu Iesu

e nati pien-pien mīn

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Nian Iesu əpəha Petəni e nimə rəha iətəmi əha, nərgīn u Saimon u aupən leprosi təmol, ⁷ kəni pətən kəti təmuva ohni mos səntə kəti u nəhmtīn tiəkis, kəmiuvi=pən e pətəl kəmol e kəpiel iətəm nəhmtīn tiəkis, kətəni məmə alapastə. Nian Iesu

tətəharəg e tepil mətauən, kəni pətan u təməueiu rəhn-kapə e səntə əha.

⁸ Nian nətəmimi rəha İesu kəmotafu nati əha, niəməha təmol ilah, kotəni məmə, “?Təhro katərəkin nati u? ⁹ Səntə u, kəhrun nolien səlim lan, kəni kos məni asoli lan, kəfən kəm nanrah min.”

¹⁰ Mətəu İesu tənəhrun nəghatiən iətəm kəutəni, kəni təni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutəni rah pətan u? In təmol nati təuvır ağin kəm iəu.

¹¹ Nanrah min nian rəfin kəutatig itəmah min ilah. Mətəu iəu, iəsatiğiən kitah min itəmah nian rəfin.

¹² Nian təməueiu niyətik, təmol məmə otol əpenə-penə o nitənimien iəu. ¹³ İətəni pəhriən kəm təmah məmə, ikin min rəfin e nəhue niftəni iətəm okəni pətiğəm nanusiən təuvır u, kəni okəkeikei kəni pətiğəm min nati nak iətəm pətan u təmol, kəni nikilah otətəhti min in.”

*Pris asoli min kəmotətəou Jutəs
məmə otegəhanpən e İesu
e nəhlmi rəhan tikimır min
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)*

¹⁴ Kəni iətəmimi tueləf u kəti rəha İesu, nərgin u Jutəs Iskariot, təmuvən meruh pris asoli min,

¹⁵ kəni məni=pən məmə, “?Onəkotəfa nak kəm iəu nəmə iəkegəhan=pinə e İesu kəm təmah?” Kəni kəmotafin məni ilah rəfin tate iətəm kəmol e silfə.

¹⁶ Kəni tətəuin e nian əha, Jutəs təmətəsəl e suaru məmə otegəhan=pən İesu e nəhlmi rəhan min tikimır min.

Naunun nauəniən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1Kor
11:23-26)

¹⁷ E nian əha e nətuəuinian nian iətəm lafet rəha Piret u Is Tikə Lan, nətəmimi rəha Iesu kəməhuva motəni=pən kəm in məmə, “? Nəkolkeikei məmə itimah iəkotol əpenə-penə iə rəham nauəniən rəha lafet rəha Pasova məmə nəkauən ikin?”*

¹⁸ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əhuvən əpəha e taun. Iətəmi kəti əha ikin initəpən rəkis, kəni onəkoteruh in. Kəni nəkotəni=pən kəm in məmə, ‘Iəgətun tətəni məmə: Nian iətəm Uhgən təmitəpən rəkis məmə rəhak, tinuva iuəkir. Kəni iəkol lafet rəha Pasova kitah mən itimah rəhak mən nətəmimi e rəham nimə.’” ¹⁹ Tol lanəha rəhan nətəmimi kəmotol nati nak iətəm Iesu təməni məmə okotol o nol əpenə-penəiən o nauəniən rəha lafet rəha Pasova.

²⁰ Nian tinəpinəpu, Iesu tətəharəg ilah rəham nətəmimi tueləf əpəha e tepil. ²¹ Kəni nian kəmətauən, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə itəmah kəti otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimir mən rəhak.”

²² Kəni nikilah tinəpəou, kəni ilah rəfin kətiəh kətiəh kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “? Eh, Iərmənig, pəh u? ?İəu?”

²³ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Iətəmimi iətəm otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimir mən rəhak, in rəhak kəti iətəm tatos niğin piret məfən məuveri e pilet pəti əmə itimlau mən.† ²⁴ Kəni iəu Nəti

---

* **26:17** Lafet rəha Pasova katol pəti ilau lafet rəha Piret u Is Tikə Lan. **26:17** Eks 12:14-20 † **26:23** E nian rəha Iesu, nian nətəmimi kotauən pəti, in nəmtətian məmə rəhalah niəli in təuvir. **26:23** Sam 41:9

Iətəmimi oiəkəkeikei mīmīs məmə inu Nauəuə Rəha Uhgīn təməni lak mine. !Mətəu kəsi, nərəhiən asoli o iətəmi u iətəm otegəhan=pən e Nəti Iətəmimi e nəhlmi rəhan tikimīr mīn! Təuvīr pīk agīn nəmə təməsair əməiən.”

²⁵ Kəni Jutəs u iətəmi otegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan tikimīr mīn təməni=pən məmə, “Iəgətun. ?Pəh kəha? ?Iəu?”

Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Əuəh, ik. Ik aru nəməni.”

²⁶ Nian kəməutauən, Iesu təmos pīret, məfaki məni tagkiu ohni, məhapu, məfən kəm rəhan mīn nətəmimi, məni=pən məmə, “Otos motun, inu nīpətik.”

²⁷ Kəni mos kap wain, məfaki məni tagkiu ohni, məfən kəm rəhan mīn nətəmimi, məni=pən məmə, “Otəmnīm, itəmah rəfin. ²⁸ Inu nīrak iətəm tatol məmə nəniəskasikiən rəha nasiruiən in tətəhtul mətəmiəgəh. Nīrak u otaiu o nīmənin nətəmimi tepət məmə otafəl rəkīs rəhalah noliən tərəh mīn. ²⁹ Iətəni pəhriən kəm təmah məmə iəsəmnīm mīniən wain u mətəuarus=pən nian iətəm iəkəmnīm wain vi kitah mīn itəmah əpəha e negəu rəha Tatə rəhak.”

³⁰ Kəni kəmotani nəpuən əfaki kəti, uərisig kohiet məhuvən əpəha e Nītəuət Rəha Nīgi U Olif.

*Iesu təməni pətīgəm məmə Pitə otəpəh in
(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

³¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “O lapīn əmə u, nəkotəhlman e rəhatəmah nəhatətəiən lak

o nati iætəm okol lak. Nauəuə Rəha Uhg̃in iætəm təkēkei mol n̄ipəhriən̄iən, təməni məmə,
 ‘Iəu iəkohamu iætəmimi iætəm tətəsəl o sipsip m̄in,
 kəni sipsip m̄in okotaiu kətiəh kətiəh.’

³² Mətəu nian iəkəmiəgəh m̄in e n̄imisiən, iəkaupən
 muvən əpəha Kaləli, kəni itəmāh nəmanəhuərisig.”

³³ Kəni Pitə təməni=pən məmə, “Məta, ilah rəfin
 okotəpəh rəhalah nəhatətəiən lam, mətəu iəu, kəpə,
 iəsəpəhiən rəhak nəhatətəiən lam nian kəti m̄ine.”

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm Pitə məmə,
 “Iətəni=p̄inə pəhriən kəm ik məmə, lap̄in əmə u,
 mənig otəsəkakə əhanəhiən, onəkəni mau kisil
 məmə nəkəruru iəu.”

³⁵ Mətəu Pitə təməni məmə, “! Nati əpn̄ap̄in
 iəkəkēkei m̄im̄is kilau m̄in ik, ko iəsəniən məmə
 iəkəruru ik!” Kəni rəhan m̄in rəfin nətəmimi
 kəmotəni m̄in təhmen e Pitə.

Iesu təməfaki

əpəha Ketsəməni

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kəni Iesu m̄ine rəhan m̄in nətəmimi
 kəməhuvən ikin kəti kətəni kəmə Ketsəməni,
 kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Əutəharəg u
 ikin u, pəh iəu iəkuvən ikin əha məfaki=pən kəm
 Uhg̃in.” ³⁷ Kəni təmit Pitə m̄ine nət̄i Səpəti mil
 ilah min, n̄ikin t̄inahmə p̄ik, kəni t̄inətəu tərāh.

³⁸ Kəni təməni=pən kəm lahal məmə, “Iəkətəu n̄ikik
 t̄inahmə p̄ik, iuək̄ir iək̄im̄is lan. Itəmāhal ələharəg
 u ikin u, məhlair kitah min iəu.”

³⁹ Kəni muvən nəuan nəuvet̄in əmə, meiuaiu
 m̄isin=pən rəhan kapə e niftəni mətəfaki, mətəni

məmә, “Rəhak Tatə, nəmə suaru kəti min əha ikin o rəham nəlpəkauian, pəh nəkoh rəkis ohniəu nərahian iətəm tətuvə.” Matəkeikei məmә, “Mətəu səniəmә nəkol nəuiak, mətəu nəkol nəuiam.”

⁴⁰ Kəni təmitəlig=pə meruh ilahal kəhlapili. Kəni təməni=pən kəm Pitə məmә, “!Təhro nəslairian kitah min iəu o auə kətiəh əmə mine!? ⁴¹ İhlair kəni mihləfaki məmә nəhləhtul əskasik nian nəfən-əfəniən tuva o təmahal. Nikitəmahal tolkeikei, mətəu nipətəmahal təpəou.”‡

⁴² Kəni mitəlig=pən min mətəfaki mau keiu, mətəni məmә, “Rəhak Tatə, nəmə iəkəkeikei mos nərahian iətəm tətuvə, kəni pəh nəkol nəuiam.”

⁴³ Kəni nian təmitəlig=pə, təmeruh ilahal kənlapili mətəu napilian təmos ilahal. ⁴⁴ Kəni təpəh ilahal mitəlig=pən min mətəfaki mau kisil, mətəni əmə nəghatian kətiəh əmə.

⁴⁵ Kəni mitəlig=pə məni=pən kəm lahal məmә, “?Nəhlapili əhanəh məhləmeig? Lahfu-to, nian tinuva iuəkir əha rəueiu, kəni iəu Nəti İətəmimi, okegəhan=pən lak e nəhlmi nətəm nol təfagə tərah.

⁴⁶ !İhləhtul-tə, kautəhuvən! Lahfu-to, iətəmimi u tətəgəhan=pən lak e nəhlmi tikimir min, əpəha tətuvə.”

*Tikimir min
kəmotaskəlim İesu*

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian İesu təmətəghati əhanəh, Jutəs, in iətəmi tuələf kəti rəha İesu, təmietigəm=pə ilah nīmənin nətəmimi nətəm kautəmki nau asoli rəha nəluaginian mine neim. Pris asoli min mine nətəmi

‡ **26:41** İesu tolkeikei məmә ilahal okəhləhtul əskasik məsləhlmanian e rəhalahal nəhatətəian lan. Afın min fes 31-35.

26:46 Jon 14:31

asoli rəha nəuaniləuis mɪn rəha Isrel kəmotahli=pa ilah. ⁴⁸ Jutəs təməni=pən rəkis nəghatɪən kəm lah məmə, “Pəh u iətəm iəkol nəmtətɪən kəti rəha nolkeikeiən lan, kəni nəkotaskəlɪm.” Š ⁴⁹ Kəni rəueiu aɡɪn, Jutəs təmaliuək muvən o Iesu məni=pən kəm in məmə, “!Təuvɪr, ləɡətun!” Kəni təmɔl nəmtətɪən rəha nolkeikeiən kəm in.

⁵⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Iəu kəti, ol nati nak iətəm nəmuva ohni.”

Kəni nətəmimi kəməhuva motaskəlɪm Iesu məmə okotləfən e kaləpus. ⁵¹ Kəni iətəmimi kəti rəha Iesu təmeapən meuvi rəkis nau rəha nəluagɪniən, kəni mauəh lan mohatuv rəkis matəlɡi ioluək rəha pris asoli aɡɪn.

⁵² Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Əfən rəham nau e nimein, mətəu nətəmi mɪn kəutauəh e nau, okohmis e nau. ⁵³ ?Nəkəhrun uə kəpə məmə iəkəhrun nauiniən e rəhak Tatə, kəni rəueiu aɡɪn mɪn otahli=pa nagelo mɪn tausɪn tepət tepət* məmə okotasiru lak? ⁵⁴ Mətəu nəmə iəkol lanəha, ko Nauəuə Rəha Uhgɪn otəsuvaiən mol nɪpəhriəniən lan, iətəm tətəni məmə otuva tol lanu lan.”

⁵⁵ E nian əha, Iesu təməni=pən kəm nɪmənɪn nətəmimi məmə, “?Təhro nəməhuva motəmki nau asoli mɪn mɪne neim mɪn? ?Nikitəmah təhti məmə iəu iohamu itəmi kəti matol nəluagɪniən o nələs iahuiən kəpmən, uə? !Kəpə! Nian rəfɪn iətəharəɡ

Š **26:48** E nəghatɪən Kris əhruahru, Jutəs təməni məmə “Iətəmi u iətəm iəkəpah nɪkəpɪn, kəni nəkotaskəlɪm.” E nolɪən rəha nətəm Isrel aupən, nəpahɪən in nəmtətɪən rəha nolkeikeiən. **26:51** Jon

18:26 **26:52** Jen 9:6; Nəh 13:10 * **26:53** Nəghatɪən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kəmpəni rəha nagelo tuələf,” iətəm təhmen e nagelo səpɪntə-tu-tausɪn.

əpəha e Nimə Rəha Uhg̃in mətəgətun nətəmimi, kəni nəsehuvaiən motaskəlīm iəu. ⁵⁶ Mətəu nati nati rəfin m̃in u t̃inuva m̃inol ñipəhriəñiən lan məmə Nauəuə Rəha Uhg̃in iətəm iəni m̃in aupən kəmotət̃ei otuva mol ñipəhriəñiən lan.” Kəni rəhan m̃in nətəmimi kəmotəpəh in motag̃im.

*Iesu təməhtul e nəhmti kaunsil
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:12-14,19-24)*

⁵⁷ Nətəmimi m̃in u kəmotaskəlīm Iesu, kəmotələs məhuvən o Kaiəfəs u in pris asoli ag̃in. Ikin əha, iəgətun m̃in rəha Lou m̃ine nətəmi asoli rəha nəuaniləuis rəha Isrel, kəutəhuva motohapum̃in ikin. ⁵⁸ Mətəu Pitə tət̃an təl̃ig-təl̃ig matuərisig e Iesu, muvən əpəha lahuənu rəha pris asoli ag̃in. Kəni təmuvən əpəha e iat mətəharəg̃ ilah soldia m̃in məmə oteruh-to məmə okol nak e Iesu.

⁵⁹ Pris asoli m̃in m̃ine nətəmimi rəfin rəha kaunsil kəutəs̃al e nəghat̃iən eiue m̃in e Iesu məmə okohamu o nəghat̃iən m̃in əha. ⁶⁰ Mətəu kəsoteruh̃iən nol̃iən t̃erah k̃eti rəhan e nəghat̃iən eiue m̃in rəha nətəmimi, nati əpñap̃in nəghat̃iən eiue m̃in tep̃ət kəməhiet.

Kəni əmeiko, iətəmimi keiu kiəuva aupən, ⁶¹ kəni muəni p̃ətigəm məmə, “Suah u təmət̃ani məmə təhrun ñərəkiñiən Nimə Rəha Uhg̃in, kəni muvləkin m̃in e nian kisil əmə.”

⁶² Kəni pris asoli ag̃in təhtul m̃ani=pən kəm Iesu məmə, “?Təhro nəsəghat̃iən? ?Təhro e nəghat̃iən m̃in əha iətəm k̃ət̃ani p̃ətigəm t̃ətələs p̃ikin ik?”

⁶³ Mətəu Iesu təpñap̃in əmə məsəghat̃iən.

Kəni pris asoli aɡin təməni=pən kəm in məmə, “Onəkəkeiki mos nonauvıl kəti e Uhgın iətəm tətəmiəgəh, kəni məni pətigəm nıpəhriənən kəm timah məmə ik Nəti Uhgın mine Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, uə kəpə.”

⁶⁴ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əuəh, tol əmə məmə inu nəməni mine. Mətəu iəkəni=pinə kəm təmah rəfin məmə, e nian iətəm otuva, onəkoteruh iəu Nəti İətəmimi iəkəharəg e nikalın maru e Uhgın u iətəm rəhan nəsanənən iahgin, kəni məteiuaiu=pa e neai e nəpuə.”

⁶⁵ Kəni pris asoli aɡin tearis rəhan napən mətəu-inu niəməha təmol o nəghatən rəha İesu,† kəni məni məmə, “!Tətəghati rah e Uhgın!‡ ?Təhro məmə suah kəti mın təkəiki məghati mın lan? Otətəlig-to, nəmotətəu nəghatən tərəh kəha. ⁶⁶ ? Nikitəmah təhti məmə nak?”

Kəni kəmotəni=pən məmə, “Otəkəiki mimis.”

⁶⁷ Kəni kəmotəgəh əpnəpın əmə nəhmtin, kəni motəhti e nəhmlilah. Nəuvein kotem e nəhmlilah, ⁶⁸ kəni motəni=pən məmə, “Ei, Kristo. ?Əni pətigəm e nəsanənən rəha Uhgın məmə pəh təmoh ik?”

26:63 Aes 53:7; Mat 27:12   **26:64** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30

† **26:65** Nətəmimi rəha kaunsil, kəsotənən nıpəhriənən məmə İesu in Məsaia, nəti Uhgın. İətəmi asoli rəha pris mın təməhapu rəhan napən mətəu-inu niəməha təmol o nəghatən rəha İesu. Lou rəha Mosis e Lev 10:6 mine 21:10 tətəni məmə iətəmi asoli rəha pris mın otəsəhapuən napən rəhan.   ‡ **26:65** İətəmi asoli rəha pris mın təməni məmə İesu təməni rah Uhgın mətəu-inu İesu tətəni məmə in təhmen əmə e Uhgın.   **26:65** Mat 9:3; Jon 10:33   **26:66** Lev 24:16; Jon 19:7   **26:67** Aes 50:6; 53:5

Pitə təməni məmə təruru Iesu
(*Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27*)

⁶⁹ E nian əha, Pitə tətəharəg ihluə e iat rəha nimə, kəni pətan mītə kəti u in ioluək tuva ohni mənī=pən kəm in məmə, “Ik mīn u, nəmatuərisig e Iesu, iətəm Kaləli.”

⁷⁰ Mətəu Pitə təmeiuə e lah rəfin məmə, “İəkəruru nati ko iətəm nətəni.”

⁷¹ Kəni maliuək muvən e ket rəha iat, kəni ikin əha pətan mītə kəti mīn təmeruh in, kəni təmənī=pən kəm nətəmimi ikin əha məmə, “suah u kəti u təmatuərisig e Iesu İətəm Nasərit.”

⁷² Mətəu Pitə təmeiuə əskasik mīn mos nonauvil məmə, “İəkəruru suah kəha!”

⁷³ Təsuvəhiən, nətəmimi mīn u kautəhtul ikin əha kəməhuvən o Pitə motəni=pən məmə, “Pəhriən məmə ik kəti əha, mətəu-inu nolīən rəha nəghatiən rəham təhmen əmə e lah.”§

⁷⁴ Kəni təni məmə nəmə tətəiuə pəh nərahīən rəha Uhgīn otuva ohni. Kəni təmos nonauvil məmə, “İəkəruru suah kəha!”

Kəni rəueiu agīn, mənig təkakə. ⁷⁵ Kəni Pitə nīkin təhti nəghatiən iətəm Iesu təmənī kəm in məmə, “Uərisig mənig təkakə, onəkəni mau kīsīl məmə nəkəruru iəu.” Kəni Pitə təmīet muvən ihluə, nīkin titəgit kəni təmasək pīk.

27

Jutəs təmarin aru in
(*Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32*)

---

§ **26:73** Pitə in iətəm Kaləli, kəni nəghatiən rəhan tol pisin nəuan nəuvin e nətəm Jerusiləm. **26:75** Mat 26:34

¹ Ləplapın agın, pris asoli mın rəfin mīne nətəmi asoli mın rəha nətəmimi kəmotuhapumın mın motətei nəuə məmə okotohtəu=pən suaru nak o nohamuiən Iesu. ² Kəmotəlis in, kəni motələs məhuvən motəhlman=pən lan e nəhlmi Pailət, kəpmən rəha Rom.

³ Nian Jutəs u iətəm təmegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan mın tikimır, təmafu məmə kəmotiuvı pətigəm Iesu məmə otimis, nīkin tınahmə pīk o nati iətəm təmol, kəni təmki məni əha kəmol e silfə ilah tate, məmə otəfən kəm pris asoli mın mīne nətəmimi asoli mın rəha nətəm Isrel. ⁴ Kəni məni=pən məmə, “Inol təfagə tərəh mətəu-inu iəmegəhan=pən e nəhlmi tikimır mın iətəmi kəti iətəm təsoliən nati kəti tərəh.”

Kəni kotəni=pən məmə, “Inu nati əpnarın əmə o timah. !In nati kəti rəham əmə!”

⁵ Tol lanəha, Jutəs təməmki məni morin=pən əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni in miet magım muvən marin aru in.

⁶ Kəni pris asoli mın kəməhuvən motəuəri-əuəri məni, kəni motəni məmə, “Təsəhruahru-pənien e rəhatah Lou məmə okotələhu=pən məni u ilah məni rəha Nimə Rəha Uhgın, mətəu-inu kəmotos nəhmti nira iətəmimi lan.” ⁷ Kəni kautəni məmə okotos məni kəha məhuvən motos nəhmti niftəni kəti u aupən kətəni məmə, “niftəni rəha iətəmi kəti iətəm tatol sospən e niftəni,” kəni kautəni məmə okatitənim napispis mın ikin. ⁸ Tol lanəha, muva mətəuarus=pa u rəueiu, nətəmimi kətauın e niftəni əha məmə, “Niftəni E Nira.” ⁹ Kəni nəghatiən nak iətəm iəni Jerımaia təməni aupən, təmuva mol nıpəhriənien lan. Təməni məmə, “Kəmotos məni

tate əha iətəm kəmol e silfə, inu nəhmtin iətəm nətəm Isrel kəmotəni o iətəmi u, ¹⁰ kəni kautos məni əha məmə okotos nəhmtin 'niftəni o noliən sospən,' təhmen əmə məmə İərməniğ təməni kəm iəu."

Iesu təməhtul e nəhmti Pailət

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Jon 18:33-19:6)

¹¹ Kəni Iesu təmuvən məhtul e nəhmti Pailət, kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, "Ik kig rəha nətəm Isrel?"

Kəni Iesu təməni=pən məmə, "Əuəh, tol əmə məmə inu nəməni mine."

¹² Nian pris asoli min mine nətəmi asoli min rəha Isrel kautəni pətigəm nəghatien min e Iesu, mətəu Iesu təsuhəlpinien rəhalah nəghatien.

¹³ Kəni Pailət təməni=pən kəm in məmə, "?Natətəu nəghatien min iətəm kəutəni tatələs pikin ik, uə kəpə?" ¹⁴ Mətəu Iesu təpnəpin əmə məsəghatien, kəni məsuhəlpin minien nəghatien kəti ilah kəutəni, kəni Pailət, narmin təmiuviğ pik.

¹⁵ Kəni e nian rəha lafet rəha Pasova, in noliən rəha kəpmən məmə otahli pətigəm iətəmimi kəti e kaləpus iətəm nımənin nətəmimi kəmotəni. ¹⁶ E nian əha, iətəmi kəti tətəmähli e kaləpus, nərgin u Parəpəs. Kəni nətəmimi rəfin kotəhrun məmə in təmol tərəh pik agin. ¹⁷ Kəni nian nımənin nətəmimi kinəhuva, kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, "?Nəkotolkeikei məmə iəkahli pətigəm pəh e kaləpus tiet matuvən, Parəpəs, uə Iesu, kətauin lan məmə Kristo?" ¹⁸ Təməni lanəha mətəu-inu in təhrun məmə kəmotegəhan=pən e Iesu e nəhlmin mətəu-inu kautetet Iesu.

19 Nian Pailət tətəharəg e jeə rəha nakiliən nəghatiən, rəhan pətan tahli=pən nəghatiən kəm in məmə, “Suah konu təsoliən nati tərəh kəti. Soliən nati kəti lan, mətəu iəməməhlair lan, kəni rəueiu iətətəu tərəh agin ohni.”

20 Mətəu pris asoli min mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotəghati kəm nimənin nətəmimi məmə okotəuhlin nətəligiən rəhalah. Kəni ilah kəmotətapuəh o Pailət məmə otahli pətigəm Parəpəs, kəni kotohamu Iesu.

21 Kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Suah mil u, in pəhruvən lan iəkahli pətigəm?”

Mətəu nimənin nətəmimi kəmotəni=pən məmə, “Parəpəs.”

22 Kəni Pailət təməni=pən məmə, “?Kəni oiəkəhro Iesu u kətəni məmə Kristo?”

Kəni nimənin nətəmimi rəfin kəmotəni=pən məmə, “! Okətu-pəri e nigı kəməluau otimis!”

23 Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “? O nak? ?Təmöl nati tərəh nak?”

Mətəu nimənin nətəmimi kəmotagət əfəməh, motəni məmə, “! Okətu-pəri in e nigı kəməluau otimis!”

24 Kəni nian Pailət təmeruh məmə ko təsələhuiən nəghatiən rəhalah, kəni ilah kinəutəhtul maru o norgəhuiən, kəni tos nəhu meikuas e nəhlmin e nəhmti nimənin nətəmimi, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən kəti rəhak tikə o suah u, məmə niran otəməhli=pa lak. !Nimisiən rəhan tətəməhli=pinə e nəhlmitəmäh!”

²⁵ Kəni nətəmimi rəfin kəmotəni məmə, “! Pəh niran təmähli=pa o timah mine kəlkələh min rəhatimah min!”

²⁶ Kəni Pailət təmähli pətigəm megəhan=pən e Parəpəs kəm lah. Mətəu təməni məmə okalis Iesu, kəni təmegəhan=pən lan məmə okətu-pəri e niği kəməluau məmə otimis.

Soldiə min kəməutəuvsan e Iesu

²⁷ Kəni soldiə min rəha Pailət kotələs Iesu məhuvən əpəha imə e nimə asoli rəha kəpmən, kətəni məmə Praetoriəm. Kəni kəmotəuvin rəfin e soldiə min kəhuva mohtəlau lan. ²⁸ Kəni motəmkirəkis rəhan natimnati, məhuvən=pən e kot ərarəuv kəti kəm in, təhmen e kot rəha kig kəti. ²⁹ Kəni motol niləuis iətəm nihlin əha ikin motol kəfəfau lan, motəfəfau=pən e rəhn-kapə Iesu motələh əuvsan lan məmə in hat rəha kig kəti. Kəni motələhu=pən nəuanigi kəti e nəhlmin maru məmə in niği rəha kig, kəni motisin nəulilah aupən lan, motələh əuvsan, motəni=pən kəm in məmə, “! İəkotisiai ik, kig rəha nətəm Isrel!” ³⁰ Kəni motagəh lan, kəni motələs nəuanigi motoh rəhn-kapə lan motau tepət. ³¹ Nian kinotol əuvsan rəkis lan, kəni motəpeg rəkis kot ərarəuv, məhuvən=pən min e rəhan natimnati. Kəni motələs məhuvən məmə okotətu-pəri e niği kəməluau məmə otimis.

Kəmətu-pəri Iesu e niği kəməluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Nian kəmətəhuvən, motafu iətəm Sairəni kəti, nərgin u Saimon, kəni kəmotəni=pən əskasik

ohni mēmə otələs niġi kəməluau.* ³³ Kəməhuva ikin kəti kətəni mēmə, Kolkotə, u niṗətīn tətəni mēmə Louipīl-uipīl. ³⁴ Ikin əha kəmotəfən wain kəm Iesu iətəm kəmalkin ilau nati tarfu. Mətəu nian Iesu təməmnim askəuvin, kəni məpəh nəmnimian.† ³⁵ Nian kəmətu-pəri e niġi kəməluau, kəni moturin tais o rəhan napən. ³⁶ Kəni məutəharəġ mauteruh Iesu ikin əha mēmə otimis aġin. ³⁷ Ilis e rəhn-kapə, kəmətei=pən niṗəġnəmti nəniən tətəni mēmə,

INU IESU,

KIG RƏHA NƏTƏM ISREL.

³⁸ Kəni iətəmimi keiu iətəm katuoh nətəmimi mətuakləh e rəhalah natimnati, kəmətu-pəri ilau e niġi kəməluau, kəti e niġalīn maru, kəti e niġalīn məuil. ³⁹ Kəni nətəmimi mīn u kəməutaliuək məutəhuva məutəhuvən, məutəni=pən nəġhatīən tərāh kəm Iesu, mauturin-urin rəhn-kapə lah, ⁴⁰ məutəni mēmə, “Nəmətəni mēmə onəkərəkīn Nimə Rəha Uhgīn kəni ik piśin əmə muvləkīn o nian kiśil. !Osmiəġəh aru ik! !Kəni eiuaiu e niġi kəməluau nəmə ik Nəti Uhgīn pəhriən!”

⁴¹ E nolīən əhmen mīn əmə, pris asoli mīn, mīne iəġətun asoli mīn rəha Lou, mīne nətəmimi asoli mīn rəha nətəm Isrel kotol əuvsan, ⁴² mətəni mēmə, “Təmosmiəġəh nətəmimi, mətəu ko təruru nosmiəġəh aruiən in. In kig rəha Isrel.

* **27:32** Iesu tinəpəou rəkis mətəu kəmotalis pik kəni motoh pik.

† **27:34** Məta nati tarfu u in nati kəti təhmen e mərsin mēmə otol təsətəu pikīən nahməiən, mēmə otol iətəmimi təsətəliġ viuiən. Mətəu Iesu in təsolkeikeiən mēmə otəsətəuiən nahməiən, kəni molkeikei mēmə rəhan nətəliġiən otətəuivir əmə. Tol lanəha in təməsəmnimian mərsin u. **27:34** Sam 69:21 **27:35** Sam 22:18 **27:38** Aes 53:12 **27:39** Sam 22:7; 109:25 **27:40** Mat 26:61; Jon 2:19

Nəmə teiuaiu aru e nigı kəməluau, kəni okotəni nıpəhrıənıən lan. ⁴³ Tətəhatətə e Uhgın. Təməni məmə in Nəti Uhgın, kəni pəh Uhgın tos rəkis in əha rəueiu nəmə in tolkeikei.” ⁴⁴ E noliən əhmen mın əmə, iakləh mil iətəm kəmətu-pəri ilau ilahal mın e nigı kəməluau, kətuəni=pən nəghatıən tərəh tərət kəm in.

Iesu tinimis
(*Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30*)

⁴⁵ Kəni e tueləf klok mətəuarus=pən tri klok, napınəpuıən təmeiuaiu mırəuei rəfin natimnati.

⁴⁶ Kəni iuəkır e tri klok ləhnaiuv, Iesu təmasək əfəməh e rəhan nəghatıən məni məmə, “!Eli, Eli! ?Lema sapaktəni?” Nıpəti rəhan nəghatıən təni məmə, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ? Təhro nətəpəh iəu?”‡

⁴⁷ Nian nətəmimi nəuvein nətəm kəmautəhtul əha ikin kəmotətəu təmasək əfəməh lanəha, kəni kotəni məmə, “In tətəuın e Elaijə.”

⁴⁸ Kəni rəueiu agın mın, kəti təmaıu muvən mələs nati kəti təhmen e kotın,§ kəni məueiu wain u tarfu, məu e nigı, kəni məfən məmə Iesu otəmnmim.

⁴⁹ Kəni ilah mın nəuvein kotəni=pən məmə, “Əpəh əmə. Pəh kauteh-to nəmə Elaijə otuva mosmiəgəh in, uə kəpə.”

⁵⁰ Kəni Iesu təmasək əfəməh mın, megəhan aru lan məmə otımıs, kəni rəhan nehagıən tiet.

27:43 Sam 22:8   **27:46** Sam 22:1   ‡ **27:46** “Eli, Eli” in nəghatıən Hipru, kəni “lema sapaktəni” in nəghatıən Aramaik (nəghatıən u in iuəkır əmə o nəghatıən Hipru). Iesu mine rəhan mın nətəmimi kəutəghati pik e nəghatıən mil u mine nəghatıən Kris.   § **27:48** Nati u təhmen nıpıspısi matris.   **27:48** Sam 69:21

51 E nian əhruahru əha, napən iətəm tətəhkul e Nimə Rəha Uhgın təməhapu mol nəuветin keiu, təmətuəuin əpəha ilis muva mol naunun əpəha ləhtəni. Nəmig təməlauəl, kəni kəpiel min kəmotəhapu. 52 Kəni suvət min u kəmol e nıpəg kəpiel kəmotəuag, kəni nətəmimi nətəm kotəhruahru tepət nətəm kəmoħmis rəkis, kəmotəmiəgəħ min. 53 Kəmoħiet e suvət min, kəni uərisig Iesu təmanəmiəgəħ min e nimisiən, kəni ilah kəməhuvən əpəha Jerusiləm moħiet=pən o nətəmimi tepət.

54 Kəni iətəmi asoli rəha soldiə min rəha nətəm Rom ilah rəhan soldiə min nətəm kəmoteruh Iesu, kəmotafu nəmig mine natimnati min əha. Kəni kəmotəgın pik, kəni motəni əfəməħ məmə, “! Nıpəħriənian, inu Nəti Uhgın pəħriən!”

55 Nıpətan tepət kəməutəhtul isə məutarfu. İlah kəmotəsipən ikin Kaləli məutohtəu=pən Iesu məutasiru lan e nati pisin pisin min.* 56 İlah min nəuvein u Meri Maktələ, kəni Meri u məmə rəha Jemis mine Josi, kəni məmə rəha nəti Səpəti mil.

Kəmitənim Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

57 İtəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josip, in iətəmimi kəti rəha Iesu. Nian tinətuva iuəkir o napinəpuiən, 58 təmuvən meruh Pailət, kəni mətapuəħ o nıpəti Iesu, kəni Pailət təmegəhan e nıpəti Iesu kəm in. 59 Kəni Josip təmos nıpəti Iesu müvən məuveg e napən ruən vi kəti, nərgin u linən,

---

27:51 Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 * 27:55 Nıpətan min əha kəmotasiru e Iesu e nati pisin təħmen e nauəniən, mine nəhu, mine ikin rəha napiliən. 27:55 Luk 8:2-3 27:58 Dut 21:22-23

⁶⁰ kəni mələs muvən mələhu=pən e suvət vi kəmol e nıpəg kəpiel. Suvət u rəha Josip. Kəni misuə=pən e kəpiel asoli kəti mahtipəsıg e nıpəg kəpiel lan, kəni matuvən.† ⁶¹ Meri Maktələ, mine Meri kəti min kətuəharəg əha iuəkır o suvət.

Soldiə min nətəm kəmoteh nıpəg kəpiel

⁶² Nian əha, in nian katol əpenə-penə o Sapət lan, kəni kəməni lauıg lan e Sapət, pris asoli min mine Farəsi min kəməhuyən moteruh Pailət. ⁶³ Motəni=pən məmə, “İətəmi asoli. Nıkitimah tınəhti məmə, nian suah kəha, iətəmi rəha neiuəiən, təmətəmiəgəh əhanəh, mətəni məmə, ‘Nian kısıl otuva muvən, kəni Uhgın otosmiəgəh min iəu e nımisiən.’ ⁶⁴ Tol lanəha, ahli=pən rəham nəuvein soldiə okəhuvən məuteh nıpəg kəpiel suvət motətəuarus=pən nian kısıl tuva muvən. Məta rəhan min okəhuva motakləh e nıpətın, kəni motəni=pən kəm nətəmimi məmə təməmiəgəh min e nımisiən. Kəni neiuəiən u, in otərah tapirəkis iətəm aupən.”

⁶⁵ Kəni Pailət təməni=pən məmə “Otos soldiə min, kəni məhuvən motol natimnati rəfin iətəm nəkotolkeikei məmə okotol e neh viviən suvət e nıpəg kəpiel.” ⁶⁶ Kəni soldiə min kəməhuvən mauteh vivi nıpəg kəpiel, motələhu=pən nəmtətian

---

† **27:60** Kəpiel u kətahtipəsıg=pən lan e nıpəg suvət lan, kəmətei təharəg əharəg təhmen e whil rəha loto asoli kəti, təhmen e uan mitə mine e nəharəg əharəgiən rəhan. **27:60** Aes 53:9 **27:63** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

kæti e kæpiel.‡ Kæni kæmotælæhu soldiæ min mæmæ okauteh ikin æha.

28

*Iesu tæmæmiægæh min
e nimisiæn*

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ E Sante* læplapin agin, tæmætian mæsiæn viviæn, Meri Maktælæ mine Meri kæti min kæmian mæmæ okuæsal=pæn e suvæt e nipæg kæpiel.

² Kæni æmeiko, næmig asoli kæti tæmælauæl mætæu-inu agelo kæti ræha lærmænig tæmsipæri e negæu e neai muvæn e nipæg kæpiel, kæni misuæ rækis e kæpiel, kæni mætæharæg-pæri lan. ³ In tætasiæ tæhmen e noraiþiæn, kæni ræhan napæn min kotæruæn tæhmen e næuau i nitæhi. ⁴ Soldiæ min kæmotæg in pik, kæni motæramrumin, narmilah tæmikæ tæhmen e nætæm kæmohmis.

⁵ Kæni agelo tæmæni=pæn kæm pæta mil mæmæ, “Suæginiæn, mætæu-inu iækæhrun mæmæ nætuæsal e Iesu iætæm kæmætu-pæri e nig i kæmæluau. ⁶ Tikæ u ikin inu. In tæmæmiægæh min e nimisiæn tæhmen æmæ e inu tæmæni mine aupæn. Iæuva mueruh ikin tæmætæmæhli ikin. ⁷ Kæni ian uæhai, kæni muæni=pæn kæm ræhan min nætæmimi mæmæ, ‘In tæmæmiægæh

‡ **27:66** Ræueiu, kitah kæsotæhrun æhruahruian mæmæ kæmol næmtætian æha e nolian nak. Kæmæ tæhro kæmalis nilæuis kæti iætæm tæmol mak lan, uæ kæmæ tæhro, kæmol plastæ. Mætæu nætæmimi ræfin kotæhrun mæmæ iætæmi kæti otæsekian nati æha mæselæs rækisiæn. Kæni næmæ kauteruh næmtætian kæti mæmæ tæmæhapu=pæn, uæ tæmiet rækis, kæni soldiæ min okotæhrun mæmæ iætæmi kæti tæmahuvihin rækis kæpiel. * **28:1** Næghatiæn Kris æhruahru tætæni mæmæ, “Nian Sapæt tinol naunun, e nian iætæm tætaupæn e wik” **28:6** Mat 12:40; 16:21

mīn e nīmisiān, kēni in tētaupān e tēmah matuvān əpəha Kaləli. Kēni ikīn əha, onəkoteruh in ikīn.ʼ Intələh, rəhak u nəghatiān inəni kəm təlau.”

⁸ Kēni pəta mil kəmuagim uəhai əmə e suvət e nīpəg kəpiel, mətūəgin, mətəu nīkilau tagiān, mətian məmə okuəni=pən kəm nətəmimi mīn rəha Iesu. ⁹ Kēni əmeiko, Iesu tiet pətīgəm o lau, məni=pən kəm lau məmə, “Təuvir.” Kēni kəmiəuva o Iesu, muaskəlīm nəhlkīn, kēni muəfaki kəm in. ¹⁰ Kēni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Suəginian. Ian muəni=pən kəm piak mīn məmə okəhuvən Kaləli. Ikīn əha okoteruh iəu ikīn.”

Nəghatiān rəha soldiə mīn

¹¹ Nian pəta mil kəmualiuək mətian, kēni soldiə mīn əha nəuvein kəməhuvən e taun, kēni motəni=pən kəm pris asoli mīn natimnati rəfin iətəm kəmoteruh. ¹² Nian pris asoli mīn kəməhuvən moteruh nətəmimi asoli rəha nətəm Isrel, kēni motol nəuə kəti motəlis nəghatiān lan. Kēni motəfən məni asoli kəm soldiə mīn, ¹³ motəni=pən kəm lah məmə, “Nəkotəni=pən kəm nətəmimi məmə, ‘Rəhan mīn nətəmimi kəməhuva lapin nian itimah iəmotapili, motakləh e nīpətin motələs motagim.’ ¹⁴ Nəmə kəpmən otətəu nanusiān u, kēni itimah iəkəhuvən motəni nəghatiān kəti kəm in. Kēni itimah onəsotosiān nərahian kəti lan.” ¹⁵ Tol lanəha, soldiə mīn kəmos məni, kēni motol təhmen=pən əmə məmə kəməni mīne kəm lah. Kēni nəghatiān eiūə u təmuvən mītəlau e nətəm Isrel muva mətəuarus=pa rəueiū.

*Iesu tāmiet pātigām
o rāhan mīn nātāmimi
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)*

¹⁶ Kēni nātāmi lepīn rāha Iesu kāmāhuvān Kalāli, māhuvān e nītāuāt iātām Iesu tāmāni kām lah māmā okāhuvān ikīn. ¹⁷ Nian kāmoteruh in, kēni kāmōtāfaki kām in, mātāu nāuvein rāhalah nātāligiān tatol keiu. ¹⁸ Kēni Iesu tuva o lah, kēni māni=pān kām lah māmā, “Nepātīān rāfin rāha negāu e neai mīne nāhue nīftāni o narmānigiān, Uhgīn tāmāfa kām iāu. ¹⁹ Tol lanu, onākāhuvān motiuvi nātāmimi e nāuanilāuis mīn rāfin e nītāni mīn rāfin māmā okāhuva rāhak nātāmimi, kēni motol bēptais e lah e nārgi Tatā Uhgīn, mīne Nētīn, mīne Narmīn, ²⁰ kēni motāgātun ilah māmā okōtohtāu=pān rāfin nāghatiān mīn iātām iāmāni kām tāmāh. Kēni nīpāhriāniān, iātātig kitah mīn itāmāh nian mīn rāfin mātāuarus naunun nian.”

28:16 Mat 26:32
16:15-16; Uāk 1:8

28:18 Jon 13:3; Efās 1:20-22

28:19 Mak

Nauəuə Asim Rəha Uhg̃in Nəmtət̃iən Vi
The New Testament in the Whitesands language of
Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands
Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87